

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Problematika čtenářství v adolescentním věku

Diplomová práce

Autor: Bc. Veronika Vondrová
Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy
Studijní obor: 7503T163 / Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - německý
jazyk a literatura
7504T306 / Učitelství pro střední školy - český
jazyk a literatura
Vedoucí práce: Mgr. Petra Bubeníčková, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Veronika Vondrová

Studium: P13389

Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství pro střední školy - český jazyk a literatura, Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - německý jazyk a literatura

Název diplomové práce: **Problematika čtenářství v adolescentním věku**

Název diplomové práce AJ: Problems of reading among adolescents

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce analyzuje čtenářské preference recipientů v období adolescence. Součástí práce bude realizace výzkumu.

Anotace:

Diplomová práce analyzuje čtenářské preference recipientů v období adolescence. Součástí práce bude realizace výzkumu.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petra Bubeníčková, Ph.D.

Oponent: Mgr. Michal Čuřín

Datum zadání závěrečné práce: 4.12.2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 26. 5. 2016

.....
Veronika Vondrová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé diplomové práce paní Mgr. Petře Bubeníčkové, Ph.D. za pomoc při výběru tématu a rovněž za poskytování cenných rad, připomínek a poznámek. Dále bych chtěla poděkovat své rodině, která mě podporovala během studia a byla mi oporou a rádcem při psaní této práce.

Anotace

VONDROVÁ, V. *Problematika čtenářství v adolescentním věku*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 108 s. Diplomová práce.

Tato diplomová práce se zabývá analýzou čtenářských preferencí recipientů v období adolescence. Práce je založena na teoretických poznatcích o čtenářství a především na samotném výzkumu čtenářství adolescentů litomyšlských škol.

Teoretická část definuje pojem čtenářství, postihuje vývojové etapy čtenářství související s ontogenetickým vývojem, zmiňuje faktory ovlivňující mladé čtenáře a podílející se na utváření jejich vztahu ke knize a ke čtení. Dále charakterizuje čtenářská specifika adolescentů a pozornost věnuje i výzkumům čtenářství a projektům na podporu čtenářství.

Praktická část je vnímána jako stěžejní. Zakládá se na výzkumu čtenářství žáků prvních a čtvrtých ročníků litomyšlských středních škol. Nejprve popisuje metodiku, cíl, realizaci výzkumu a výzkumný vzorek, poté přistupuje k vyhodnocení a analýze získaných dat.

Klíčová slova: čtenářství, adolescent, čtenářská preference

Annotation

VONDROVÁ, V. *Problems of reading among adolescents*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2016. 108 pp. Master Degree Thesis.

This diploma thesis is about analysis of reader's preferences of recipients in an adolescent age. The thesis is based on theoretical knowledge about the reading and mainly on research of the adolescent reading at schools in Litomyšl.

The theoretical part defines the term reading, explains evolutionary phases of the reading related to ontogenetic development, mentions factors affecting young readers and involving formation of the attitudes to books and the reading. Additionally this part characterizes adolescent reader's specifics and deals with researches of the reading and with project supporting the reading, too.

The practical part is crucial. This part is based on research of the reading of students in first and fourth classes at Litomyšl secondary schools. At first is described the methodology, goal, realisation of the research, research sample and then is moved on collected data evaluation and analysis.

Keywords: reading, adolescent, reading preference

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ČTENÁŘSTVÍ	11
1.1 Vymezení pojmu	11
1.2 Vývojové etapy dětského čtenářství.....	13
1.2.1 Období předškolního čtenářství	14
1.2.2 Období školního čtenářství	15
1.3 Faktory ovlivňující čtenářství	17
1.3.1 Rodina.....	17
1.3.2 Vrstevníci.....	18
1.3.3 Škola, učitelé.....	19
1.3.4 Knihovny	21
1.3.5 Média a technologie.....	23
1.3.6 Motivace, potřeba	25
2 CHARAKTERISTIKA ADOLESCENTNÍHO ČTENÁŘSTVÍ	27
2.1 Vymezení pojmu adolescence z psychologického hlediska.....	27
2.2 Čtenářství adolescentů	29
2.3 Zařazení a četba dnešních adolescentů	32
2.4 Čtenářství dospělých	33
2.5 Výzkumy adolescentního čtenářství	34
2.5.1 Výzkum Františka Hyhlíka.....	35
2.5.2 Výzkum Aleše Hamana	36
2.5.3 Výzkumy Jiřího Trávníčka	37
2.5.4 Výzkum Petry Bubeníčkové a kolektivu	38
2.5.5 Porovnání výsledků.....	39
3 PROJEKTY NA PODPORU ČTENÁŘSTVÍ ADOLESCENTŮ	41
3.1 LiStOVání	41
3.2 Týden knihoven.....	41
3.3 Čtení pomáhá	42
3.4 Čtenářův sympatický rádce	43
3.5 Hodnocení projektů.....	43
II PRAKTICKÁ ČÁST	45
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	45
4.1 Metodika výzkumu.....	45
4.2 Cíl výzkumu, stanovení hypotéz	45

4.3	Realizace výzkumu	46
4.4	Výzkumný vzorek	47
5	VÝSLEDKY VÝZKUMU	49
5.1	Zpracování a interpretace výzkumných dat	49
5.1.1	Patří četba mezi Vaše zájmy? (otázka č. 2)	49
5.1.2	Z jakého důvodu čtete? (otázka č. 3)	51
5.1.3	Upřednostňujete četbu: (otázka č. 4)	53
5.1.4	Podle čeho si knihy vybíráte? (otázka č. 5)	56
5.1.5	Označte jeden žánr, který pro svoji individuální četbu považujete za nejoblíbenější: (otázka č. 6)	58
5.1.6	Máte nějakou nejoblíbenější knihu? (otázka č. 7)	61
5.1.7	Jak často čtete - z vlastního zájmu? (otázka č. 8)	66
5.1.8	Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a nečtu, z jakého důvodu nečtete? (otázka č. 9)	68
5.1.9	Kolik knih přečtete za měsíc - z vlastního zájmu? (otázka č. 10)	70
5.1.10	Kdy nejčastěji čtete? (otázka č. 11)	73
5.1.11	Jak knihy nejčastěji získáváte? (otázka č. 12)	75
5.1.12	Máte vlastní knihovničku? (otázka č. 13)	77
5.1.13	Jste registrovaným čtenářem v knihovně? (otázka č. 14)	78
5.1.14	Pokud chodíte do knihovny, jak často? (otázka č. 15)	79
5.1.15	Vaši četbu nejvíce ovlivnilo to, že... (otázka č. 16)	81
5.1.16	Kdo Vám s výběrem knih nejčastěji pomáhá? (otázka č. 17)	84
5.1.17	Povídáte si s kamarády o tom, co čtete? (otázka č. 18)	86
5.1.18	Jakou podobu literárního díla preferujete? (otázka č. 19)	88
6	VERIFIKACE HYPOTÉZ	91
7	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	93
8	DOPORUČENÍ PRO VÝCHOVU KE ČTENÁŘSTVÍ ADOLESCENTŮ 95	
	ZÁVĚR	97
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	98
	SEZNAM GRAFŮ A TABULEK	102
	PŘÍLOHY	104

ÚVOD

Diplomová práce pojednává o problematice adolescentního čtenářství a jejím hlavním cílem je postihnout vztah adolescentů k četbě a jejich čtenářské preference. Dále proběhne porovnání zjištěných informací v rámci pohlaví a v rámci ročníků (prvního a čtvrtého). Ke zpracování této práce nás vedlo všeobecné přesvědčení o tom, že dnešní dospívající nečtou a raději se věnují jiným činnostem. Zajímalo nás, zda je stav čtenářství dospívajících opravdu tak neutěšený a alarmující. Adolescenty (žáky středních škol) jsme zvolili za cílovou skupinu na základě studia autorky této práce, jímž je obor Český jazyk a literatura se zaměřením na střední školy.

Čtenářství adolescentů není tak probádanou oblastí jako například pubescentní čtenářství. Existuje jen několik výzkumů (např. výzkum Františka Hyhlíka, Aleše Hamana, Jiřího Trávníčka, Petry Bubeníčkové) postihujících úroveň čtenářství adolescentů a jejich čtenářské preference. Tyto výzkumy se ovšem orientují nejčastěji na jedince starší 15 let, kdy horní věková hranice není udána. V rámci širokého věkového rozrůznění jsou výsledky analyzovány v rámci jednotlivých věkových kategorií, každé kategorii je tedy věnována pouze malá pozornost. Touto prací bychom chtěli přispět k malé hrstce výzkumů zacílených na adolescenty a jejich čtenářství. Práce může sloužit jako podklad pro další výzkumy a může poskytnout základní informace a zjištění, které mohou být dále rozpracovávány.

Práce je rozdělena do dvou částí, na část teoretickou a praktickou. V teoretické části budou definovány základní pojmy týkající se této práce. Nejprve bude vymezen pojem čtenářství, budou zmíněny vývojové etapy čtení a jejich specifika. Pozornost bude věnována rovněž faktorům, které se podílejí na rozvoji dětského čtenářství a jež ho pozitivně ovlivňují. Dalším definovaným pojmem bude adolescence. Podíváme se na adolescenci nejprve z psychologického hlediska, a poté se zaměříme konkrétně na charakteristiku čtenářství jedinců adolescentního věku. Krátce se zmíníme o již proběhnutých výzkumech orientovaných na adolescentní čtenáře a stručně interpretujeme jejich výsledky. Samostatná kapitola bude věnována projektům na podporu čtenářství, v rámci nichž jsme vybrali čtyři, které představíme.

Stěžejní částí práce bude část praktická, kde budou zpracovány a analyzovány data získaná prostřednictvím průzkumu. Shrnutí výsledků proběhne vytvořením profilů námi zkoumaných čtenářů (1. ročník dívky, 1. ročník chlapci, 4. ročník dívky, 4. ročník

chlapci). Na závěr bude uvedeno doporučení pro učitele literatury, jak pěstovat v žácích vztah ke knize a vychovávat je ke čtenářství.

Diplomová práce bude vznikat ve spolupráci s litomyšlskými středními školami. K účasti na průzkumu budou přizvány všechny čtyři střední školy v Litomyšli, jejichž žáci, konkrétně žáci prvních a čtvrtých ročníků, nám poslouží jako výzkumný vzorek. Výsledky práce by tedy mohly posloužit i učitelům literatury jako zdroj informací o čtenářství jejich žáků.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 ČTENÁŘSTVÍ

1.1 Vymezení pojmu

„Čtenářství, vztah k literatuře, je pouze jedním ze znaků člověka, jeho úrovně, osobnosti, zaměření. Člověk může být dobrým člověkem, i když knihu nikdy neotevře, a může tomu být i opačně. Ale otvírali ji alespoň občas nebo dokonce víc než občas, dovede-li si vybrat takovou, která se mu líbí, je kniha zmnožením jeho života, znásobením jeho bytí, rozšířením jeho světa“ (Chaloupka, 1995, s. 103).

Na „čtenářství“ je možné nahlížet z různých úhlů pohledu a v důsledku toho se neseťkááme s jednotnou definicí tohoto pojmu. Co autor, to jiná formulace a trochu jiné vymezení. Radka Wildová (2002) definuje ve svém článku Rozvoj čtení a čtenářství v ČR a Společnost CzechRA čtenářství jako *„aktivní vztah k četbě a literatuře vůbec. Je vnímáno jako důležitý faktor kultivace a socializace jedince, a proto se dá předpokládat, že jeho úroveň do jisté míry ovlivňuje i celkovou vzdělanost národa“* (Wildová, 2002¹). Čtenářství lze tedy vnímat podle této definice jako záležitost společenskou, přesahující rámec soukromé sféry a podílející se na socializačním procesu jedince.

Podle koncepce čtenářství od Kateřiny Homolové (2009a) lze chápat čtenářství jako činnost, kterou se jedinec nějak charakterizuje a díky níž vypovídá o své osobnosti: *„Čtenářství je chápáno jako projev osobnosti čtenáře, adekvátní aktivita člověka v souladu s jeho aktivitami jinými“* (Homolová, 2009a, s. 6). V souvislosti s ostatními aktivitami, kterými se jedinec zabývá, lze čtenářství vnímat jako individuální osobnostní rys, který každého z nás nějak definuje.

Otakar Chaloupka (1995) doplňuje definici čtenářství o psychickou složku, kdy vnímá čtenářství jako zcela subjektivní záležitost, jako prožitek něčeho neopakovatelného, co působí pozitivně na každého z nás: *„Čtenářství není v prvé řadě nástroj, v prvé řadě je prožitkem něčeho příjemného, co nabývá smysl samo o sobě a co samo o sobě do života vnáší pocit libosti a uspokojení“* (Chaloupka, 1995, s. 92).

---

¹ Zdrojem je internetový článek, nelze tedy uvést číslo strany.

Jiří Trávníček (2011) dává pojem čtenářství do souvislosti především s dětskou populací a považuje ho za „*plánovité a cílené rozvíjení četby zejména za pomoci školy, knihoven a jiných vzdělávacích institucí*“ (Trávníček, 2011, s. 42).

Čtenářství je ve všeobecném povědomí vnímáno jako aktivita soukromá, lze ho považovat dokonce za jednu z nejsoukromějších aktivit. Je to činnost, při které se člověk ocitá sám ve svém světě, do tohoto světa patří pouze on a kniha. Nikdo jiný nemůže do prostoru čtení vstoupit, proniknout nebo dokonce zasáhnout do stavu, ve kterém se čtenář nachází, když čte knihu, rozpoznat, co mu kniha tajně sděluje. Záleží pouze na čtenářově vůli, zda někomu dovolí vniknout do jeho čtenářského světa (Trávníček, 2011; Manguel, 2007). Čtenářství souvisí vedle soukromí i se samostatností. Samostatnost čtenář uplatňuje jak při výběru četby, kdy si volí knihu podle vlastního zájmu, tak i při prožitku z četby. Pokud jde o děti a o jejich prostor pro samostatnost, snad v žádné jiné činnosti jim není dána možnost větší svobody než ve čtenářství. I dítě se může samo rozhodnout, po které knize sáhne (Chaloupka, 1995).

Trávníček (2011) chápe čtení jako socio-kulturní stopu. I přes to, že se jedná o aktivitu soukromou, zanechává čtení otisk, který nás někam zařazuje. Volba knihy může být ryze soukromá záležitost, ale ve chvíli, kdy si knihu vybereme, otevřeme ji a přečteme si první stránku, se začínáme zařazovat do určité sociální sféry, stáváme se součástí společnosti. Prostřednictvím knihy a jejího následného čtení vstupujeme do sítě společenských vztahů, ať už s člověkem, který nám knihu doporučuje či nám s výběrem knihy pomáhá, nebo se samotným autorem knihy, který pro nás danou knihu napsal. To vše zařazuje čtení, ale i nás jako čtenáře do sféry sociální. „*Knihy nás – hodnotově a sociálně – orientují tím, že nás zařazují do světa a učí nás se v něm vyznat. Zařazují nás do světa také tím, že nás nějak sdružují, jsou prostředkem toho, abychom se sdíleli. Souhrnně vyjádřeno: kontextualizují nás, socializují nás a zároveň jsou prostředkem reflexe nás samých (starají se o naše sebeuvědomění)*“ (Trávníček, 2008, s. 18). Čtenářství lze tedy vnímat jako jeden ze stavebních kamenů na cestě k začlenění jedince do společnosti.

1.2 Vývojové etapy dětského čtenářství

Jelikož čtenářství nepochybně souvisí s psychologickým vývojem dítěte, etapy rozvoje čtení se tedy do značné míry kryjí s psychologickou periodizací ontogeneze. Existuje několik periodizací podle různých autorů. Například Jaroslav Toman (1992) uvádí tato stádia dětského čtenářství:

- **Předčtenářská etapa – předškolní věk**
  - *mladší (do 3 let)*
  - *starší (3 – 6 let)*
- **Čtenářská etapa – školní věk**
  - *mladší školní věk – prepubescence*
    1. *fáze (6 – 8 let)*
    2. *fáze (9 – 10 let)*
  - *starší školní věk – pubescence*
    1. *fáze (11 – 12 let)*
    2. *fáze (13 – 15 let)*

(Toman, 1992, s. 51)

Lidmila Vášová (1980) periodizaci obohacuje o nejranější fáze čtenářství a rovněž v ní lze nalézt i období staršího školního věku a adolescence:

1. *období prenatálního vývoje*
2. *období nemluvněte 0 -1 rok*
3. *období batolete 1 -3 roky*
4. *období předškolní 3 – 6 roků*
5. *mladší školní věk (prepuberta) 6 -11 roků*
6. *střední školní věk (puberta) 11 – 14 roků*
7. *starší školní věk (postpuberta) 14 – 16 roků*
8. *dozrávání (adolescence) 16 – 20 roků (Vášová, 1980, s. 30-31)*

Nelze ale vnímat jednotlivá stádia čtenářství jako striktně daná. Každé dítě je jinak intelektuálně vyspělé a tudíž je nutné brát v potaz individuální rozdíly. Proto je nutné

postupovat velmi obezřetně, než zařadíme nějaké dítě do příslušné kategorie. Toto předčasné zaškátkování a následné chování, kdy například dítěti vezmeme z rukou knihu se slovy „na to jsi ještě malý“, „to pro tebe není vhodné“, by mohlo vést k nepříznivému působení na mladého čtenáře a následné demotivaci. Nesmíme podceňovat dětskou zvědavost. I přechody mezi jednotlivými obdobími nejsou náhlé, ale uskutečňují se pozvolna (Vášová, 1980).

1.2.1 Období předškolního čtenářství

Již v *prenatálním období* se dítě poprvé setkává s knihou, respektive s účinky knihy. Matka se má v tomto období vyvarovat nervových rozrušení a špatné nálady a s tím ji pomáhá právě kniha. Proto hraje kniha v tomto období důležitou úlohu a blahodárně působí na zdravý vývoj dítěte (Vášová, 1980).

V *období nemluvněte (0 – 1 rok)* je vhodné dítěti poskytnout co největší množství nejrůznějších podnětů, neboť prochází rozvojem psychiky, činnosti a citových reakcí a rozšiřuje si zkušenosti. Stimuly předané dítěti v tomto období se zásadním způsobem podílí na jeho dalším vývoji. Ročnímu dítěti již můžeme začít ukazovat jednoduché a výrazné obrázky (Vášová, 1980).

V *období batolete (1 – 3 roky)* mají děti velmi rády obrázky, obrázkové knížky, lepoprela a říkanky. Je důležité dítěti obrázky nejen ukazovat, ale i mu o nich vyprávět. Děti dokáží pojmenovat předměty či zvířata na obrázku, dokáží odpovědět na otázku, co kdo na obrázku dělá. V tomto období je nejvhodnější čas začít s předčítáním dítěti. Dítě dokáže naslouchat a tímto okamžikem si začíná dítě pěstovat vztah ke knize a právě v této chvíli se může rozhodnout, zda se dítě stane čtenářem či nikoliv. Pomocí krátkých říkanek, které se dokáží naučit nazpaměť, si obohacují slovní zásobu a cvičí si paměť (Matějček, 2003; Vášová, 1980; Vášová, Černá, 1986).

Předškolní období (3 – 6 let) lze nazvat obdobím pohádky a hry. Jak pohádka, tak i hra jsou pro dítě velmi důležité a měl by na ně být kladen při výchově velký důraz. Pohádky přispívají k intelektuálnímu rozvoji, k rozvíjení fantazie a představivosti (Vášová, 1986). Dítěti se jeví pohádkový svět jako velmi blízký. Nenachází ho o nic víc záhadnější, než skutečný svět, ve kterém žije a jehož fungování se mu zdá nepochopitelné. Dítě není schopno odlišit realitu od fikce. Pohádkový svět se mu stírá se světem reálným, což je do jisté míry podmíněno i tím, že od malička se setkává s Mikulášem, čerty a anděly, o kterých je mu zároveň čteno i v pohádkách. „Proto je

pro dítě pohádka živlem, v němž se cítí doma, a proto též dítě věří v skutečnost a pravdivost pohádky“ (Frey, 1929, s. 84). V této fázi vývoje je již dítě schopno porozumět delšímu vyprávění a zamyslet se nad ním. Poutavé pro děti tohoto věku jsou i říkanky a pohádky, jejichž pomocí si cvičí řeč a plynulé vyjadřování. Díky četbě si dítě začíná rozšiřovat obzory, knihy mu poskytují informace o okolním světě, o vztazích mezi lidmi, jsou tedy prostředkem k rozvoji poznání. Vlivem četby a především ilustrací v knihách roste i estetické cítění dítěte (Vášová, 1986).

1.2.2 Období školního čtenářství

S nástupem do školy se z dítěte začíná stávat aktivní čtenář, pouhé prohlížení knížek je postupně odsunuto do pozadí a nahrazeno samostatným čtením. I když už dítě dospělo do stádia relativní čtenářské nezávislosti, je stále důležité mu předčítat. Jeho čtení je v počátcích nejisté, zaměřené na technickou stránku a zcela mu uniká samotný příběh. V *období mladšího školního věku (6 – 11 let)* projevují děti stále zájem o pohádky, ty jsou ale již delší a složitější. Oblíbené jsou i příběhy o zvířatech, z prostředí školy a o dětských hrdinech. Na konci období se do popředí zájmu začínají dostávat místo pohádek příběhy dobrodružné, ať už prázdninová dobrodružství, či dobrodružství z dalekých zemí a z vesmíru a humorné příběhy s veselými příhodami (Vášová, 1980; Vášová, 1986). V tomto období se dítě nachází v počáteční fázi čtenářství, začínají se u něho utvářet základy čtenářské kultury, a právě toto stádium je pro dítě coby čtenáře rozhodující. Toman (1999) tuto fázi čtenářského vývoje označuje slovy „zlatý věk“ dětského čtenářství, dítě je snadno ovlivnitelné, vstřícné vůči četbě a otevřené všem vnějším podnětům.

Ve *středním školním věku (11 – 14 let)* jsou pohádky plně nahrazeny dobrodružnou četbou. Žáci nově sahají i po knihách s tematikou pravěku, historie, přírody, po cestopisech, pověstech. V tomto období se postupně začíná diferencovat četba dívek a chlapců. U obou pohlaví je společný zájem o dobrodružnou literaturu a četbu umělecko-naučné literatury. Dívky obrací svoji pozornost ke knihám o vztazích, přátelství, lásce. Ztotožňují se s hlavními hrdinkami a hledají v nich svůj vzor. Chlapci naopak tíhnou k válečné, detektivní a vědeckofantastické literatuře nebo ke knihám se sportovní tematikou. Děti se dostávají do věku, kdy se jim literatura stává rádcem, hledají v ní odpovědi na soukromé otázky, které se stydí položit někomu osobně (Vášová, 1980; Vášová, 1986). Nejdůležitější funkcí četby pro jedince v tomto věku

je funkce saturační. Kniha a příběhy v ní dovolují mladému čtenáři snít, představovat si věci, které mu jsou prozatím odepřeny, uspokojují jeho touhy po dobrodružství, dalekých cestách, finanční nezávislosti, odhalují mu tajemství první lásky a sexuálních zážitků. Hlavní hrdinové se stávají jejich blízkými přáteli, k nimž se čtenáři utíkají schovat, hledají v nich svého důvěrného a vždy chápavého společníka a v jejichž chování a jednání nacházejí vzor. „*Vztah k literární postavě může mít povahu bytostného vztahu a může do značné míry suplovat absenci takového vztahu v reálném životě...*“ (Lederbuchová, 2004, s. 25).

Děti ve *starším školním věku (14 – 16 let)* přecházejí ze základní školy na školy střední či učňovské obory. Stále u nich převládá zájem o literaturu dobrodružnou, cestopisnou, detektivní, science fiction, klasickou literaturu, dívky nadále sahají po společenských a historických románech. Děti už jsou ovlivňovány rovněž profesními zájmy, a proto se obrací k literatuře či k časopisům spojených s jejich obory (Vášová, 1980).

Období adolescence (16 – 20 let) s sebou přináší pestrost v zájmu o četbu. Stále stojí v popředí zájem o literaturu dobrodružnou, detektivní, cestopisnou, společenský a historický román. Obliba science fiction klesá a naopak se do popředí zájmu dostává literatura odborná (Vášová, 1980). Výčet preferovaných žánrů adolescentů doplňují Langmeier a Krejčířová (2006) o válečné a milostné příběhy a poezii. V rozporu s Vášovou uvádějí, že v tomto období stoupá zájem o žánr sci-fi. Vášová (1980) dodává, že braková literatura, která byla v předchozích obdobích ve středu zájmu, je adolescenty vyhledávána jen zřídka. Tito již skoro dospělí jedinci čtou nejen pro zábavu, ale už i kvůli vzdělání a budoucí profesi. Langmeier a Krejčířová (2006) dále uvádějí, že celkový osobnostní rozvoj adolescentů podněcuje vznik hlubších zájmů např. o sport, hudbu, umění, četbu. Pro jedince v této etapě života je charakteristická snaha o literární, hudební či výtvarné pokusy. Příhoda (1967) toto tvrzení doplňuje o důvody, které stojí za vznikem literárních experimentů: „*Mladý člověk prochází niternou problematikou, sny a konflikty. Probuzené touhy a nálady jsou nevyjasněné, takže nutí k formulaci, která by jim dodala pevnější obrysy. [...] Proto se právě v tomto životním období projevuje úsilí o vyjádření toho, co jde z podvědomí a z tajemných hloubek, v denním záznamu, v dopise přátelské osobě, ve filosofické úvaze, v povídce nebo v básni*“ (Příhoda, 1967, s. 119). (více viz kapitola 2).

1.3 Faktory ovlivňující čtenářství

Faktorů, které ovlivňují dětské čtenářství, existuje celá řada. Lze je rozdělit do dvou skupin – faktory sociální, do nichž spadá vliv rodiny a školy na čtenářství dětí, působení knihovny v podpoře dětského čtenářství, vliv médií a technologií na vztah dítěte ke knize a rovněž i role vrstevníků. Druhou skupinou jsou faktory psychologické, kam se řadí motivace k četbě, zájmy a potřeby četby.

1.3.1 Rodina

Rodinné prostředí je nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje čtenářství dětí. Analýzy ukazují, že rodinný vliv na rozvoj čtenářství dítěte je až dvojnásobně vyšší než vliv školy. Stále tedy rodina představuje nezastupitelnou a nenahraditelnou složku podílející se na formování mladého čtenáře. Aby rodina účinně a všestranně působila na rozvoj čtenářství dítěte a stimulovala pozitivní vztah ke knize, musí vykazovat tři základní charakteristiky: čtenářské zázemí v rodině, celkové rodinné klima a socioekonomické charakteristiky rodiny, jako je vyšší vzdělání rodičů a výše jejich příjmů (Václavíková-Helšusová, 2004). Chaloupka (1995, s. 23) uvádí, že „rodina hraje nejen pro dětství, ale i pro další vývoj až k dospělosti stěžejní, v mnoha směrech rozhodující a ve všech nenahraditelnou roli [...]“. Čas, který dítě stráví ve společnosti rodičů a knihy a který je věnován společnému čtení, pozitivně ovlivňuje čtenářské návyky v dalších vývojových etapách čtenářství. Čtení rodičů s dětmi se rovněž stává stimulem pro pozdější zájem o četbu. Gabal s Václavíkovou-Helšusovou (2003) na základě výsledků plynoucích z jejich výzkumu² uvádějí, že „70% dětí, které dnes denně čtou, jsou děti, kterým pravidelně rodiče četli, když byly menší“ (Gabal, Václavíková - Helšusová, 2003, s. 22). Oproti tomu je mezi dětskými nečtenáři největší zastoupení těch, se kterými v dětství rodiče četli velmi zřídka nebo vůbec (Václavíková-Helšusová, 2004; Gabal, Václavíková - Helšusová, 2003).

Vedle společného předčítání má vliv na dětské čtenářství i samotné čtení rodičů a postoj ke knihám. Pro děti je motivující, když vidí své rodiče s knihou v ruce. Čím častěji vidí dítě své rodiče číst, tím častěji čte samo. Důležitou čtenářskou charakteristikou rodiny je rovněž informovanost o titulech, které spadají do dětské

---

² Výzkum proběhl v prosinci roku 2002, zúčastnilo se ho 1092 žáků ve věku 10-14 let. Výsledky výzkumu jsou shrnuty v publikaci *Jak čtou české děti?* (Gabal, Václavíková - Helšusová, 2003).

literatury a orientace v nich. Opomenuto by nemělo být ani společné vybírání knih rodičů s dětmi a budování pozitivního vztahu ke čtení prostřednictvím knižních darů. Podpora čtenářství v rodině je spatřována i v domácí knihovně a v množství knih v ní obsažených. Pokud má dítě možnost najít v domácí knihovně dostatečné množství knih, pozitivně to působí na formování jeho osobnosti, jako mladého čtenáře (Václavíková-Helšusová, 2004; Gabal, Václavíková - Helšusová, 2003).

Snad nejvýraznější vliv na rozvoj čtenářství a budování vztahu ke čtení má společné povídání si rodičů a dětí o knihách, které děti čtou. Pokud je rodinné prostředí vstřícné a otevřené společné komunikaci, přispívá velkou měrou ke čtení dítěte. Rodiče, kteří jsou ochotní a schopní se bavit s dítětem o knihách, které právě čte, o jeho prožitcích během čtení a o tom, zda textu porozumělo, se výrazně podílejí na rozvoji čtenářských návyků dítěte (Václavíková-Helšusová, 2004; Gabal, Václavíková - Helšusová, 2003).

Na závěr lze shrnout, za jakých předpokladů dochází k rozvoji čtenářství rodinou. Rozvoj čtenářství efektivně probíhá tam, „*[...]kde čtou rodiče, čtou s dětmi, ale také komunikují s dětmi o knihách, [...]kde se rodiče věnují volnému času dětí, [...]kde rodiče mají a budují domácí knihovnu a také umožní dítěti podílet se na společném výběru knih, [...]kde jsou rodiče často viděni s knihou v ruce*“ (Koneszová, 2006, s. 53).

1.3.2 Vrstevníci

K čtenářské aktivitě přispívají vedle rodiny i vrstevnické skupiny. Čtení a následná komunikace o přečtené knize přispívají k utváření neformálních vztahů mezi jedinci a k rozvoji komunikace jednotlivých členů skupiny. Jedinci se rozřazují do skupin podle toho, zda čtou či nečtou knihy a zda věnují ve své komunikaci prostor knihám, či se zabývají zcela odlišnými záležitostmi. Četba má tedy schopnost propojovat životní styl dětí a spojovat je do zájmových skupin. „*Četba je jedním z faktorů, které vytváří rozdíly uvnitř vrstevnických skupin, má sociálně rozlišující vliv, který spoluurčuje, kdo se s kým baví, stýká, kamarádí a kdo kam patří*“ (Gabal, Václavíková - Helšusová, 2003, s. 20).

V okamžiku, kdy mezi sebou děti zcela otevřeně hovoří o knihách, se řadí mezi opravdové čtenáře. Nestydí se před kamarády hovořit o svém zájmu, naopak mají

potřebu se podělit se svými dojmy z četby, vyměnit si zkušenosti, porovnat prožitky, které v nich četba knihy vyvolala. V případě, kdy má dítě možnost sdílet s vrstevníky zážitky z četby, je sociálně motivováno k dalšímu čtení. Pokud se dítě ocitne ve skupině vrstevníků, kteří často komunikují o knihách, sahá často z vlastní vůle po knize, aby nestálo na okraji skupiny a mohlo se bez problémů zapojit do komunikace (Gabal, Václavíková - Helšusová, 2003).

Dospívající čtenář je označován za čtenáře *implicitního*, který čte skrytě, nerad se hlásí ke čtení a ke statusu čtenáře. Dále za čtenáře *selektivního*, který si vybírá knihy podle vlastního zájmu a za čtenáře *emocionálního*, kdy se orientuje podle svých pocitů a prožitků z četby. Tímto se dospívající čtenář liší od čtenářů dospělých. Dospělí jedinci se za svoji četbu nestydí, otevřeně se k ní hlásí a sami se označují za čtenáře (Homolová, 2009b, s. 26-27). Zachová et al. (2012) ve svém výzkumu přichází se zjištěním, že mladí jedinci o svém zájmu k četbě před ostatními vrstevníky mnohdy neradi hovoří. Bojí se, že záliba v četbě a její možné upřednostnění před kamarády by mohla ohrozit jejich postavení ve skupině. „*Upřednostnění četby před společnou aktivitou s přáteli považují oslovení žáci často za příčinu negativních sankcí, které mohou nabývat různé formy (posměšky, změna postavení v rámci skupiny). Zároveň někteří žáci považují čtení mezi vrstevníky za natolik nehodnotné, že by i v případě skutečného zájmu, četbu nejraději zamlčeli*“ (Zachová et al., 2012, s. 70). Působení vrstevnické skupiny ovlivňuje její členy mnohdy více, než si jsou sami ochotni připustit.

1.3.3 Škola, učitelé

Vedle rodiny a vrstevníků je škola dalším faktorem, který se významně podílí na čtenářství dětí. Škola by neměla plnit hlavní úlohu při rozvoji dětského čtenářství, měla by pouze doplňovat to, co již bylo dítěti předáno v rodině. Jiná situace nastává tehdy, když dítě nevyrůstá v podnětném prostředí a ze strany rodičů se mu nedostává dostatečné podpory pro rozvoj čtenářství. V tu chvíli by škola měla rodinu zastoupit a převzít hlavní úlohu v budování vztahu ke knize a ke čtení samotnému. Motivace žáků ke čtení probíhá především prostřednictvím práce s četbou v hodinách, domácími úkoly a následným zúročením samotné četby při výuce. Z výsledků výzkumu³ Gabala

---

³ Blíže o výzkumu viz poznámka 2.

a Václavíkové-Helšusové vyplývá, že práce s knihou v hodinách a následné plnění úkolů vztahujících se k četbě pozitivně motivuje žáky k čtení a má podíl na budování jejich čtenářských návyků. Plnění úkolů týkajících se četby žáky baví a čas věnovaný četbě v rámci školy se pozitivně promítá do zájmu dětí o čtení, kdy děti častěji sahají po knize i ve svém volném čase (Václavíková-Helšusová, 2004; Gabal, Václavíková - Helšusová, 2003).

V rámci školy se na podpoře dětského čtenářství nejvíce podílí učitel. Ten ovlivňuje své žáky a jejich přístup ke čtení buď nepřímo, kdy prostřednictvím svých názorů a postojů, které zaujímá ke knihám a k četbě obecně, působí na žáky, nebo přímo, kdy jim předkládá konkrétní tituly k přečtení (Zachová et al., 2012). Právě povinná či doporučená četba se stává velmi diskutovaným tématem a názory na její smysluplnost ve výuce se různí. Vhodně doporučená kniha může sehrát důležitou roli v přivedení jedince ke knize. Gabal s Václavíkovou-Helšusovou (2003, s. 31) dokonce dodávají, že „*doporučená četba má pro čtení dětí největší význam mezi všemi školními čtenářskými aktivitami.*“ Přesto více jak čtvrtina dětí nedostává od svých učitelů doporučení na knihy, které by pro ně byly vhodné a které by je mohly zaujmout. Tím dochází k potlačení růstu motivace ke čtení. „*Čtvrtina učitelů českého jazyka tak rezignuje na svůj hlavní nástroj k rozvoji dětského čtenářství*“ (Gabal, Václavíková - Helšusová, 2003, s. 31). Přitom děti, které jsou ze strany učitelů vybavovány seznamy doporučené literatury, více čtou, a tím si budují i pozitivnější vztah ke škole a ke školním povinnostem (Václavíková-Helšusová, 2004; Gabal, Václavíková - Helšusová, 2003). Důvodem, proč učitelé opouštějí své role rádců a průvodců v oblasti dětského čtenářství, může být neinformovanost a ztráta kroku s knižním trhem a jeho nabídkou stále nových titulů pro dětské čtenáře. „*[...] učitelé češtiny, zejména starší, se často velmi těžce adaptují na nové poměry, a tím i na čtenářské zájmy svých žáků*“ (Trávníček, 2008, s. 40) .

Zachová et al. (2012) přichází se zjištěním, že doporučená četba by byla žáky, kterým ze strany učitele nejsou knihy doporučovány, vítána. Z odpovědí žáků je patrný zájem o doporučování konkrétních titulů:

„*[...] tak nebylo by to špatný.*“ (Filip)

„*Asi jo, přečetl bych si to.*“ (Karel) (Zachová et al., 2012, s. 72)

Důležitým krokem na cestě budování vztahu ke knize a rozvoje čtenářství přispívá vzájemná komunikace mezi učitelem a žáky o přečtených knihách. Především pro žáky, s nimiž rodiče o přečtených knihách nehovoří, může být tato komunikace velmi

podněcující a motivující. Děti mají potřebu podělit se o své zážitky z četby. V tomto okamžiku by se z učitele měl stát partner vystupující ve vztahu k dítěti v roli zkušenějšího čtenáře, který bude žákům vyprávět o přečtených knihách, dokáže poradit, co mají žáci čít, vyslechne si, co jeho svěřenci četli, akceptuje jejich názory a významy přisouzené přečtené knize, společně s žáky interpretuje příběhy a nechává žákům prostor pro vyjádření vlastních myšlenek. Tato komunikace podporující zájmy a názory dětí se stává výraznou motivací v oblasti dětského čtenářství (Lederbuchová, 2004; Gabal, Václavíková - Helšusová, 2003).

„Pokud škola s dítětem intenzivně pracuje v oblasti čtení z hlediska používání knihy v hodinách, vedení dítěte k četbě i doma, dítě má možnost vytvořit si čtenářské návyk a upevnit čtenářské zájmy, případně překlenout některé nedostatky rodinného zázemí“ (Václavíková-Helšusová, 2004, s. 23).

1.3.4 Knihovny

Knihovna představuje instituci, která se rovněž podílí na rozvoji dětského čtenářství. Pracovníci veřejných knihoven se mnohdy stávají důvěrníky dětských, ale i dospělých čtenářů a podle jejich čtenářských preferencí jim pomáhají s výběrem četby. Knihovnice se orientují v knižních titulech, mají přehled o tom, jaké knihy se pohybují na vrchních příčkách knižních žebříčků, jaké knihy jsou nejžádanější a jsou schopny doporučit vhodnou knihu čtenářům všech věkových kategorií. Knihovníci by rovněž měli znát okruh zájmů dětských a dospívajících čtenářů, aby jim mohli přizpůsobit četbu a vhodně ji řídit. Aktuální a bohatý knižní fond, příjemné až intimní prostředí láká mnohé návštěvníky, kteří vyhledávají tuto instituci nejen jako zásobárnu knih, ale i prostředí, kde si mohou odpočinout, relaxovat, či se setkat s přáteli (Toman, 1999; Hyhlík, 1963).

Dětská oddělení veřejných knihoven pořádají velké množství akcí, které jsou organizovány s cílem nalákat dětské čtenáře ke knize, upoutat jejich zájem a podporovat čtenářství dětí. Příkladem jsou například projekty Noc s Andersenem, Týden knihoven, Jičín, město pohádek, jejichž hlavním úkolem je podporovat dětské čtenářství a nalákat ke čtení co nejvíce dětí ovládaných v současné době čím dál více elektronickými médii (Koneszová, 2006).

1.3.4.1 Význam a smysl knihovny pro adolescenty

Kateřina Homolová (2014) provedla v roce 2014 výzkumné šetření⁴ mezi dětmi a dospívajícími s cílem zjistit, jaký význam přisuzují knihovnám a jaký v nich vidí smysl. Adolescenti nejprve charakterizovali knihovnu jako instituci. Označili ji za *budovu* nebo *místnost, která uchovává knihy*. Jiní ji vnímali jako *místo, kde lidé mohou získat informace nutné pro vzdělání* a zároveň *slouží k rozvíjení četby druhých lidí*⁵ (Homolová, 2004⁶). Na otázku, co je knihovna a k čemu slouží, získala Homolová tyto nejčastější odpovědi:

Slouží k zapůjčení knih.

Jsou zde židle a stoly a plno regálů s knhami.

Je to místnost s knhami, které jsou seřazeny podle abecedy.

Je určena pro vzdělávání a získávání informací.

Využívají ji studenti pro povinnou literaturu.

Knihovna je místem klidu a odpočinku.

Knihovna je výhodná, protože si knihy nemusím kupovat.

Slouží k pořádání výstav.

Můžeme zde jít na počítač a internet.

Slouží lidem, kteří rádi čtou a mají dost volného času.

Navštěvují ji děti i dospělí, ale hlavně staří lidé. (Homolová, 2004⁷)

Hlavní funkcí knihovny je podle adolescentů *půjčování knih lidem*. Význam knihovny vidí v tom, že v *knihovně můžeme pracovat na počítači* nebo *využívat internet*. Knihovnu vnímají rovněž jako *místo klidu* a také *odpočinku a relaxace*. (Homolová, 2004⁸). Za hlavní rys knihovny považují řazení knih podle abecedy, případně podle žánrů. Adolescenti vyjádřili i své návrhy na zlepšení poskytovaných služeb knihovnou. Uvítali by větší množství akcí a soutěží pořádaných knihovnou pro dospívající čtenáře, rovněž by požadovali vyšší angažovanost knihovníků v rámci poskytování rad a tipů pro zájmovou četbu adolescentů.

---

⁴ Výzkum byl zrealizován v rámci projektu *Knihovna v mezigeneračním pohledu* pedagogy a studenty Ústavu bohemistiky a knihovnictví Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě. Respondenty byli žáci v mladším školním věku (1. – 5. třída) a žáci středních škol (adolescenti).

⁵ Pro zachování autentičnosti dat nabízí autorka doslovný přepis výpovědi adolescentů označených kurzívou. I my uvádíme tyto výpovědi v nezměněné podobě.

⁶ Zdrojem je internetový článek, nelze uvést číslo strany.

⁷ Taktéž.

⁸ Taktéž.

Požadavky adolescentů na vylepšení některých služeb knihovny plně korespondují se současnou situací, kdy není dospívajícím jedincům poskytnuta uspokojivá nabídka knih zahrnující četbu právě pro tuto věkovou kategorii. Oddělení v knihovnách se dělí podle dětských a dospělých čtenářů. Adolescenti se uchylují ke knihám z obou těchto oddělení a neví, kam vlastně patří.

1.3.5 Média a technologie

Dalším faktorem, který se především v dnešním světě velmi podílí na kvalitě a podobě čtenářství, jsou média. Žijeme v multimediálním světě a náš život je naplněn médii v daleko větší míře, než tomu bylo u předchozích generací. Kniha se tak ocitá v ohrožení a s konkurenčními médii musí denně měřit své síly. Televize, počítač, mobilní telefon se stávají přirozenou součástí života především mladší populace, která tato média vnímá jako neoddělitelný prvek jejich existence (Gabal, Václavíková-Helšusová, 2003). Trávníček (2013) označil za největší „nepřítele“ čtení média vizuální, jako je televize a video. Právě sledování televize je nejčastější volnočasovou aktivitou obyvatel České republiky starší 15 let. Dalším nepřítelem jsou média auditivní, jako je rozhlas a různé přehrávače a nejmenším nepřítelem je podle něho internet. Průměrný den tázaných respondentů tvoří z jedné třetiny sledování televize, asi pětinu poslech rozhlasu a práce s internetem, čtení knih tvoří asi jednu sedminu.

1.3.5.1 Televize

Konkurenčním médiem pro knihu je jednoznačně televize. Sledování televize se stává pro naprostou většinu dětí každodenní aktivitou. Tato činnost je ovšem spojena s negativními vlivy působícími na osobnost dítěte. Nadměrný televizní konzum zapříčiňuje stále stoupající pasivitu dětí, deformaci přirozeného vývoje dítěte, pokles abstraktivního myšlení, snížení schopnosti se plynule, srozumitelně a výstižně vyjadřovat, nevhodné pořady mohou mít dopad na morální hodnoty dítěte a mohou stimulovat kriminalitu mladistvých. Televize ochuzuje děti o pohybovou aktivitu, narušuje denní režim, ohrožuje tělesné zdraví, negativně ovlivňuje psychiku dítěte. Zatímco čtenáři jsou při četbě knihy nuceni vykazovat psychické úsilí, kdy musí informace obsažené v knize proměňovat na představy, konzumenti televizního

vysílání mají vše už předem naservírované. V souvislosti s hotovými obrazy potlačuje televize i fantazii a představivost dítěte (Toman, 1999).

Rodiče by měli být schopni regulovat čas, který stráví dítě u televize. Gabal, Václavíková-Helšusová (2003) přicházejí na základě svého výzkumu⁹ se zjištěním, že pokud dítě tráví u televize méně času a více se zabývá jinými volnočasovými aktivitami, tím více také čte. V rodinách, kde je sledování televize každodenní činností či je televize pouze zapnutá aniž by ji někdo sledoval, se vyskytuje méně pravidelných dětských čtenářů. Rodiče by měli dítě motivovat, aby se ve svém volném čase zabývalo i jinými činnostmi, než je sledování televize (Gabal, Václavíková-Helšusová, 2003). Televize a kniha spolu nemusí pouze jen bojovat a vzájemně se vylučovat. „*Televizní médium se může stát za příznivých okolností pomocníkem a spojencem rodiny a školy při výchově dětského čtenáře*“ (Toman, 1999, s. 19). Budou-li rodiče, ale i učitelé směřovat děti správným směrem, přibližovat jim pořady a filmy, které jsou pro ně vhodné, může se televize stát vhodným společníkem. Televize se stává jakýmsi pomocníkem četby i v rámci literárních děl, které jsou zfilmovány. Po zhlédnutí filmové adaptace jedinci mnohdy zatouží sáhnout i po knižní předloze, která bývá bez sporu lepší než její filmové zpracování. Televize může nahrávat četbě i v tom případě, kdy se stane propagátorem kvalitní četby, informátorem o nejlepších nově vyšlých knihách či pořadatelem besed o literatuře a knihách (Toman, 1999).

1.3.5.2 Počítač, internet

Počítače a internet jsou dnes již zcela běžnou součástí domácnosti. Počítače nabízejí nepřehledné množství možností jak zde trávit volný čas, rovněž poskytují prostřednictvím internetu rychlé získání veškerých informací. Pozice knihy se zdá být vedle tohoto média velmi ohrožena a oslabena. Výsledky výzkumu¹⁰ Gabala, Václavíkové-Helšusové (2003) ale tuto domněnku vyvracejí. Data ukatují, že vztah mezi knihou a počítačem je pozitivní: „*Děti, které pravidelně čtou, jsou děti, které také nadprůměrně pracují s počítačem a naopak. Obě tato média se v životě dětí doplňují, provázejí. U dětí, které často pracují s počítačem, je velmi pravděpodobné, že také často čtou, přečtou více knih a čtení je baví*“ (Gabal, Václavíková-Helšusová, 2003,

---

⁹ Blíže o výzkumu viz poznámka 2.

¹⁰ Taktéž.

s. 39). Tyto výsledky podporuje i tvrzení Jiřího Trávnička (2011, s. 27): „*Internet nejde proti čtení, ba ani proti knize.*“ Opírá se o výzkumy¹¹, které zkoumaly vztah čtení a internetu a které došly k závěru, že „*mezi častým užíváním internetu a častým čtením panuje viditelná shoda*“ (Trávniček, 2011, s. 27). Práce s počítačem rovněž vyžaduje schopnost pracovat s textem a textu porozumět. Orientovat se v informacích v něm obsažených a tyto informace dále třídit, propojovat, vyvozovat z nich závěry. Pro svět počítačů je tedy nezbytná čtenářská gramotnost, a tím se stává počítač a internet médiem, který do jisté míry podporuje čtenářství (Koneszová, 2006; Gabal, Václavíková-Helšusová, 2003).

Internet se stává dokonce i služebníkem knižní kultury. V případě získávání knih či informací z oblasti knižní kultury sehrává právě internet podpůrnou roli. Nabízí možnost koupit si knihy online z internetového obchodu, čehož využívá stále více lidí. Internet se stává pomocníkem i pro knihovny, které mají v online prostředí zveřejněny katalogy jejich knih a členové knihoven si zde mohou z domova knihu objednat, zamluvit či prodloužit její výpůjční dobu (Trávniček, 2011).

1.3.6 Motivace, potřeba

Čtenářství není ovlivňováno pouze vnějšími faktory, ale závisí především na samotné osobě jedince a jeho motivaci k četbě a potřebě číst. Rodina, škola, knihovníci se mohou sebevíc snažit, aby ovlivnili a rozvíjeli čtenářství dítěte, ale bez vůle a motivace na straně dítěte je veškeré snažení velmi omezeno, možná až znemožněno. Zachová et al. (2012) pomocí svého výzkumu zjistili, že všichni žáci spíše spatřují ve čtení smysl a považují ho za potřebné. Lze tedy konstatovat, že žáci jsou jistým způsobem k četbě vnitřně motivováni, neboť v ní vidí prospěch pro svoji osobu. Smysl čtení vidí především v posílení komunikačních dovedností, v možnosti úniku z reality, ve zlepšení se ve škole, využitelnosti přečteného v reálném životě.

„Tak určitě má smysl nějakéj. Třeba rozvíjet slovní zásobu, a aby se člověk naučil dobře komunikovat.“ (Filip)

---

¹¹ Například zmiňuje polský průzkum z roku 2006. Autorkami průzkumu jsou G. Strausová a K. Wolffová, které se již od 90. let věnují průzkumům mezi polskými čtenáři. Průzkumy probíhají od roku 1992 v dvouletých intervalech mezi jedinci staršími 15 let, každého průzkumu se účastní cca 1000 respondentů. Cílem výzkumu je postihnoutí stavu četby Poláků a jejich čtenářských preferencí (Trávniček, 2007).

„Člověk může utýct od reality anebo se naučit líp vyjadřovat.“ (Petr)

(Zachová et al., 2012, s. 74)

Vztah ke knize může v mnohých případech nabýt charakter potřeby. Kniha se v životě jedince stává určitou hodnotou, které je dáván zvláštní význam, je chtěna, je preferována před ostatními hodnotami. Člověk je ochoten vynaložit finanční prostředky i čas, aby mohl trávit čas ve společnosti knihy. Erasmus Rotterdamský vystoupil s tvrzením, že *„kniha je člověku mnohdy potřebnější než oděv“* (Nakonečný, 1965, s. 52). Kniha je tedy médiem, které je schopné uspokojovat potřeby lidí, lidé cítí mnohdy až „hlad“ po knize a čtení se pro ně stává zážitkem (Nakonečný, 1965).

Potřeba četby má mnohé podoby. Velmi často jsou knihy brány do rukou čtenářů z potřeby najít v knize odpovědi. Kniha může poskytnout jedinci radu, dát mu odpověď na otázky týkající se životních problémů (Nakonečný, 1965). Jak již bylo zmíněno výše, tato potřeba je palčivá zejména v období dospívání. Dospívající hledá odpovědi na nejrůznější otázky a právě kniha se stává jeho věrným společníkem. Rovněž v případě, kdy mladý čtenář hledá v knize uspokojení jeho neukojených potřeb, se kniha dostává na vysokou příčku osobních potřeb. V době, kdy psal Nakonečný svoji publikaci, byly knihy jedinou možností, kde mohli dospívající jedinci hledat odpovědi na svoje otázky. Dnes konkuruje knize v tomto ohledu internet. Mladí se stále uchylují ke knihám typu 1000 dívčích/chlapeckých otázek, ale s rozvojem elektronických médií se stále věrnějším společníkem v hledání odpovědí stává internet.

2 CHARAKTERISTIKA ADOLESCENTNÍHO ČTENÁŘSTVÍ

2.1 Vymezení pojmu adolescence z psychologického hlediska

Termín adolescence pochází z latinského jazyka a je odvozen ze slovesa *adolescere* (dorůstat, dospívat, mohutnět). Jako označení určité etapy života se začal tento pojem používat od 15. století. V českém prostředí bývá pojmenování adolescenti zaměňováno s označením *dospívající, dorost a mládež* (Macek, 1999).

Období adolescence trvá přibližně od 15 do 20 (22) let. Vstup do fáze adolescence je biologicky podmíněn pohlavním dozráním. Horní hranice je velmi pohyblivá a názory na její věkové vymezení se různí, nejčastěji bývá udáváno věkové rozhraní 20-22 let. Závěr adolescence a její přechod do dospělosti není spojován s biologickými změnami, určující jsou zde kritéria psychologická (dosažení osobní samostatnosti), sociologická (role dospělého) a pedagogická (ukončení vzdělání a získání profesní kvalifikace) (Macek, 1999). „*Někteří autoři uvádějí, že adolescence končí dosažením sociální dospělosti, konkrétně tedy ve věku 25-30 let. Pro stanovení horní hranice je podle nich rozhodující především délka přípravy na profesní dráhu. Hranice 30ti let se tedy vztahuje na vysokoškoláky*“ (Evjáková, 2006¹²). My se budeme v naší práci zabývat výzkumy, v nichž byli respondenty jak jedinci ve věku od 14 let, tak jedinci staří 24 let a rovněž vysokoškolští studenti. Proto se přikláníme k názoru, jež cituje Evjáková, že lze mezi adolescenty počítat i studenty vysoké školy.

„*V tomto období dochází k plnému rozvoji tělesných a duševních vlastností a schopností. Úvaha a úsudek mládeže bývají sice ještě často ukvapené, ale přibývající zkušenosti, opravdovější sebekritika a vyrovnanost osobnosti působí i v tomto směru kladně. Rozumový vývoj je stále obohacován novými poznatky a zkušenostmi. U mládeže tohoto věku se projevuje zvýšená snaha po vědění a po vysvětlování rozmanitých složitějších životních a filosofických problémů. V tomto období se také utváří její vědecký světový názor. Mládež je schopna poměrně vysokého stupně abstraktního myšlení, je tu však stále nebezpečí odtržení teorie od praxe*“ (Hyhlík, 1958, s. 68-69).

---

¹² Zdrojem je internetový článek, nelze uvést číslo strany.

Velmi důležitou úlohu sehrává v adolescentním období tělesný vzhled. Adolescenti jsou až posedlí svým tělem a vzhledem. Aktuální standarty atraktivity se stávají kritickým měřítkem, podle nichž dospívající posuzují své tělo. Rovněž hodnocení a posuzování vlastního těla podle ostatních adolescentů je jim vlastní. Určujícími se pro ně stávají vzory krásy, jež mají tendenci napodobovat. Tělesný vzhled se stává pro adolescenty možná nejdůležitější součástí vlastní identity. Pokud se vyznačuje všemi znaky, které jsou vnímány jako ideál krásy, může velmi posílit sebevědomí jedince, a tím přispět k dosažení sociální akceptace a prestiže (Vágnerová, 2000).

Fyzické a mentální dozrávání má vliv na změnu dosavadních postojů a vztahů k lidem či věcem. Adolescent se ocitá na předělu mezi disharmonií, která ovládala jeho chování a city v předchozím období, a postupnou harmonizací. To se projevuje v jeho chování, které se začíná postupně uklidňovat. Větší harmonizace má vliv i na citové postoje, které jsou daleko vyrovnanější a přiměřenější. Citová labilita, negace a vzdor které opanovávaly předchozí vývojovou etapu, postupně mizí (Příhoda, 1967).

Adolescentní období se vyznačuje rovněž budováním nových sociálních vztahů. Kritický vztah, který ovládal chování a jednání adolescentů s dospělými v předchozím období, začíná být objektivnější. Vztahy mezi dospělými a dospívajícími se vyrovnávají, což je znamením, že dospívající si již osvojují zralejší způsoby chování a nemají potřebu se stavět do opozice a reagovat demonstrativně. Mladí lidé mají zájem navázat s dospělými dobré vztahy a rovněž vyžadují, aby byli přijímáni jako rovnocenní partneři. Pokud dospělí projeví adolescentům porozumění a důvěru, setkají se s vděčností a úctou, mohou se dokonce stát i jejich důvěrníky a rádci (Vágnerová, 2000; Hyhlík, 1958).

Pro období adolescence je charakteristická touha po samostatnosti a vlastní odpovědnosti. *„Mladí nechtějí, aby jim rodiče radili, chtějí získat souhlas se svými rozhodnutími. Chtějí s rodiči vyjednávat. Dávají najevo, že jsou jim rodiče lhostejní, ale velice se bojí se, aby je nezklamali. Nevěřme, že adolescenti chtějí jen nezávislost“* (Evjáková, 2006). Adolescenti se rovněž dostávají do závěrečné fáze rozvoje vlastní identity. Hledají odpovědi na otázky vztahující se k jejich existenci – kým jsem, kam patřím, kam směřuji. Hledání a utváření vlastní identity je spojeno s kritickým pozorováním sebe sama, se zkoumáním svého vzhledu, chování, psychických vlastností, snaha o pochopení vlastních myšlenkových pochodů a emocí. *„Nejde jen o sebepoznávání, ale i o aktivní sebeutváření – adolescent se usilovně snaží být sám*

sebou, blížit se svému ideálu a všechny své projevy zvoleným směrem formovat“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 162).

Adolescence je přechodné období, ve kterém je dán jedinci prostor, aby dosáhl všech předpokladů pro vstup do dospělosti (Vágnerová, 2000).

2.2 Čtenářství adolescentů

„[...] Čtu různé knihy, protože se ve škole nedozvím všechno, o co bych měl zájem.“

(Tomáš, 17 let)

„ [...] Moc nečtu, radši chodím do kina a na diskotéku.“

(Ivan, 16 let)

(Vágnerová, 2000, s. 259)

V následující podkapitole se opíráme především o publikace vyšlé v 60. letech. Konkrétněji o publikace českých pedagogů 20. století Františka Hyhlíka a Václava Příhody. Důvodem, proč vycházíme z publikací starých 50 let, je neexistence děl novějších, které by byly zaměřeny na psychologii adolescentního čtenáře a jeho čtenářských preferencí. Realizovány byly pouze výzkumy, v jejichž rámci autoři charakterizovali čtenářství jimi osloveného věkového stupně respondentů, jednotlivými výzkumy se podrobněji zabýváme v podkapitole 2.5. Informace získané ze starších publikací doplňujeme stručnějšími údaji z děl novějších.

Co adolescent, to jiný vztah a přístup k četbě. V následující podkapitole shrneme obecné charakteristiky četby adolescentů. Bližší a konkrétnější poznatky poté přináší podkapitola č. 2.5 Výzkumy adolescentního čtenářství a rovněž náš výzkum rozpracovaný v praktické části.

V adolescentním období se začíná profilovat v četbě dospívajících touha po poznání. Adolescenti začínají číst účelověji, už jim nestačí se četbou pouze zabavit, ale hledají v ní nové informace. Nesoustředí se pouze na děj příběhů, ale začínají přemýšlet nad myšlenkami v dílech a kriticky hodnotit jednání a chování postav (Hyhlík, 1963). Toto tvrzení do jisté míry vyvrací Aleš Haman, který ve své publikaci uvádí, že se adolescentní čtenáři při četbě soustředí především na dějovou zápletku a vše ostatní ponechávají stranou (Haman, 1991). U adolescentních čtenářů se objevuje

i novum v oblasti porozumění dílu. Tito čtenáři jsou již schopni textu plně porozumět a hodnotit ho. Čtení literárních děl pozbývá pouhé předmětnosti a přechází na úroveň estetického hodnocení. „*Nečtou jen, aby se dozvěděli, jak to dopadne, a aby prožívali intenzivní napětí při zauzlování dějové osy, nýbrž jeví cit libosti nebo nelibosti nad stavbou díla, nad strukturou vět, nad bohatostí či chudostí slovního výrazu, nad logikou příběhu, [...]*“ (Příhoda, 1967, s. 118).

Adolescentní čtenáři si vybírají knihy především podle tematiky „*[...] řešící životní problémy a společenské vztahy, poutá ji četba, která analyzuje morální vlastnosti hrdinů a četba vysvětlující mladým lidem jejich aktuální citové problémy, jejich úvahy o vztazích mezi lidmi, četba zaměřená na budoucnost, vyprávějící o boji za dosažení životních cílů, o překonávání překážek a o kladných a záporných vlastnostech lidí*“ (Hyhlík, 1963, s. 60). Výzkum Jiřího Trávnička dokládá, že volba knih podle žánru a tématu je nejstabilnějším kritériem výběru jak u obou pohlaví, tak u všech věkových kategorií, tedy i v případě adolescentů (Trávniček, 2011). Působení knihy na emoční a rozumovou stránku dospívajících je mnohdy mnohem účinnější než tisíce domluv a rad ze strany rodičů či učitelů. Spisovatel, zejména dobrý psycholog, využívá nejrůznější formulace a strategie psaní, jimiž skrytě působí na mladé čtenáře a jejich emoce. Četba ovlivňuje rovněž i chování dospívajících a jejich názorové hodnoty. Mladí lidé od četby vyžadují pravdivé líčení různých situací, takových, které se v běžném životě vyskytují a do nichž se dnes a denně mladí dostávají. Adolescentní čtenáři již dokáží v příbězích rozpoznat, jací hrdinové se blíží realistické podobě, a kteří jsou naopak vyobrazení příliš kladně či záporně. Záporní hrdinové a jejich jednání může, v dobře napsané a psychologicky působící knize, mladé čtenáře ovlivnit tím směrem, kdy si uvědomí, že takové chování je nepřijatelné a odradí je od napodobování tohoto stylu chování (Hyhlík, 1963).

I přes to, že se adolescenti při četbě více zaměřují na hledání a poznávání nových informací a situací, dějová složka hraje stále důležitou roli a právě poutavý a vzrušující děj dokáže mladé čtenáře připoutat ke knize. Stejně jako pubescentní čtenáře, láká i adolescenty to, co je pro ně vzdálené, nedosažitelné, cizí, ať už jde o příběhy odehrávající se v exotických dálkách, nebo o příběhy z minulých století. Dívky ve své četbě upřednostňují příběhy o lásce, vztazích, chlapi naopak v knihách hledají dobovatelské činy, detektivní zápletky či dobrodružné situace (Příhoda, 1967). V četbě dominuje i nadále zájem o dobrodružnou, detektivní, cestopisnou literaturu a společenský román. Zatímco obliba dobrodružné literatury dosahuje v počátečním

období adolescence svého vrcholu, kolem 18. roku začíná obliba tohoto žánru klesat. Stejný pokles lze vidět i v rámci četby dívčích románů u dívek. Výrazně se zvyšuje záliba v odborných knihách či časopisech. Vášová dále uvádí, že poněkud klesá zájem o vědeckofantastickou literaturu¹³ (Vášová, 1980; Marhounová, 1987). S přibývajícím věkem se začínají mladí čtenáři obracet rovněž k četbě novin, odborných časopisů a vědeckých pojednání (Příhoda, 1967). Langmeier a Krejčířová (2006, s. 149) naopak uvádějí, že „zájem o dobrodružné náměty poněkud klesá a rozvíjí se zájem spíše o historická, společenská a válečná témata, o milostné romány, o science-fiction, ale i poezii.“ O poklesu zájmu dobrodružné literatury píše ve své publikaci i Jiří Trávníček, který rovněž vysvětluje, proč u dnešních adolescentů klesá zájem o prožívání dobrodružných situací prostřednictvím knih. Díky rozvoji techniky mohou dospívající jakákoliv dobrodružství a dobrodružné příhody vidět v televizi, tím se snižuje postoj k věrohodnosti dobrodružných žánrů a současní dospívající čtenáři přistupují k tomuto žánru skeptičtěji (Trávníček, 2008). Dospívající čtenáři se orientují na četbu knih, které jsou vzdálené školnímu prostředí a které jim nejsou nuceny prostřednictvím učitelů. Adolescenti cítí až odpor ke knihám, které jim jsou doporučované v hodinách literatury a úmyslně se od těchto titulů distancují (Langmeier a Krejčířová, 2006). Toto tvrzení do jisté míry potvrzují výsledky výzkumu¹⁴ Veroniky Doubravové (2014), z nichž vyplývá, že 81% žáků doporučují jejich učitelé knihy ke čtení, tyto knihy ale žáky nijak nelákají. Důvody, proč nevzbuzují doporučované knihy v žácích zájem, jsou následující: doporučování především starších románů, titulů z červené knihovny, oblíbené žánry jako fantasy a detektivky nejsou mezi doporučovanými tituly (Doubravová, 2014). Lze se tedy domnívat, že chyba je především na straně učitelů, kteří doporučují žákům nevhodné knihy mimo zájmy adolescentů. Pokud by si učitelé zjistili, jaké žánry jsou mezi dospívajícími vyhledávané a sledovali popularitu jednotlivých knih v knižních žebříčcích, mohl by být vztah adolescentů k doporučovaným knihám jiný.

Adolescentní období se může stát kritickým obdobím pro rozvoj čtenářství jedince. Dospívající, především v pokročilé fázi adolescence, již nepotřebují knihu

---

¹³ Já osobně s tímto tvrzením nesouhlasím, myslím si, že zájem o science fiction je u adolescentních čtenářů především mužského pohlaví stále vysoký, ba možná nejvyšší. Více nám ale napoví výsledky našeho výzkumu. (viz. Zpracování a interpretace výzkumných dat)

¹⁴ Výzkum byl proveden v dubnu 2014 mezi studenty přeloučského gymnázia, výzkumu se zúčastnilo 91 respondentů. Cílem bylo postihnout vztah studentů k četbě, jejich čtenářské preference, formu motivace ke čtení a podíl učitelů na rozvoji čtenářství (Doubravová, 2014).

jako prostředek k uspokojování tužeb a snů, které mu byly doposud reálně odepřeny. Dospěli do věku, kdy mohou prožívat situace, o kterých dříve pouze četli. Zažívají první lásku, navazují intimní vztahy, mohou se vydat za dobrodružstvím. V tomto okamžiku odkládají knihu, neboť se pro ně četba stala zbytečnou, období náhražek pomínulo (Lederbuchová, 2004). Nelze ale toto obecné tvrzení vztahovat plošně na všechny adolescenty bez rozdílu. Čtenářství je ryze individuální záležitost, jejíž podoba se může od jedince k jedinci lišit.

„Četba adolescentů má vlastní charakter, neboť odráží zhruba jejich psychiku. Pověz mi, co čteš, a řeknu ti, kdo jsi“, platí zvláště pro toto období. Jako všechno, čím se člověk zabývá, má pak i četba formující vliv na lidskou povahu svou zpětnou vazbou. Vždyť je přejímaným myšlením, které nutně zanechá člověka jiným, než byl před ní“ (Příhoda, 1967, s. 118).

2.3 Zařazení a četba dnešních adolescentů

Adolescenti představují hojnou skupinu čtenářů. I přes tuto skutečnost nebylo doposud vytvořeno samostatné oddělení, které by zastřešovalo tituly určené pro tuto věkovou skupinu. Ať už v knihovnách, nebo v knihkupectvích se lze setkat s diferenciací knih pro děti a mládež do 15 let a pro dospělé čtenáře. Adolescenti nemají hledání titulů, které by je mohly oslovit, jednoduché. Lze říci, že adolescenti patří do obou zmiňovaných oddělení a zároveň do žádného. Je to dáno zřejmě tím, že jsou adolescentní čtenáři mnohdy zařazováni mezi čtenáře dospělé či jsou přidružováni k čtenářům pubescentním. To má za následek, že se adolescenti často uchylují ke knihám určeným pro pubescenty či pro dospělé čtenáře. Marcela Hrdličková cituje slova Ivy Procházkové, která se vyjádřila k současné situaci, ve které *„se na dospívající v beletrii trochu zapomíná [...] Snad je to proto, že jsou neuchopitelní. Už nepotřebují roztomilé žvatlání, dokážou akceptovat jazyk dospělých a mnohá jejich témata, ale nejsou ještě za prahem dospělosti. Přeshlapují na něm“* (Procházková in: Hrdličková, 2014¹⁵)

---

¹⁵ Zdrojem je internetový článek, nelze tedy uvést číslo strany.

Adolescenti stojící před maturitou jsou nuceni odložit knihy, které čtou z vlastního zájmu a pro potěšení, a sahají po povinných titulech určených školou. Funkce četby jako odpočinkové a zájmové aktivity, je tak odsouvána do pozadí.

V posledních letech zaplavuje zahraniční knižní trhy tzv. Young Adult literature, která je zacílena právě na adolescentní čtenáře a tituly do ní spadající se stávají bestsellery. Dospívající čtenáře zaujímají svými ojedinělými a náročnými tématy, jako je vážné onemocnění (*Hvězdy nám nepřály* - Johna Green, *Volání netvora* od Patrick Ness), outsiderství (*Ten, kdo stojí v koutě* – Stephen Chbosky), složitost lidských povah (*Hledání Aljašky* – John Green, *Papírová města* – John Green), odpor proti tyranii (*Zimní bitva* – Jean-Claude Mourlevat), smysl lidského života (*Dívka s pomeranči* – Jostein Gaarder). Tolik oblíbený žánr sci-fi má zastoupení např. v trilogii od Veroniky Rothové *Divergence*, *Rezistence*, *Aliance* a kniha od Jamese Dashnera *Labyrint* (Hrdličková, 2014). I přes skutečnost, že je tento typ literatury určen pro adolescentní čtenáře, je zařazen v knihovnách buď do oddělení dospělých, anebo dětí a mládeže. V případě litomyšlské knihovny¹⁶ naleznou adolescenti z již výše zmiňovaných titulů 7 knih (*Hvězdy nám nepřály*, *Hledání Aljašky*, *Papírová města*, *Divergence*, *Rezistence*, *Aliance*, *Labyrint*) v oddělení dospělých a 4 knihy (*Volání netvora*, *Ten, kdo stojí v koutě*, *Zimní bitva*, *Dívka s pomeranči*) v sekci pro děti a mládež. To rovněž dokazuje ne příliš jednoduchou úlohu adolescentů při hledání vhodných knih pro čtení. Aby našli příhodnou knihu určenou jejich věkové kategorii, musí oslovit pracovníky knihoven, kteří je nasměrují a poradí jim, kde mají hledat.

2.4 Čtenářství dospělých

Jak už bylo zmíněno výše, tvoří adolescentní období pomyslný most mezi pubescentním čtenářstvím a čtenářstvím dospělých. Adolescentní čtenářství tedy vykazuje znaky obou těchto vývojových etap. Proto budou v následující podkapitole stručně charakterizovány specifické rysy čtenářství dospělých.

Rozdíly mezi čtenářstvím adolescentů a dospělých jedinců jsou nepatrné. Neexistuje hranice, která by striktně oddělovala jednotlivé charakteristické znaky

---

¹⁶ Zmiňujeme litomyšlskou knihovnu s ohledem na náš výzkum (rozpracovaný v praktické části) realizovaný mezi žáky litomyšlských škol.

četby obou vývojových stádií. Odlišnosti spatřujeme v chápání obsahu knih, v jejich hodnocení a vlivu četby na psychiku adolescentů a dospělých. Dospělí již disponují rozumovými schopnostmi, které získali na základě životních zkušeností. Charakterové rysy jsou již plně dotvořeny, temperament ustálený, životní cíle nabývají reálnějších podob, zájmy jsou vyprofilované. To vše se odráží v četbě dospělých (Hyhlík, 1958). Rozdílnost mezi četbou dospívajících a dospělých jedinců spatřuje Kateřina Homolová (2009b) ve vnímání čtení a statusu čtenáře. Zatímco lze označit adolescentního čtenáře za implicitního, tedy toho, který čte skrytě a své čtenářské zájmy nedává navenek najevo, dospělý čtenář je plně čtenářem explicitním. „*Dospělý člověk vnímá čtení a bytí čtenářem jako výraz osobní i společenské vyzrálosti. Ochotně se tedy k těmto svým atributům hlásí*“ (Homolová, 2009b, s. 26).

Jiří Trávníček se v jeho průzkumech¹⁷ týkajících se čtenářů a čtení v České republice zaměřuje na čtenáře starší 15 let. I v jeho případě lze vidět slučování adolescentních a dospělých čtenářů do jedné skupiny. Trávníček charakterizuje čtenářství této věkové skupiny takto: „*Zhruba každý sedmý obyvatel ČR starší 15 let sahá nejčastěji k současné beletrii oddechové (detektivkám, špionážním románům, romancím atd.); zhruba každý osmý sahá k literatuře faktu (memoárům, deníkům, cestopisům, životopisům ad.); každý jedenáctý má v největší oblibě klasickou beletrii. [...] Čím jsou obyvatelé starší, tím častěji sahají po klasické beletrii i po literatuře faktu. Čím jsou mladší, tím více je zajímá tzv. funkcionální četba: slovníky, encyklopedie, učebnice, příručky, odborná literatura, ale také sci-fi a fantasy. Vzdělanější lidé preferují literaturu odbornou, literaturu faktu i současno klasickou beletrii. Lidé s nižším vzděláním dávají přednost současné oddechové beletrii*“ (Trávníček, 2008, s. 23).

2.5 Výzkumy adolescentního čtenářství

Adolescentní čtenářství se nestává vyhledávanou a často mapovanou problematikou. O adolescentech a jejich čtenářství není pořízeno mnoho výzkumů a existuje poměrně málo literatury k tomuto tématu, ve srovnání se čtenářstvím pubescentů, kterému je věnována velká pozornost.

---

¹⁷ Více o jeho průzkumu viz podkapitola 2.5.4

V následující kapitole se pokusíme o průřez výzkumy zabývajícími se čtenářstvím adolescentů od 60. let 20. století do současnosti. Zároveň se pokusíme interpretovat data pořízená pomocí výzkumů a na jejich základě stručně charakterizovat čtenářství dospívajících. Nejprve se budeme věnovat výzkumu Františka Hyhlíka, který zaměřil svoji pozornost na dospívající jedince ve věku 14-18 let a zkoumal jejich čtenářské preference. Následuje výzkum Aleše Hamana, který proběhl o 30 let později. Pozornost byla věnována již širší věkové skupině, a to konkrétně jedincům od 16 do 60 a více let. V roce 2007 započal své výzkumy Jiří Trávníček, který pracoval s respondenty staršími patnácti let. Výzkumy provádí v tříletých cyklech. My se zaměříme pouze na čtenářské preference nejmladší skupiny respondentů, a to jedinců 15-24 letých. Nakonec se zaměříme na výzkum Petry Bubeníčkové, který byl uskutečněn v roce 2013 mezi studenty Univerzity Hradec Králové ve věku 19-37 let.

2.5.1 Výzkum Františka Hyhlíka

V letech 1959-1961 se uskutečnil výzkum četby dospívající mládeže pod vedením Františka Hyhlíka (1963). Výsledky výzkumu zveřejnil v roce 1963 v knize *Psychologie mladého čtenáře*. Cílem výzkumu bylo mimo jiné zjistit kvalitu čtenářských zájmu dospívajících jedinců ve věku od 14 do 18 let.

Hyhlík sestavil na základě čtenářských preferencí žebříček oblíbenosti literárních žánrů mládeže uvedeného věku: chlapci upřednostňují na prvním místě dobrodružnou literaturu, dále historickou, cestopisnou a odbornou. Dívky sahají nejčastěji po literatuře klasické, dobrodružné, historické a po poezii. Bez rozdílu pohlaví preferují adolescenti na prvním místě jednoznačně dobrodružnou literaturu.

Hyhlík vytvořil profil čtenářů jednotlivých věkových kategorií odlišených podle pohlaví. Charakteristika šestnáctileté mládeže, tedy jedinců stojících na prahu adolescence, a jedinců osmnáctiletých je následující: *Šestnáctiletí chlapci* studenti přečtou v průměru kolem 35 knih za rok, mají doma vlastní knihovničku a dávají přednost odborné a populárně vědecké literatuře, oproti chlapcům učňům, kteří upřednostňují dobrodružnou, fantastickou a detektivní literaturu. *Šestnáctileté dívky* začínají obměňovat svoji četbu. Odkládají dívčí romány a sahají po knihách klasiků. Rovněž psychologický román a knihy o vztazích mezi chlapci a dívkami budí v dívkách zájem. *Osmnáctiletí chlapci* nevykazují svoji četbou větší rozdíly oproti chlapcům o dva roky mladším. Stále převládá zájem o dobrodružnou literaturu.

Chlapce poutá nově i technická literatura a díla klasiků. *Osmnáctileté dívky* poutají stále díla českých i světových klasiků. K brakové literatuře mají už zcela negativní vztah. Velký zájem budí společenský a psychologický román.

2.5.2 Výzkum Aleše Hamana

Aleš Haman (1991) provedl mezi lety 1982-1988 terénní výzkumy mezi českými čtenáři a v prostředí českých veřejných knihoven. Šetření se týkalo čtenářství a bylo orientováno na tři okruhy: čtenářské zájmy a místo četby ve volném čase, kultura četby a chování čtenáře v knihovně. Do výzkumu bylo zapojeno asi 1000 respondentů ve věkovém rozpětí 16 až 60 a více let. Adolescenti zahrnutí ve věkové kategorii 16-19 let tvořili asi 18% všech respondentů. Haman o adolescentních čtenářích uvádí, že *„šestnáctiletí čtenáři se řadí spíše do kontextu čtenářů dospělých než mezi dospívající mládež, i když zde přetrvávají ještě některé rysy četby z předchozího období“* (Haman, 1991, s. 52). S přihlédnutím na téma naší práce vybereme z výsledků výzkumu pouze ty informace, které charakterizují čtenářství adolescentů.

Dospívající čtenáři vyhledávají oproti starším čtenářům pro čtení i taková místa, jako jsou dopravní prostředky, čekárna, koupelna, WC, atd. Obvykle na těchto místech sahají po oddechové literatuře. Knihy získávají především neformální cestou, a to půjčováním či získáváním od přátel a známých. Vlastní knihovna adolescentů zahrnuje nejčastěji kolem 50 svazků. O kvalitě četby dospívajících vypovídá fakt, že mladší čtenáři při četbě často přeskakují pasáže popisující prostředí a úvahy. Haman charakterizuje kvalitu četby adolescentů: *„Mladí čtenáři do třiceti let se orientují především na hlavní dějovou zápletku a stranou ponechávají rámcující údaje (popis prostředí, výklady historických souvislostí, charaktery)“* (Haman, 1991, s. 66).

Adolescentní čtenáři (především muži) dávají jednoznačně přednost dílům s ilustracemi, a to konkrétně s ilustracemi dějovými. *„Preference dějových situačních ilustrací svědčí o potřebě podpory představivosti a zároveň o menší schopnosti syntetizace celkového smyslu díla, jde tedy o čtenáře, jejichž umělecky komunikativní schopnosti nejsou (dosud) plně rozvinuty. Tomu odpovídá i nízký věk respondentů i nižší úroveň vzdělání. Převaha mužského elementu napovídá, že u těchto vnímatelů dosud přežívají zbytky přístupů a návyků chlapců pubescentního věku orientovaných především na sledování dějové zápletky“* (Haman, 1991, s. 67). Z hlediska formálního rozsahu děl preferují čtenáři do 20 let bez rozdílu pohlaví především méně rozměrná

díla, jako jsou povídkové texty (v případě chlapců) a písňové texty a básně, k nimž se uchylují především dívky.

Z hlediska žánrových preferencí favorizují adolescenti mužského pohlaví především sci-fi, zatímco dívky inklinují ke společenské próze a milostným příběhům. V oblasti preference žánrů lze sledovat rozdíly oproti výsledkům výzkumu provedenému před 30ti lety Hyhlíkem. Zatímco v 60. letech dávali dospívající čtenáři přednost jednoznačně dobrodružné literatuře, v 90. letech se pozornost čtenářů mužského pohlaví obrací ke sci-fi (což souvisí s rozvojem tohoto žánru) a v případě dívek ke společenské a milostné próze.

2.5.3 Výzkumy Jiřího Trávnička

Jiří Trávniček (2014) provedl tři po sobě jdoucí reprezentativní šetření mezi obyvateli České republiky. Výzkumy se zaměřovaly na čtení a čtenářskou kulturu obyvatel starších patnácti let. První šetření proběhlo v roce 2007 a další dvě byla uskutečněna v tříletých intervalech. Výsledky šetření z roku 2007 byly shrnuty do publikace *Čteme? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize (2007)* vydané o rok později. Další šetření proběhlo roku 2010 a výsledky byly opět publikovány, tentokrát v knize nazvané *Čtenáři a internauti. Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*, která se na knižních pultech objevila roku 2011. Třetí a zároveň prozatím poslední šetření bylo uskutečněno v roce 2013. Na základě tohoto šetření byla vydána třetí kniha nesoucí název *Překnížkováno. Co čteme a kupujeme (2013)*. Forma zkoumání (dotazník) se nijak zásadně nemění, pouze část otázek je změněna na základě zaměření výzkumu. První výzkum se zaměřoval na knihovny a jejich využívání, druhý kladl důraz na beletrii a vztah čtení a internetu a třetí výzkum byl věnován knižnímu trhu, jak ho obyvatelé využívají a jak se na něm orientují. Do jednotlivých šetření bylo zapojeno okolo 1550 respondentů. Na výzkumu se podílely rovněž dvě instituce – Národní knihovna ČR a Ústav pro českou literaturu AV ČR.

Analýze a komparaci výsledků jednotlivých výzkumů bychom mohli věnovat celou práci. V knihách je obsaženo velké množství informací, které jsou propojovány, jsou mezi nimi hledány souvislosti. S ohledem na téma naší práce se zaměříme pouze na informace týkající se populace ve věku 15-24, tedy adolescentních jedinců. Na základě poznatků z výzkumu charakterizujeme adolescentní čtenářství.

Čtenářství adolescentů zaznamenalo oproti letům 2007 a 2010 výrazný úbytek silného čtení, tzn. ubylo čtenářů, kteří za rok přečtou více jak 13 knih. Zatímco v roce 2010 bylo mezi adolescenty nejvíce čtenářů častých, právě těch, kteří přečtou více jak 13 knih za rok, v roce 2013 dominují sporadičtí čtenáři, kteří přečtou 1-6 knih ročně. Většina adolescentů čte alespoň 1x týdně, a to především sci-fi, fantasy, slovníky nebo encyklopedie. Četbě časopisů se adolescenti věnují v porovnání s rokem 2010 méně, ženy volí především časopisy zaměřené na životní styl, muži se sportovní tematikou či odborné časopisy. Nejoblíbenějším autorem je stejně jako v předchozích letech *Michal Viewegh* a co se týká nejoblíbenější knihy, na vrchních příčkách se umístila *Babička*, *Harry Potter*, *Padesát odstínů šedi* a *Pán prstenů*. Lze se domnívat, že poslední 3 zmíněné knihy se dostaly mezi nejoblíbenější knihy právě zásluhou čtenářů z věkové kategorie 15-24 let a stávají se tedy nejoblíbenějšími knihami adolescentů. Knihovny navštěvují adolescenti nejvíce z celé populace. Právě knihovna se stává místem, kde dospívající čtenáři nejvíce nabývají knihy. Četbu si rovněž často půjčují od příbuzných či kamarádů nebo je nalézají v domácí knihovně, či je dostávají darem. Adolescenti naopak nakupují knihy nejméně z celé populace. Když už knihy kupují, tak především v levných a zlevněných knihách a z důvodu studia a vzdělání. Pokud knihy kupují z vlastního zájmu, vybírají si podle žánru a podle výše ceny. Cestu ke čtení si většina adolescentů našla sama, rovněž v oblasti získávání informací o knihách se spoléhají sami na sebe a na vyhledávání na internetu. Právě adolescenti jsou tou částí populace, která využívá ke čtení knih, novin, časopisů i elektronická zařízení.

2.5.4 Výzkum Petry Bubeníčkové a kolektivu

Výzkum Petry Bubeníčkové a kolektivu (2013) proběhl od června do listopadu 2013 mezi studenty Univerzity Hradec Králové. Do výzkumu bylo zapojeno 337 respondentů ve věku 19-37 let. Jak bylo zmíněno výše, horní hranice adolescence je pohyblivá a souvisí s přípravou na profesní dráhu, u vysokoškolských studentů se tedy hranice posouvá až k 30ti rokům. Lze tedy toto věkové rozmezí vnímat jako adolescenci a výsledky výzkumu považovat za charakteristiku čtenářství adolescentů. Cílem výzkumu bylo zjistit čtenářské preference vysokoškoláků.

Vysokoškolští čtenáři čtou především pro zábavu, relaxaci a převážně z vlastní iniciativy v případě žen, muži čtou proto, aby získali nové poznatky. Cestu k četbě si skoro polovina dotazovaných našla sama, samostatnost se projevuje rovněž při výběru

knihy, kdy $\frac{3}{4}$ respondentů uvedly, že si knihy vybírají podle vlastního uvážení. Dotazovaní čtenáři preferují zábavnou literaturu, z hlediska žánrů především literaturu faktu, historický román a fantasy a sci-fi. Muži ve větší míře upřednostňují fantasy a sci-fi, zatímco ženy inklinují i k ženskému a společenskému románu. Knihy si vybírají $\frac{2}{3}$ respondentů podle tématu, tyto knihy poté nejčastěji získávají ve veřejných knihovnách. Více jak $\frac{3}{4}$ dotazovaných vysokoškoláků vlastní svoji knihovničku. Vysokoškoláci tráví svůj volný čas vedle čtení nejvíce sportováním, aktivním setkáváním s přáteli nebo uměleckými aktivitami.

2.5.5 Porovnání výsledků

Od 60. let 20. století lze sledovat změnu v žánrových preferencích adolescentů. V 60. letech byla na prvním místě u obou pohlaví jednoznačně dobrodružná literatura. Při diferenciaci obou pohlaví chlapci upřednostňovali dobrodružnou, historickou, cestopisnou a odbornou literaturu. Dívky vedle dobrodružné literatury sahaly rovněž po literatuře klasické, psychologické a společenské. V 90. letech se čtenářský zájem chlapců zcela mění, místo dobrodružné literatury začali preferovat sci-fi. U dívek stále převládal zájem o společenskou prózu a milostné příběhy. 21. století nepřináší v žánrových preferencích adolescentů výrazné změny. 15-24 letí jedinci obou pohlaví¹⁸ preferují stále sci-fi a fantasy literaturu. Vysokoškolští studenti sahají rovněž nejčastěji po sci-fi a fantasy literatuře, zájem vzrostl i o literaturu faktu a u mužů studujících literaturu o básně. Studentky upřednostňují psychologický, společenský a ženský román. V průběhu let lze vidět pokles zájmu u dobrodružnou literaturu, naopak značný nárůst zájmu o sci-fi a fantasy literaturu. Dívky jsou ve svých preferencích stabilnější a stále se uchylují nejraději ke společenskému, psychologickému a ženskému románu. Co se týká typu literatury, upřednostňují adolescenti už od 60. let jednoznačně zábavnou literaturu.

Jak středoškolští, tak vysokoškolští jedinci se při výběru knih spoléhají sami na sebe, rovněž cestu ke čtení si našli sami. V 90. letech nabývali adolescenti knihy především půjčováním nebo prostřednictvím daru od příbuzných a známých. V 21. století se trend změnil a dospívající čtenáři si chodí nejčastěji půjčovat knihy do

---

¹⁸ Jiří Trávníček nerozlišit u této věkové kategorie žánrové preference jednotlivých pohlaví, výsledky charakterizují čtenářské zájmy adolescentů bez rozdílu pohlaví.

knihoven. Vlastnictví soukromé knihovničky u adolescentních čtenářů je už od 60. let samozřejmostí.

S rozvojem techniky se mění i způsob čtení knih. Zatímco v 20. století měli čtenáři možnost číst pouze tištěné papírové knihy, v 21. století existují nově vedle podoby tištěné i v podobě elektronické. Tyto knihy mají čtenáři možnost číst jak na obrazovce notebooku, na displeji mobilu, tak pomocí čteček. Jiří Trávníček (2014) ve svém výzkumu přichází se zjištěním, že adolescenti jsou nejpočetnější skupinou, která využívá možnost číst knihy právě pomocí těchto přístrojů. Jeden dotazovaný adolescent uvedl, že „*Dnes je pohodlnější číst knihy v tabletu, který má člověk stále u sebe, a e-books lze stáhnout zadarmo*“ (Trávníček, 2014, s. 140). Četba elektronických knih souvisí tedy rovněž i s finanční situací adolescentů, tištěné knihy jsou stále dražší a studující si raději stáhnou elektronickou knihu, která je zadarmo.

Čtenářské preference a návyky tedy korelují s vývojem společnosti a rozvojem techniky. Dříve měli čtenáři k dispozici pouze tištěné knihy a uchýlovali se k dobrodružným příběhům. Se vznikem a rozvojem nových žánrů se čtenáři uchýlí právě k nim, jsou nové a tedy poutavé. Dobrodružné příběhy mohou sledovat v televizi, proto ztrácí tento žánr na oblíbenosti. Rozvoj techniky se promítl i do oblasti čtení vznikem elektronických knih. Lze tedy říci, že čtenáři jdou s dobou a stále se vyvíjí.

3 PROJEKTY NA PODPORU ČTENÁŘSTVÍ ADOLESCENTŮ

Projektů na podporu čtenářství (především dětského) existuje celá řada. V této práci se zaměříme pouze na některé, které se soustředí i na dospívající čtenáře a na podporu jejich čtenářství.

3.1 LiStOVáNí

Jedná se o projekt, který vznikl mezi studenty herectví Věrou Hollou, Lukášem Hejlíkem a Pavlem Oubramem v roce 2004 (Šimková, Pěřšalová, 2011). Cílem projektu je šířit čtenářství prostřednictvím scénických čtení probíhajících každý měsíc a představujících zajímavé a aktuální knihy ze současného knižního trhu. *„Vybraní autoři a jejich dílo či přímo specifická kniha jsou pak před diváky interpretováni v podobě scénického čtení. Jde vždy přibližně o hodinové divadelní vystoupení, ve kterém je přenášen děj knihy, jazyk autora a atmosféra dané literatury na obecnost. [...]jde o dýchající představení s rekvizitami, kostýmy, hudbou, začátkem a koncem“* (Listování, cyklus scénických čtení, [b.r.]). Účelem celého projektu je ukázat především mladé generaci, že kniha není v současném technickém světě pasé a má mezi ostatními médii stále své místo. Herci se snaží v divácích vyvolat touhu přečíst si představované knihy, stejně tak i další knihy představovaného autora či nakladatelství. Představení jsou pořádána nejen pro širokou veřejnost, ale i pro knihovny a školy. Projekt je zastřešen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a určen je pro všechny věkové generace – pro děti, mládež, dospělé a staré (Listování, cyklus scénických čtení, [b.r.]).

3.2 Týden knihoven

Tento projekt probíhá již od roku 1997 v pravidelném ročním intervalu vždy první týden v říjnu. Jedná se o celostátní akci konanou pod záštitou Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP). Akce je určena jak pro pravidelné návštěvníky

knihoven, tak pro návštěvníky nové, kteří se zde mohou při této příležitosti zdarma zaregistrovat. V průběhu celého týdne je pro příchozí přichystán bohatý program, konají se zde setkání, besedy a diskuze s autory a překladateli literárních děl, autorská čtení, akce pro školy, soutěže pro děti, aj. Každý rok je akce zaměřena jiným směrem a řídí se předem vyhlášeným heslem. V rámci Týdnu knihoven probíhají i nejrůznější akce zaměřené na podporu čtenářství, např. Velké Říjnové Společné Čtení. Akce je určená pro každého, kdo bude mít chuť přednést úryvek z vybraného díla, či si poslechnout předčítání jiných. Výběr knih je zcela na účinkujících, doporučuje se ale vybírat knihy, které korespondují se zaměřením aktuálního ročníku Týdne knihoven, nebo si vybrat knihy autorů, kteří slaví jubileum (Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), 2010-2016).

3.3 Čtení pomáhá

Projekt Čtení pomáhá se orientuje na podporu čtenářství spojenou s charitativní činností. Projekt každoročně rozdává 10 milionů korun na dobročinné účely. O tom, kdo peníze obdrží, rozhodují dětská a mládežnická čtenářská sdružení zaregistrovaná na stránkách projektu a zapojující se aktivně do činnosti projektu. Projekt je zaměřen konkrétně na žáky prvního a druhého stupně a žáky středních škol. Pro každou věkovou kategorii je na stránkách projektu vytvořen seznam až 120 doporučených knih, ze kterého si zaregistrovaní členové mohou vybrat libovolný titul. Po jeho přečtení a správném vyplnění testu týkajícího se detailů z četby, dostane čtenář kredit 50 korun, který věnuje jedné dobročinné organizaci, kterou si vybere mezi ostatními nominovanými. Knihy pro účastníky projektu vybírá odborná porota v čele se Zdeňkem Svěrákem (Čtení pomáhá, ©2015). Tento projekt v sobě spojuje podporu čtenářství a rozvoj prosociálního citění u žáků. Mladí čtenáři mohou vidět ve čtení širší smysl než jen přečtenou knihu, vidí, že svým čtením mohou pomoci druhým a právě tento pocit solidarity je může ke čtení velmi motivovat.

3.4 Čtenářův sympatický rádce

„Čte(Sy)Rád: ČTENářův SYmpatický RÁDce je studentský projekt na podporu čtenářství v ČR, který je vytvářen pod patronací Kabinetu informačních studií a knihovnictví (KISK) Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Vzniká ve spolupráci s Ústřední knihovnou FF MU a za finanční podpory Ministerstva kultury (VISK 3 2009). Jeho cílem je vytvoření online dostupné elektronické databáze na doporučování čtivých knih“ (Havlová, Kordasová, Petýrková, Rybníčková, Venturivá, Zemanová, 2009). Tento projekt je určen každému, jak nečtenářům, tak čtenářům, ale i knihovníkům, učitelům atd. Knihy jsou na stránkách projektu zařazeny do pěti kategorií podle kritérií, které umožní návštěvníkovi stránek projektu rychlé zorientování a ulehčí mu hledání vhodných knih. Projekt nabízí tyto kategorie:

- „**Nejčtivější napříč žánry** - z každého žánru to, co se vám bude nejlépe číst
- **Statistický TOP** - nejpůjčovanější a nejprodávanější knihy v České republice za poslední léta
- **Literární ceny** - tituly oceněné u nás i v zahraničí
- **Nová krev** - defilé začínajících českých autorů a jejich děl
- **Znamé osobnosti doporučují** - osobní tipy na čtenářský zážitek od známých osobností“ (Čtenářův sympatický rádce, © 2009–2016).

3.5 Hodnocení projektů

První dva projekty jsou spojeny s aktivní činností žáků. Jedinci si musí (v případě Listování) koupit vstupenku, dostavit na místo určení a případně se nějak aktivně zapojit. Tyto projekty jsou spojeny se zážitkem a mohou tudíž zaujmout dospívající čtenáře větší měrou než další dva projekty. Scénky a netradiční způsob přednášení knihy v rámci Listování může upoutat svoji originalitou a nalákat účastníky k přečtení knihy a k další návštěvě představení. Projekt Týden knihoven nabízí veřejnosti pestrou škálu činností podílejících se na utváření a upevňování vztahu ke knize a čtení. Adolescenty může například zaujmout beseda se spisovatelem, jehož knihy si budou chtít přečíst. Jedinci se pohybují v prostředí knihovny, mohou si prolistovat knihy, přečíst úryvky. Už jen prostředí knihovny působí na vytvoření si kladného vztahu ke

knihám a vzbuzení zájmu o četbu. Projekty Čtení pomáhá a Čtenářův sympatický rádce jsou zaměřeny spíše na doporučení knih čtenářům. Jsou zde vytvořeny seznamy titulů, které jedincům pomáhají s výběrem vhodné knihy ke čtení. Projekt Čtení pomáhá může nalákat i svým přesahem do sociální sféry, kdy jedinci vidí za svým čtením vyšší poslání, a to je k četbě může motivovat. Čtenářův sympatický rádce se orientuje pouze na vytváření seznamu knih rozděleného do několika kategorií, ze které si mohou čtenáři vybrat vhodné knihy ke svému čtení.

Je důležité informovat žáky o existenci takovýchto projektů, seznámit je s nimi a nalákat je k zapojení se do některých z nich. Tato snaha ať už ze strany rodičů či učitelů může pozitivně přispět k rozvoji dětského čtenářství.

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

4.1 Metodika výzkumu

Pro sběr dat k výzkumu týkajícího se problematiky čtenářství v adolescentním věku jsem zvolila dotazníkovou metodu. Chráska (1993) ve své publikaci uvádí, že dotazník je v pedagogických výzkumech jednou z nejfrekventovanějších metod, pomocí nichž jsou získávána data. Konkrétně definuje dotazník jako „*soustavu předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaný odpovídá písemně.*“ (Chráska, 1993, s. 89) Vlastní dotazník obsahoval 19 otázek, z nichž bylo 18 uzavřeného charakteru, kdy respondenti vybírali vždy jednu z předem připravených odpovědí. Jedna otázka byla otevřená, kde měli dotazovaní možnost volného vyjádření. Dotazníkové šetření probíhalo anonymně. Respondenti uváděli pouze svůj věk a pohlaví.

4.2 Cíl výzkumu, stanovení hypotéz

Hlavním cílem výzkumu je zjištění vztahu adolescentů k četbě a jejich čtenářské preference. Dále porovnání zjištěných skutečností u žáků prvních ročníků střední školy se žáky čtvrtých ročníků. Porovnání proběhne i v rámci pohlaví.

Před samotným výzkumem bylo stanoveno několik předpokladů, které budou následně při vyhodnocení dotazníku a zpracování dat buď potvrzeny, nebo vyvráceny.

Hypotéza 1: Hlavní důvod, proč dívky čtou, je pro zábavu.

Hypotéza 2: Hlavní důvod, proč chlapci čtou, je kvůli škole.

Hypotéza 3: Dívky mají o četbu větší zájem než chlapci, z toho důvodu i více čtou.

Hypotéza 4: Dívky obou ročníků upřednostňují četbu ženského románu.

Hypotéza 5: Chlapci obou ročníků upřednostňují četbu sci-fi a fantasy.

Hypotéza 6: 1 a více knih přečte za měsíc z vlastního zájmu větší počet žáků prvních ročníků než žáků čtvrtých ročníků.

Hypotéza 7: Četbu žáků nejvíce ovlivnilo, že jim bylo v dětství předčítáno.

4.3 Realizace výzkumu

Výzkum byl rozdělen do dvou fází, v listopadu 2015 nejprve proběhl pilotní výzkum na Obchodní akademii v Hradci Králové. Do výzkumu byli zapojeni žáci jedné třídy prvního ročníku. Celkem bylo do této třídy dodáno 30 dotazníků, 26 dotazníků bylo vráceno vyplněných, čtyři nevyplněné. Smyslem pilotního výzkumu bylo otestování první verze dotazníků s cílem zjistit, zda jsou všechny otázky a možnosti odpovědi srozumitelně a jasně formulovány a zda není potřeba nabídnout i jiné možnosti odpovědi. Z toho důvodu byla u všech odpovědí nabídnuta i varianta *jiné*, kam mohli žáci popřípadě doplnit odpověď, kterou v seznamu postrádali. Výsledky výzkumu poskytly cenné informace, díky nimž mohly být dotazníky upraveny do finální podoby.

Úprava dotazníků se týkala například přidání či smazání některých možností odpovědi. Na základě odpovědi *jiné*, byly do dotazníku přidány možnosti odpovědi, které zde žáci postrádali. Např. u otázky číslo 3 byla přidána možnost *protože se ve volném čase nudím*. Naopak z této otázky byla smazána odpověď *dělají to lidé v mém okolí*, neboť tuto možnost nezvolil ani jeden dotazovaný. Rovněž byla z dotazníku odstraněna otázka *Máte nějakého nejoblíbenějšího autora?* Odpovědi na tuto otázku ukázaly, že se tato otázka stírá s předchozí otázkou. Respondenti většinou uváděli jméno nejoblíbenějšího autora, který napsal jejich nejoblíbenější knihu. Nebo dotazovaní uvedli pouze název knihy, ale jméno autora nikoliv. Proto jsme se rozhodli tuto otázku vymazat. Rovněž byla zvýrazněna a podtržena klíčová slova v otázkách 9 a 15 (nečtu, chodíte), neboť si žáci této podmínky, za níž musí či nemají otázku zodpovědět, nevěšili a na otázku odpověděli téměř všichni. Možnost *jiné* byla u všech otázek odstraněna a dotazníky získaly finální podobu.¹⁹

Druhou fází výzkumu byl výzkum hlavní, který byl realizován v prosinci 2015 a lednu 2016. Osloveny byly 4 střední školy v Litomyšli (Pardubický kraj). Litomyšlsko

---

¹⁹ Finální podoba dotazníku je obsažena v příloze.

bylo zahrnuto do výzkumu z důvodu místa bydliště autorky výzkumu a snadnější domluvy s místními učiteli. Dotazník vyplňovali žáci *Gymnázia Aloise Jiráska Litomyšl, Vyšší odborné školy pedagogické a Střední pedagogické školy Litomyšl, Soukromé střední odborné školy TRADING CENTRE s.r.o. Litomyšl a Střední školy zahradnické a technické Litomyšl*. Všem školám bylo poskytnuto 120 dotazníků (s předpokladem 30ti žáků ve dvou třídách prvního a dvou třídách čtvrtého ročníku). Vráceno bylo 324 vyplněných dotazníků z předpokládaných 480. Důvodem takto nízkého počtu zúčastněných byla absence žáků, účast žáků na povinných praxích mimo školu či v případě Trading centre existence pouze jedné třídy prvního a čtvrtého ročníku. Dotazník žáci vyplňovali v hodinách českého jazyka či literatury pod vedením paní učitelky, která byla obeznámena s pravidly vyplňování. Pouze v případě Trading centre jsem se setkala s neochotou spolupracovat ze strany paní češtinářky, proto jsem oslovila vstřícnější paní učitelku anglického jazyka, která mi dotazníky rozdala v jejích hodinách.

Dotazníky mi byly vráceny po 14 dnech. Paní učitelky všech škol mě upozornily na skutečnost, že žáci u některých otázek²⁰ vznášeli námitky, že je velmi obtížné vybrat pouze jednu odpověď. Bylo jim ale vysvětleno, aby zvolili tu možnost, která jim je nejbližší.

4.4 Výzkumný vzorek

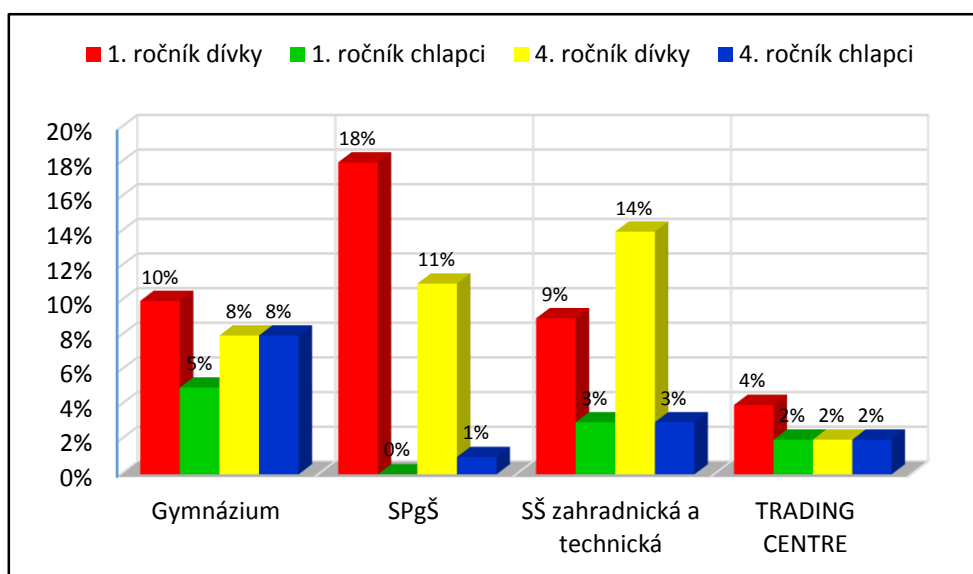
Výzkumu se zúčastnilo 324 respondentů. Vzhledem ke zkoumanému věkovému období byli osloveni žáci vyššího sekundárního vzdělávání, konkrétně 100 gymnazistů a 224 žáků středních odborných škol. Abychom postihli čtenářské preference žáků jak v počáteční fázi adolescence, tak ve fázi pokročilé, zaměřili jsme se na žáky prvních a čtvrtých ročníků. Dotazovaných z prvních ročníků bylo 167, konkrétně 134 dívek a 33 chlapců. Počet žáků čtvrtých ročníků, kteří se podíleli na výzkumu, dosáhl 157, z toho 114 dívek a 43 chlapců. Nepoměr mezi počtem zúčastněných dívek (248) a chlapců (76) byl dán nízkým počtem chlapců v jednotlivých třídách. Ve třídách všech škol byla převaha dívek.

---

²⁰ Konkrétně u otázek č. 5, 6 a 16.

Gymnázium				SPgŠ			
1. ročník		4. ročník		1. ročník		4. ročník	
dívky	chlapci	dívky	Chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci
33	17	25	25	57	0	37	4
celkem: 100				celkem: 98			
SŠ zahradnická a technická				TRADING CENTRE s.r.o.			
1. ročník		4. ročník		1. ročník		4. ročník	
dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	Chlapci
30	10	44	9	14	6	8	5
celkem: 93				celkem: 33			

Tabulka 1: Přehled respondentů

Graf 1: Přehled respondentů (procentuální zastoupení)

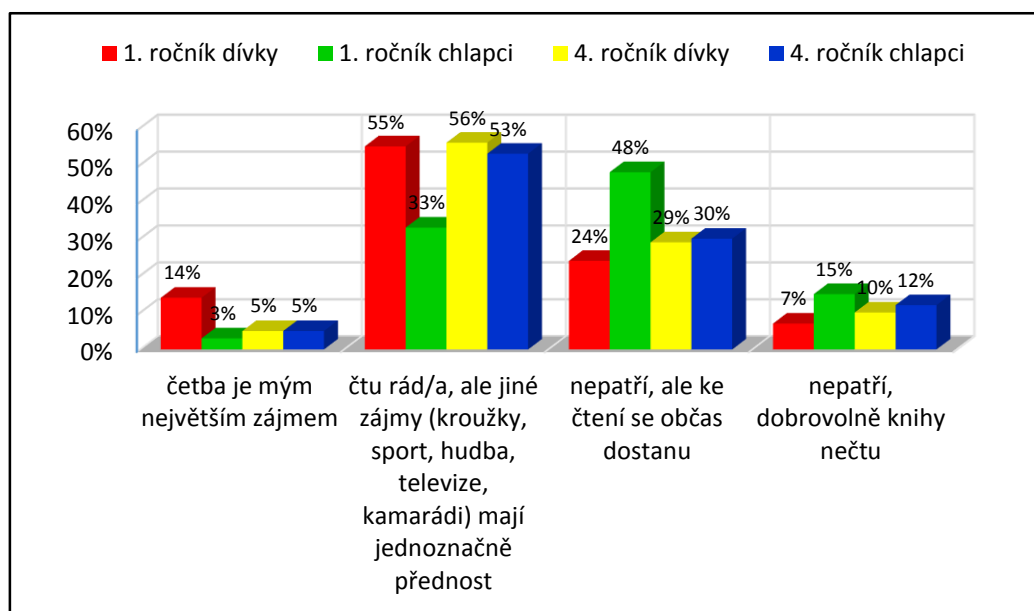

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

5.1 Zpracování a interpretace výzkumných dat

V následující části práce budou získaná data zpracována do grafů. Údaje zanesené v grafech budou okomentovány a interpretovány. Naším cílem je postihnout vztah adolescentů k četbě, zjistit jejich čtenářské preference a porovnat získané výsledky v rámci jednotlivých ročníků a pohlaví. Z toho důvodu nebudou porovnávány výsledky mezi jednotlivými školami.

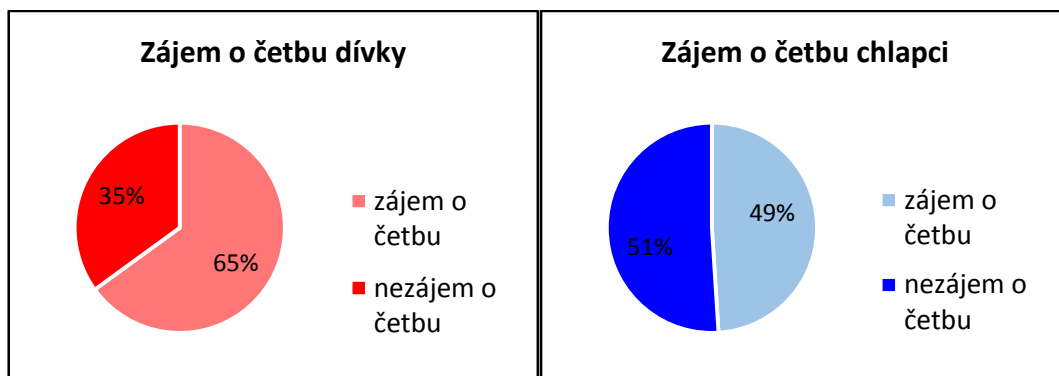
5.1.1 Patří četba mezi Vaše zájmy? (otázka č. 2)

Graf 2: Zájem o četbu

Co se týká vztahu adolescentů k četbě, jednoznačně z grafu vyplývá, že četba mezi zájmy dnešních adolescentů stále patří. Více jak polovina dívek z obou ročníků a chlapců ze čtvrtých ročníků označila četbu za jeden ze svých zájmů, s tím, že ostatní zájmy mají před čtením přednost. 14% dívek z prvních ročníků dokonce považuje četbu za svůj největší zájem. Naopak skoro polovina dotazovaných chlapců prvních ročníků uvedla, že četba mezi jejich zájmy nepatří, ale občas se k ní dostanou. 15% těchto chlapců se ztotožňuje s možností, že četba mezi jejich zájmy nepatří a knihy z vlastní iniciativy nečtou.

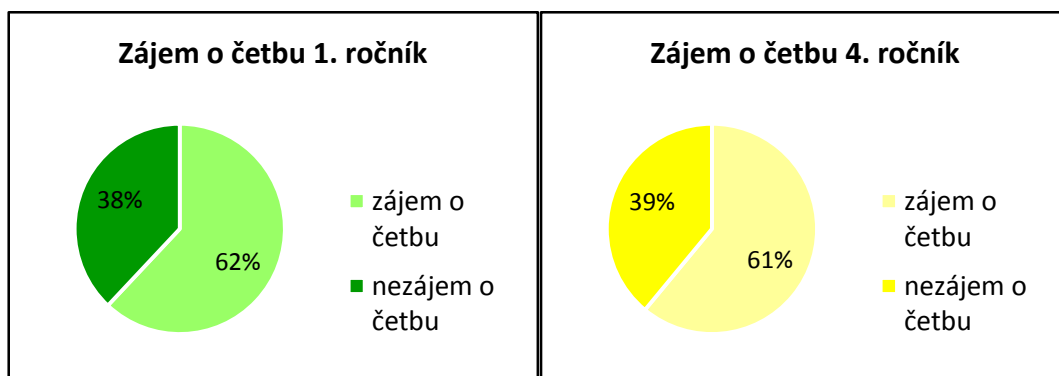
Z výsledků vyplývá, že četba je koníčkem především pro dívky, zvláště pro dívky prvních ročníků. Žáci čtvrtých ročníků bez rozdílu pohlaví mají k četbě rovněž pozitivní vztah a četba figuruje mezi jejich zájmy. U chlapců prvních ročníků je zaznamenán propad v zájmu o četbu. Skoro dvě třetiny těchto žáků neřadí četbu mezi jejich zájmy, dobrovolně po knihách nesahají a čtou pouze v ojedinělých případech.

Graf 3: Zájem o četbu dívky

Graf 4: zájem o četbu chlapci

Pokud porovnáme četbu a její zařazení mezi zájmy u dívek a chlapců, dosáhneme výsledku, který byl naznačen už v předchozím grafu. Dívky svým zájmem o četbu jednoznačně převyšují chlapce. Výsledky u chlapců jsou lehce znepokojující, neboť více jak polovina chlapců nejví o četbu zájem.

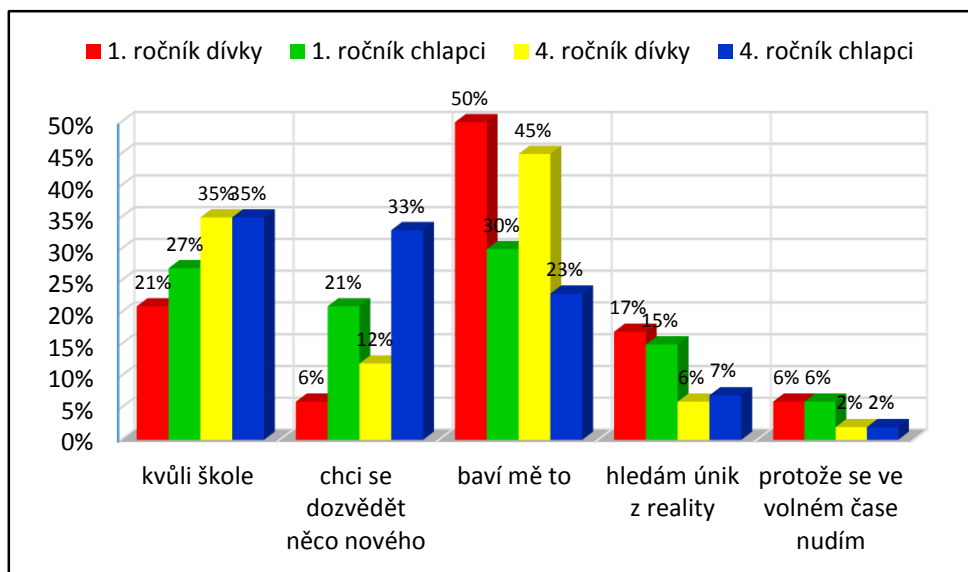

Graf 5: Zájem o četbu 1. ročník

Graf 6: zájem o četbu 4. ročník

Zájem o četbu 1. a 4. ročníku je vyrovnaný. Kolem 60% žáků obou ročníků projevuje zájem o četbu a okolo 40% zájem o četbu nejví. S přihlédnutím k výsledkům z grafu 2 můžeme konstatovat, že poměrně vysoké procento zájmu o četbu mezi žáky prvních ročníků je dosaženo díky dívkám, které zvedají průměr svým spolužákům, a naopak chlapci stahují dívky ve výsledcích dolů a pohoršují jejich reprezentativní výsledky. Mezi žáky 4. ročníků je zájem a nezájem vyvážený, tudíž se dívky a chlapci navzájem nijak pozitivně ani negativně neovlivňují.

5.1.2 Z jakého důvodu čtete? (otázka č. 3)

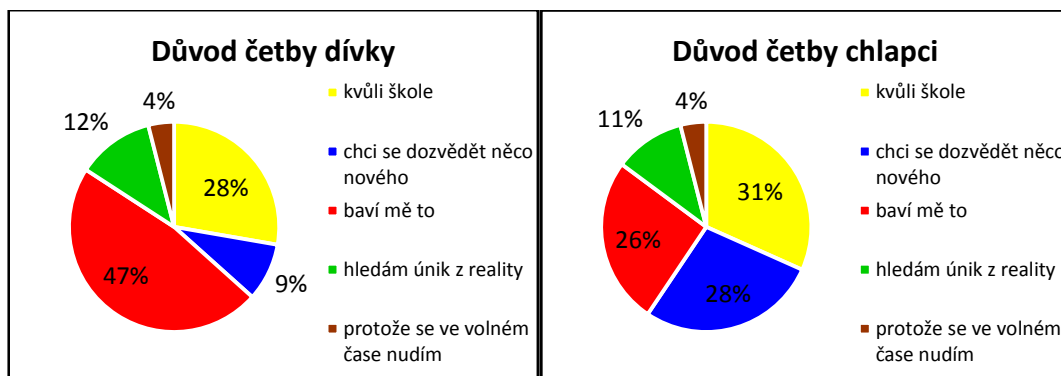

Graf 7: Důvod četby

Údaje v grafu nás seznamují s důvody četby adolescentů litomyšlských škol. Dívky obou ročníků sahají po knize nejčastěji z důvodu, že je četba baví. Už v menším zastoupení čtou kvůli škole. Pouze nízký počet dotazovaných respondentek čte pro obohacení a získání nových informací. Výsledky korespondují se zjištěním plynoucím z předchozí otázky, kdy z odpovědí dívek obou pohlaví vyplynulo, že pro 65% respondentek je četba zálibou. S tím souvisí i důvod četby, kdy polovina dotazovaných dívek prvních a čtvrtých ročníků čte proto, že je to baví.

Obdobně jsou k četbě motivováni chlapci prvních ročníků, kteří čtou nejčastěji pro zábavu a kvůli škole. 21% těchto chlapců vyhledává četbu i s tím účelem, aby v ní našli nové informace. U chlapců čtvrtých ročníků je patrný rozdíl, co se týká důvodu četby. Třetina těchto chlapců čte kvůli škole, ale stejný počet žáků čte rovněž proto, aby se dozvěděli něco nového. Pro zábavu čte již nižší počet žáků. Únik z reality hledají v knihách především žáci prvních ročníků. Nuda přivádí k četbě pouze zanedbatelné procento respondentů.

Z výsledků vyplynulo, že dívky obou ročníků a chlapci prvních ročníků vyhledávají četbu především pro potěšení a pobavení, chlapci čtvrtých ročníků čtou již za vyšším účelem, a tím je rozšíření obzorů o nové informace.

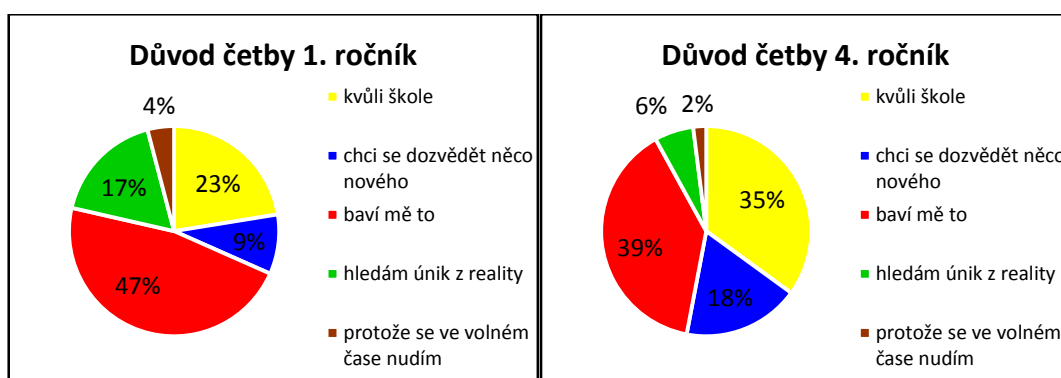

Graf 8: Důvod četby dívky

Graf 9: Důvod četby chlapci

Údaje získané pomocí předchozího grafu jsou zpřesněny v grafech 8 a 9, kde se zaměřujeme konkrétně na důvody četby dívek a chlapců. Tyto grafy potvrzují to, co již bylo výše zmíněno. Důvod, který vede dívky k četbě, je na první pohled zřejmý. 47% dívek čte proto, že je to baví, pouze 28% kvůli škole. U chlapců vede čtení motivované školou, pouze o 3% méně respondentů se ztotožňuje s možností, že čtou proto, aby se dozvěděli něco nového. Zde vidíme znatelný rozdíl mezi dívkami a chlapci. Zatímco 28% chlapců čte pro získání nových informací, z dívek je to pouze 9%. Ještě patrnější rozdíl je v odpovědi „baví mě to“. Jak již bylo zmíněno, z tohoto důvodu čte 47% dívek, ze strany chlapců to je pouze 26%.

Z výsledků plyne, že dívky čtou především z toho důvodu, aby uspokojily své potřeby a zájmy. Až druhotná je pro ně povinnost. Naopak chlapci sahají po knihách zejména z povinnosti (kvůli škole) a z touhy po vědění, četba z důvodu zájmu není pro chlapce primární.

Graf 10: Důvod četby 1. ročník

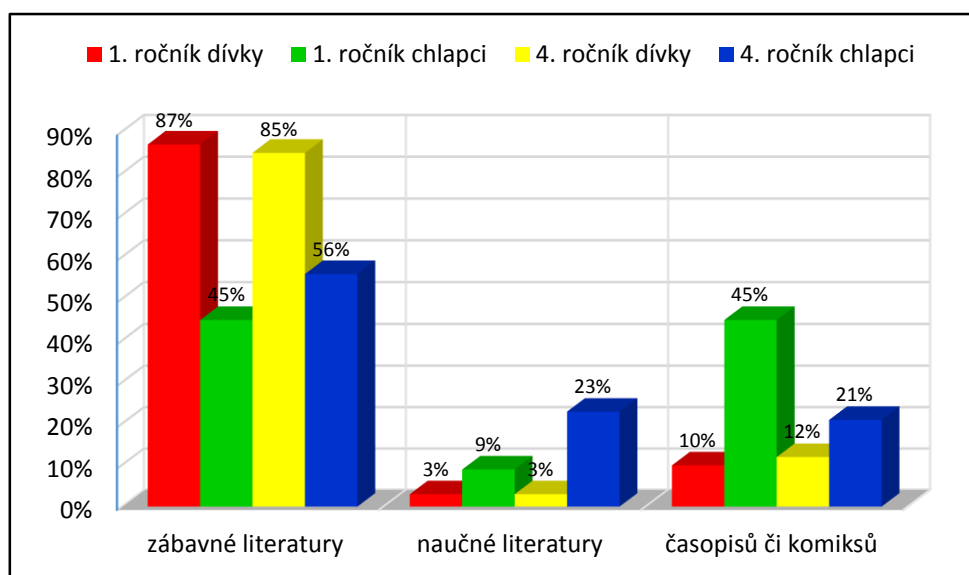
Graf 11: Důvod četby 4. ročník

V rámci jednotlivých ročníků docházíme k podobným výsledkům. Žáci prvních i čtvrtých ročníků čtou nejčastěji pro zábavu, druhým důvodem je škola. Co se týká prvních ročníků, zde čte pro zábavu skoro polovina respondentů, ve čtvrtých ročnících je tento počet snížen v důsledku četby pro školní účely. Je to zřejmě dáno skutečností,

že žáci čtvrtých ročníků se připravují na maturitu a načítají tituly požadované školou. V četbě hledá únik z reality třikrát více žáků prvních ročníků než čtvrtých ročníků. Žáci prochází na počátku adolescence stále ještě bouřlivým obdobím, stojí na prahu mezi dětstvím a dospíváním, v tomto období je pro ně důležitá již zmíněná saturační funkce literatury. Ke knihám se utíkají schovat, hledat v nich odpovědi a najít spřízněnou duši v podobě hrdiny. S rostoucím věkem tato potřeba pomalu mizí.

Z jednotlivých výsledků uvedených výše vyplývá, že důvody četby se mění s dospíváním žáků a jejich postupem do vyšších ročníků. Čím jsou žáci starší, tím účelněji začínají číst. V prvních ročnících čtou především proto, že je to baví, s přibývajícím věkem a stupněm vzdělání začínají v knihách hledat poznání a poučení, v souvislosti s maturitní zkouškou začínají více číst z důvodu, že jednoduše číst musí (aby obstáli u maturitní zkoušky).

5.1.3 Upřednostňujete četbu: (otázka č. 4)

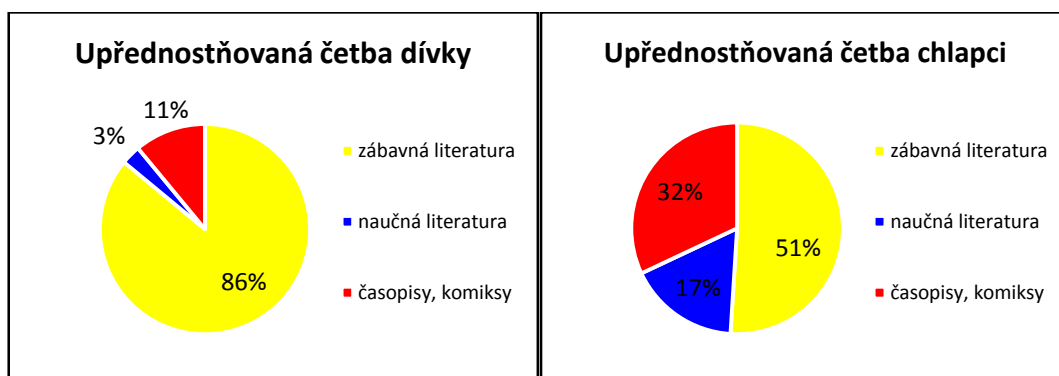
Graf 12: Upřednostňovaná četba

Graf č. 12 podává výsledky o čtenářských preferencích dnešních adolescentů. Dívky adolescentního věku upřednostňují jednoznačně zábavnou literaturu. Pouze okolo 10% dívek z prvních i čtvrtých ročníků dává přednost časopisům či komiksům. Pouze 3% dívek obou věkových skupin sahá nejradyji po naučné literatuře. Zatímco u dívek obou ročníků vidíme velmi podobné výsledky, chlapci se svými preferencemi rozcházejí. 15-16ti letí adolescenti nepreferují pouze jeden typ četby, jak je tomu u

dívek. 45% těchto chlapců se nejraději uchyluje jak k zábavné literatuře, tak k časopisům či komiksům. Už menší počet chlapců čte nejraději naučnou literaturu. 18-19ti letí adolescenti čtou stejně jako dívky nejraději zábavnou literaturu. Jejich pozornost poutá ale i naučná literatura, časopisy a komiksy, okolo 20% těchto chlapců dává přednost právě tomuto typu četby.

Z údajů v grafu vyplývá, že dívky bez ohledu na věk preferují četbu zábavné literatury. Jejich čtenářské preference se s přibývajícím věkem nijak nemění. V čtenářských preferencích chlapců lze vidět rozdíly, co se věku týká. Zde platí, že čím vyšší věk, tím větší obliba zábavné a naučné literatury. Naopak obliba časopisů a komiksů s rostoucím věkem klesá.

Z výsledků je patrné, že četba je mezi adolescenty vyhledávaná především pro její zábavnou funkci. Mladí čtenáři sahají po knize, aby se uvolnili, zrelaxovali, nabrali nové síly, k čemuž slouží právě zábavná literatura. Naučná literatura je vyhledávána především chlapci, kteří jsou více technicky a vědecky orientovaní než dívky, proto se pro ně tato literatura stává poutavější. I přesto je ale naučná literatura nejméně vyhledávaným druhem literatury dnešních adolescentů. Je to jistě zapříčiněno neomezenými možnostmi, které nabízí internet. Na něm lze vyhledat jakékoliv informace, najít online encyklopedie. Tento způsob vyhledávání informací je pro studenty rychlejší a pohodlnější. S rozvojem techniky tedy ztrácí naučná literatura na svém významu a potřebnosti. Důvodem oblíbenosti časopisů a komiksů je jistě jejich rozsah. Tento druh médií upřednostňují především chlapci. Tato skutečnost souvisí s jejich nezájmem o četbu, kdy jsme se v otázce č. 2 dozvěděli, že polovina chlapců neřadí četbu mezi své zájmy. Předpokládáme, že nezájem je zapříčiněný stránkovým rozsahem knih, kdy chlapce odradí už pohled na tloušťku knihy. Časopisy se pro ně proto stávají vítanější variantou.

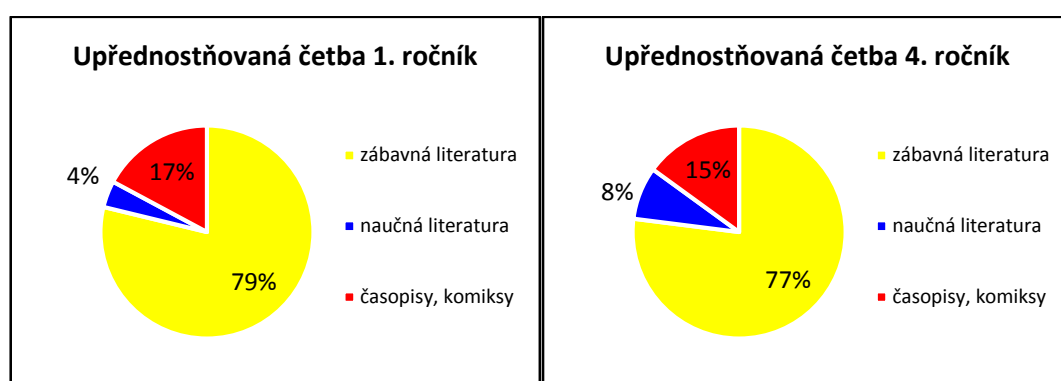

Graf 13: Upřednostňovaná četba dívký

Graf 14: Upřednostňovaná četba chlapci

Pokud se podíváme na upřednostňovanou četbu v rámci pohlaví, výsledky dokládají zjištění plynoucí z grafu 12. Naprostá většina dívek se soustředí na četbu zábavné literatury, pouze malé množství dívek dává přednost časopisům či naučné literatuře. Čtenářské preference chlapců jsou oproti dívkám vyrovnanější. Polovina dotazovaných chlapců sahá nejčastěji po zábavné literatuře, druhá polovina chlapců upřednostňuje v 32% četbu časopisů a komiksů a v 17% naučné literatury.

Z výsledků je tedy zřejmé, že dívky kladou důraz převážně na zábavnou funkci literatury, načež chlapci vedle zábavné funkce literatury vyhledávají i díla s informativní funkcí.

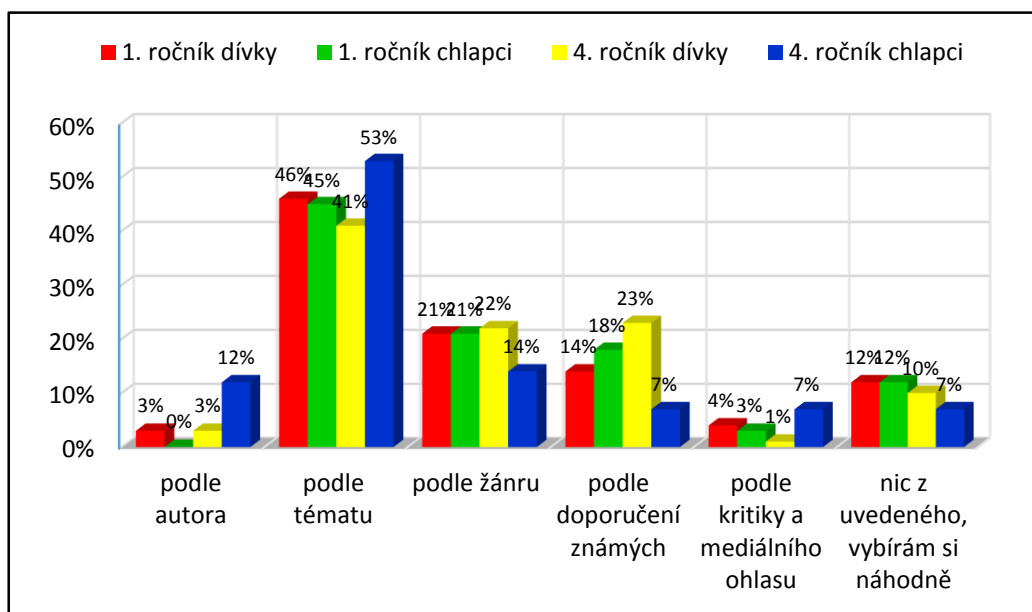
Graf 15: Upřednostňovaná četba 1. ročník

Graf 16: Upřednostňovaná četba 4. ročník

V rámci jednotlivých ročníků bez ohledu na pohlaví se jednoznačně do popředí zájmu dostává zábavná literatura. Z grafu č. 12 je patrné, že tak velké procento zájmu o zábavnou literaturu žáky obou ročníků je zapříčiněno především dívkami, neboť oproti chlapcům čte dvakrát více dívek prvních ročníků nejraději zábavnou literaturu, ve čtvrtých ročnících preferuje tento typ literatury o třetinu více dívek než chlapců. Naopak chlapci, jak prvních, tak čtvrtých ročníků zvedají výsledné procento v oblíbenosti naučné literatury a časopisů či komiksů.

Po zprůměrování odpovědí dívek a chlapců v rámci ročníků vyšly téměř shodné výsledky. Žáci obou ročníků preferují v 77%-79% zábavnou literaturu, v 15-17% časopisy a komiksy a v 4-8% naučnou literaturu. Rozdíly v čtenářských preferencích jsou s přibývajícím věkem minimální.

5.1.4 Podle čeho si knihy vybíráte? (otázka č. 5)

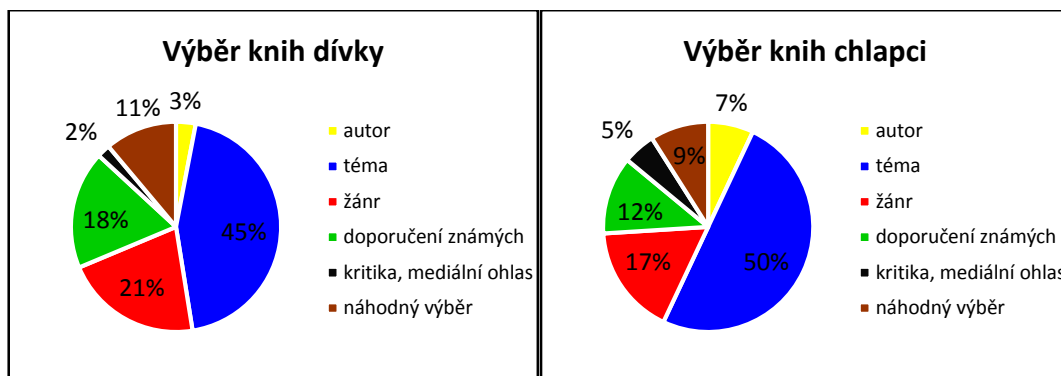

Graf 17: Výběr knih

Z grafu je patrné, že téměř pro polovinu adolescentů obou pohlaví a obou věkových kategorií je téma knihy nejdůležitějším aspektem a právě téma má rozhodující vliv na výběr četby. Pro chlapce čtvrtých ročníků je téma určující dokonce v nadpoloviční většině. Podle žánru si knihy vybírá okolo 20% všech respondentů kromě chlapců čtvrtých ročníků (14%). Podle doporučení známých se řídí především dívky čtvrtých ročníků (23%). Naopak chlapci čtvrtých ročníků dají při výběru knihy pouze v 7% na radu svých známých. Nejméně se nechávají dotazovaní ovlivnit autorem či kritikou a mediálním ohlasem.

Z výsledků je zřejmé, že pro dnešní adolescenty je téma rozhodujícím kritériem, podle něhož si knihy vybírají. Oproti tomu je volba četby nejméně ovlivněná autorem či kritikou a mediálním ohlasem. S přibývajícím věkem lze sledovat v případě chlapců rozdílné preference. Čím jsou chlapci starší, tím více začínají sahat po knihách podle oblíbených autorů, nechávají se při výběru knihy ovlivnit nejrůznějšími recenzemi a rovněž upřednostňování knih podle tématu je patrné u stále většího počtu chlapců. Naopak s přibývajícím věkem se snižuje výběr titulů z hlediska žánru, doporučení známých a náhodného výběru. V případě dívek nemá věk vliv na volbu titulů k četbě. 15ti leté dívky si vybírají knihy podle stejných kritérií jako dívky 18-19ti leté. Patrný rozdíl je pouze v doporučení známých, kterým se nechávají ovlivnit více dívky čtvrtých ročníků.

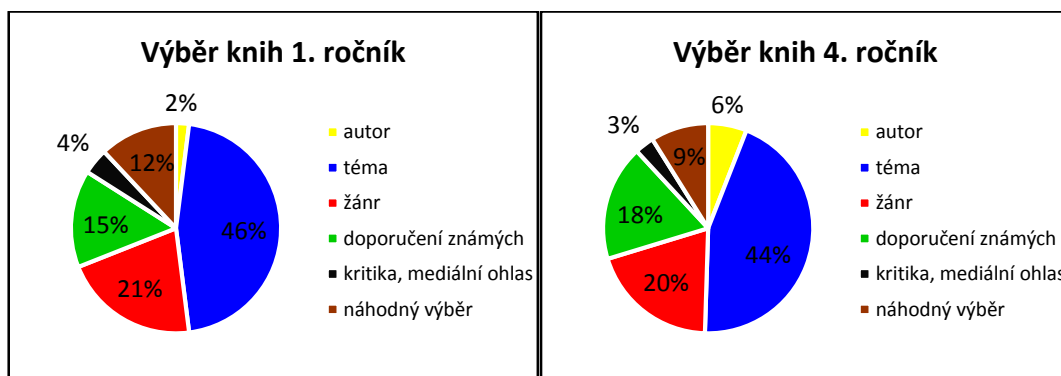

Graf 18: Výběr knih dívky

Graf 19: Výběr knih chlapci

Grafy 18 a 19 nepřinášejí překvapivé výsledky. V rámci pohlaví se kritéria výběru knih nijak neliší od celkového porovnání výsledků v grafu 18. Jak dívky (45%), tak chlapce (50%) ovlivňuje při volbě titulů především téma knihy. Dívky jsou v porovnání s chlapci otevřenější vůči radě druhých, stejně tak v preferenci knih podle žánru. Chlapci převyšují svým počtem dívky z hlediska vlivnosti autora na volbu četby a rovněž více sledují názory a recenze na knihy, podle nichž sahají po pro ně působivých knihách.

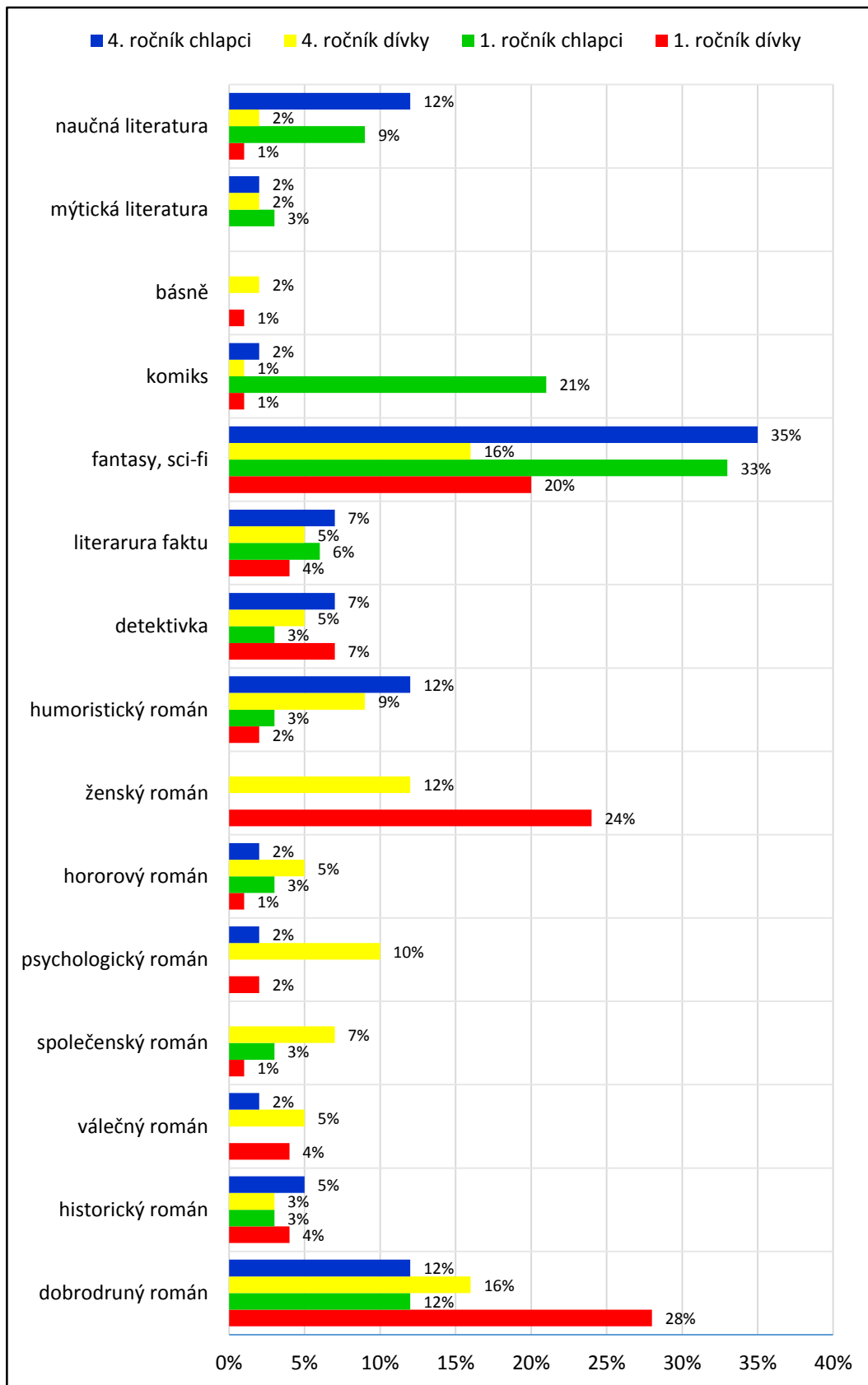
Graf 20: Výběr knih 1. ročník

Graf 21: Výběr knih 4. ročník

Z grafů 20 a 21 je patrné, že jednotlivé stupně ročníku nemají vliv na výběr knih. Jak u respondentů prvních, tak čtvrtých ročníků je na prvním místě zájem o knihy podle tematiky, poté podle žánru a na třetím místě o knihy na základě doporučení známých. Nejmenší váhu při volbě titulů ke čtení přikládají ohlasům na knihu a také vlivnost autora je pro žáky obou ročníků nepodstatná.

Výsledky v grafech výše potvrzují tvrzení Jiřího Trávníčka (2011) a Františka Hyhlíka (1963), kteří uvedli, že adolescentní čtenáři si vybírají knihy především podle tematiky a že kritérium tématu popř. žánru je při výběru titulů nejstabilnější. (viz podkap. 2.2)

5.1.5 Označte jeden žánr, který pro svoji individuální četbu považujete za nejoblíbenější: (otázka č. 6)

Graf 22: Nejoblíbenější žánr

Z důvodu velkého množství dat obsažených v grafu 22 budeme prezentovat nejprve výsledky žánrových preferencí dívek, a poté preference chlapců.

Výsledky, které ukazuje graf 22, jsou překvapivé. Především v případě dívek a jejich žánrových preferencí. Očekávali bychom, že dívky budou upřednostňovat četbu společenského a ženského románu, jak vyplynulo z výzkumů interpretovaných v teoretické části práce. Dívky ale nejraději sahají po knihách dobrodružných, stejně jak tomu bylo u dívek podílejících se na výzkumu v 60. letech. Dobrodružství v knihách láká především dívky prvních ročníků (28%). Dívky čtvrtých ročníků se uchylují k dobrodružným příběhům v 16%, stejným počtem se přiklání k žánru fantasy a sci-fi. Fantasy a sci-fi představuje pro 1/5 dívek prvních ročníků nejoblíbenější žánr. ¼ těchto dívek ke své četbě vyhledává ženský román, zatímco se k tomuto žánru uchyluje o polovinu méně dívek čtvrtých ročníků. Okolo 10% dívek čtvrtých ročníků má nejvíce v oblibě psychologický, humoristický a psychologický román. Udivující je, že stejné žánry upřednostňují pouze 2% dívek z prvních ročníků. Nejméně čtou dívky obou ročníků komiksy, básně, naučnou a mýtickou literaturu.

Žánrové preference jsou u dívek závislé na jejich věku. Dívky prvních ročníků jsou žánrověji vyhraněnější než dívky čtvrtých ročníků. Jejich zájem se soustředí především na dobrodružný, ženský, fantasy, sci-fi román. Ostatní žánry jsou jimi opomíjené. Ani v jednom procentu nesahají po mýtické literatuře, v 1 až 2% se nejvíce zajímají o naučnou literaturu, básně, komiks, humoristický, hororový, psychologický a společenský román. S přibývajícím věkem se začínají čtenářské preference dívek více rozrůžňovat. Už se nesoustředí pouze na určitou skupinu literatury, ale sahají po více žánrech. Stále dívky projevují největší zájem o dobrodružnou, fantasy, sci-fi literaturu a ženský román. Počet dívek preferujících tyto žánry ale s přibývajícím věkem klesá. Naopak narůstá značný zájem o literaturu humoristickou, psychologickou a společenskou, o kterou dívky na počátku adolescence nejevily značný zájem.

Chlapci obou věkových kategorií jednoznačně preferují z hlediska žánru knihy s fantasy a sci-fi tematikou (1/3 chlapců). Pro 1/5 chlapců prvních ročníků je nejoblíbenější četbou komiks, oblibu komiksu vidíme naproti tomu pouze u 2% chlapců čtvrtých ročníků. Stejně jako v případě dívek je i u chlapců poměrně vysoký zájem o dobrodružnou literaturu, 12% chlapců obou ročníků preferuje tento žánr. Oproti dívkách se zajímá okolo 10% chlapců o naučnou literaturu. Chlapci obou

věkových kategorií se nezajímají ani v jednom procentu o četbu básní a ženského románu, což není nijak překvapující.

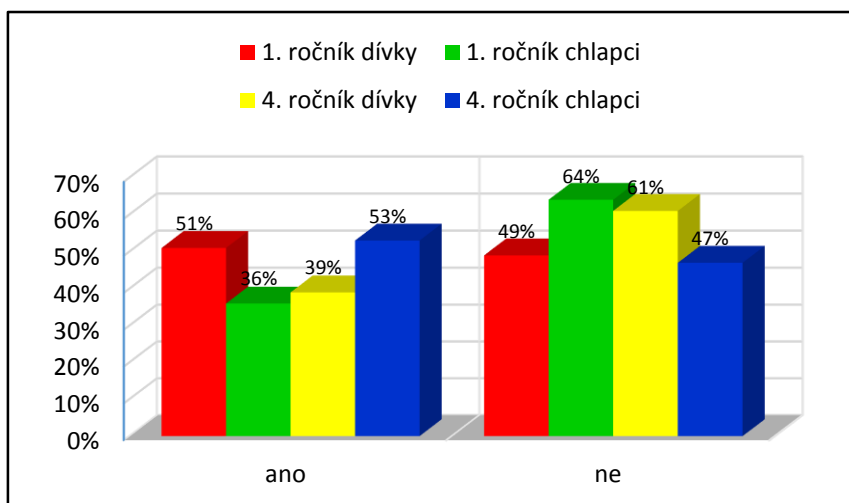
Stejně jako u dívek, tak i u chlapců jsou jejich žánrové preference závislé na věku. Nevidíme zde ale tak patrné rozdíly jako v případě dívek. Chlapci 15-16ti letí i chlapci 18-19ti letí upřednostňují relativně stejným počtem fantasy a sci-fi, naučnou, dobrodružnou, mýtickou, hororovou, historickou literaturu a literaturu faktu. Rozcházejí se v zálibě četby komiksu, s rostoucím věkem obliba tohoto žánru výrazně klesá. Zároveň se u starších žáků zcela ztrácí zájem o společenský román. Naopak s přibývajícím věkem preferují žáci čím dál raději humoristický román, stejně tak psychologickou a válečnou literaturu.

Z interpretace dat z grafu vyplývá, že žánrová preference je závislá jak na pohlaví, tak na věku jedinců. Výsledky vzešlé z našeho průzkumu korespondují víceméně s poznatky získanými o četbě adolescentů z odborných publikací shrnutých v teoretické části práce. Chlapci preferují četbu sci-fi a fantasy literatury, dívky upřednostňují dobrodružný a ženský román. Adolescenti bez rozdílu pohlaví sahají nejraději po sci-fi a fantasy příbězích, jako i po dobrodružné literatuře. Patrný je pokles zájmu s rostoucím věkem o dobrodružný a ženský román u dívek. Obliba sci-fi a fantasy je u obou pohlaví a věkových kategorií stabilní. Chlapci inklinují podstatně více k naučné literatuře než dívky.

Důvodem, proč se adolescenti uchylují nejraději k sci-fi a fantasy literatuře, může být poutavost tohoto žánru. V dílech vystupují nadpřirozené bytosti, je tam množství kouzel, nereálných situací, a právě to může mladé čtenáře k této literatuře poutat. Díky těmto knihám se mohou oprostit od reálného světa a utéct do světa fantazie. Rovněž množství filmů vycházejících pod žánrem sci-fi či fantasy může působit na adolescenty, filmy je natolik osloví, že sáhnou po jejich knižní předloze. Dobrodružný román nabízí čtenářům napínavé situace a děj odehrávající se v dálkách, pralesech, pouštích. Tato místa jsou pro dospívající čtenáře velmi vzdálená, a proto se uchylují ke knihám, prostřednictvím nichž se mohou do těchto končin dostat. Obliba ženského románu souvisí s vývojem mladých žen. Dívky na počátku adolescence se zajímají o vztahy mezi mužem a ženou, o příběhy lásky a přátelství, s touto tematikou vychází množství knih, které se stávají především pro dívky na prahu adolescence velmi žádanými. Zájem o naučnou literaturu souvisí, jak už bylo řečeno výše, se zájmy a

zaměřením chlapců. Chlapci se zajímají více o vědu a techniku, a proto je u nich patrný vyšší zájem o naučnou literaturu než u dívek.

5.1.6 Máte nějakou nejoblíbenější knihu? (otázka č. 7)

Graf 23: Nejoblíbenější kniha

V otázce číslo 7 měli uvést respondenti svoji nejoblíbenější knihu, pokud nějakou mají. Ukázalo se, že polovina dívek prvních a polovina chlapců čtvrtých ročníků má svoji nejoblíbenější knihu, za to pouze necelých 40% chlapců z prvních a dívek ze čtvrtých ročníků. Probandi uváděli i konkrétní název knihy, kterou považují za svoji nejoblíbenější. V následující tabulce uvádím seznam nejoblíbenějších titulů adolescentů našeho průzkumu.

1. ročník		4. ročník	
Tituly + počet jmenování			
dívky	chlapci	dívky	chlapci
Hvězdy nám nepřály 7 (John Green)	Narnie 2 (C.S. Lewis)	Harry Potter 3 (J.K. Rowlingová)	Eragon 2 (Christopher Paolini)
Hledání Aljašky 6 (John Green)	Divadlo Járy Cimrmana 1 (Zdeněk Svěrák)	Pýcha a předsudek 3 (Jane Austenová)	Honzíkova cesta 2 (Bohumil Říha)
Hra o trůny 3 (G.R.R. Martin)	Luke a Jon 1 (Robert Williams)	Dracula 2 (Bram Stoker)	Pán prstenů 2 (J.R.R. Tolkien)
Papírová města 3 (John Green)	My děti ze stanice ZOO 1 (Christiane F.)	Kushielova střela 2 (Jacqueline Carey)	1984 1 (George Orwell)
My děti ze stanice ZOO 3 (Christiane F.)	Pán Prstenů 1 (J.R.R. Tolkien)	Malý princ 2 (Antoine de Saint-Exupery)	Bohatství národů 1 (Adam Smith)
Děti z Bullerbynu 2 (Astrid Lingrenová)	Povídky Šimka a Grosmana 1 (Šimek, Grossmann)	1984 1 (George Orwell)	Harry Potter 1 (J.K. Rowlingová)
Harry Potter 2 (J.K. Rowlingová)	Sedm smrtelných hříchů 1 (Billy Graham)	Alchymista 1 (Paulo Coelho)	Hlava XXII 1 (Joseph Heller)
Hunger Games 2 (Suzanne Collins)	Zaklínač 1 (Andrzej Sapkowski)	Andělé mezi námi 1 (František Langer)	Hobit 1 (J.R.R. Tolkien)

1. ročník		4. ročník	
Tituly + počet jmenování			
dívky	chlapci	dívky	chlapci
Padesát odstínů šedi 2 (<i>E.L. James</i>)	Zlatí netopýři a růžoví holubi 1 (<i>Gerard Durrell</i>)	Bílá nemoc 1 (<i>Karel Čapek</i>)	Hraničářův učeň 1 (<i>John Flanagan</i>)
Pán prstenů 2 (<i>J.R.R. Tolkien</i>)	Živí mrtví 1 (<i>Robert Kirkman</i>)	Cizinec 1 (<i>Albert Camus</i>)	Jáma a kyvadlo 1 (<i>E.A. Poe</i>)
Twilight saga 2 (<i>Stephenie Meyerová</i>)		Dianetika 1 (<i>L.R. Hubbard</i>)	Kmotr 1 (<i>Mario Puzo</i>)
Alenka v říši divů a za zrcadlem 1 (<i>Levis Carroll</i>)		Dračice a mazánek 1 (<i>Torey L. Hayden</i>)	Malý princ 1 (<i>Antoine de Saint-Exupery</i>)
Bez naděje 1 (<i>Colleen Hoover</i>)		Dům ozvěn 1 (<i>Barbara Erskinová</i>)	Milníky na mé cestě 1 (<i>Miley Cyrus</i>)
Dcera kosti a dýmu 1 (<i>Laini Taylor</i>)		Duna 1 (<i>Frank Herbert</i>)	Musela jsem zemřít 1 (<i>Anita Moorjani</i>)
Demonata 1 (<i>Darren Shan</i>)		Farma zvířat 1 (<i>George Orwell</i>)	Netopýr 1 (<i>Jo Nesbo</i>)
Divergence 1 (<i>Veronica Roth</i>)		Hunger Games 1 (<i>Suzanne Collins</i>)	Robinson Crusoe 1 (<i>Daniel Defoe</i>)
Dívka s cizí tváří 1 (<i>Věra Řeháčková</i>)		Jozova Hanule 1 (<i>Květa Legátová</i>)	SAS - Příručka jak přežít 1 (<i>John Wiseman</i>)
Drakie 1 (<i>Sophie Jordan</i>)		Klub rváčů 1 (<i>Chuck Palahniuk</i>)	Strakonický dudák 1 (<i>J.K. Tyl</i>)
Dům v růžích: Deník Ellen Rimbauerové 1 (<i>Joyce Reardon</i>)		Krysař 1 (<i>Viktor Dyk</i>)	Utrpení mladého Werthera 1 (<i>J.W. Goethe</i>)
Eragon 1 (<i>Christopher Paolini</i>)		My děti ze stanice ZOO 1 (<i>Christiane F.</i>)	Záhada hlavolamu 1 (<i>Jaroslav Foglar</i>)
Heroinové deníky 1 (<i>Nikki Sixx</i>)		Myslet jako Leonardo da Vinci 1 (<i>Michael j. Gelb</i>)	
Jméno růže 1 (<i>Umberto Eco</i>)		Napříč Aljaškou 1 (<i>George Gooldchild</i>)	
Knihy S Percy Jacksonem 1 (<i>Rick Riordan</i>)		Nejdelší jízda 1 (<i>Nicholas Sparks</i>)	
Labyrint: Útěk 1 (<i>James Dashner</i>)		Obraz Doriana Graye 1 (<i>Oskar Wilde</i>)	
Marley a já 1 (<i>John Grogan</i>)		Oliver Twist 1 (<i>Charles Dickens</i>)	
Musela jsem zemřít 1 (<i>Anita Moorjani</i>)		Pád 1 (<i>Lauren Kate</i>)	
Narnie 1 (<i>C.S. Lewis</i>)		Padesát odstínů šedi 1 (<i>E.L. James</i>)	
Poslední orákulum 1 (<i>James Rollins</i>)		Petrolejové lampy 1 (<i>Jaroslav Havlíček</i>)	
Pošeptej po větru 1 (<i>Lenka Lanzová</i>)		Přežil jsem Bergen Belsen 1 (<i>Zoltan Zinn-Collis</i>)	
Poštovní úřad 1 (<i>Charles Bukowski</i>)		Quo vadis 1 (<i>Henryk Sienkiewicz</i>)	
S vikomtem v ložnici 1 (<i>Callen Gayle</i>)		S písní kolem světa 1 (<i>Maria Augusta Trapp</i>)	
Sedmý smysl 1 (<i>Ilka Pacovská</i>)		Tanec s vlky 1 (<i>Michael Blake</i>)	

1. ročník		4. ročník	
Tituly + počet jmenování			
dívky	chlapci	dívky	chlapci
Selekce (<i>Kiera Cass</i>)	1	Ten, kdo stojí v koutě1 (<i>Stephen Chbosky</i>)	
Sluneční znamení (<i>Linda Goodman</i>)	1	To na tobě doschne 1 (<i>Ivan Kraus</i>)	
Strýček Indián (<i>Alberto Vojtěch Frič</i>)	1	Žitkovské bohyně 1 (<i>Kateřina Tučková</i>)	
Svědkyň ohně (<i>Lars Kepler</i>)	1		
Šifra mistra Leonarda1 (<i>Dan Brown</i>)			
Štěstí na dosah (<i>Irena Petříková</i>)	1		
Tahle píseň ti změni život 1 (<i>Leila Sales</i>)			
Tajemství (<i>Rhonda Byrne</i>)	1		
Tak trochu jiná (<i>Nina Berry</i>)	1		
Tobiáš Lolness (<i>Timothée de Fombelle</i>)	1		
Tři tváře anděla (<i>Jiří Pehe</i>)	1		
Válečný kůň (<i>Michael Morpurgo</i>)	1		
Volný pád do podzemí (<i>Roderick Gordon</i>)			
Zlodějka knih (<i>Markus Rusk</i>)	1		
Zrození k běhu (<i>Christopher Mc. Dougall</i>)	1		
Ztracená naděje (<i>Colleen Hoover</i>)	1		

Tabulka 2: Nejoblíbenější knihy (4 skupiny)

Na základě uvedených titulů lze konstatovat, že čtenářský vkus je zcela individuální. Respondenti rozřazení do čtyř skupin podle pohlaví a ročníku mají v oblíbě rozdílné knihy, pouze v pár případech se na knize shodli. Ani jedna kniha není zastoupena shodně u všech čtyřech skupin. Pouze díla *My děti ze stanice ZOO*, *Harry Potter a Pán prstenů* se vyskytují zároveň ve třech skupinách. Nejpodobnější vkus mají dívky prvních ročníků, které uvedly v nejvíce případech stejnou nejoblíbenější knihu, kterou je titul *Hvězdy nám nepřály* se sedmi hlasy a se šesti hlasy kniha od stejného autora *Hledání Aljašky*. Dva chlapci prvních ročníků uvedli jako svoji nejoblíbenější knihu *Narnii*. Dívky čtvrtých ročníků mají v oblíbě knihu *Harry Potter*, který byl uveden třikrát jako nejoblíbenější kniha, stejně jako titul *Pýcha a předsudek*. Pro chlapce čtvrtých ročníků jsou nejoblíbenějšími knihami *Eragon*, *Pán prstenů* a *Honzíkova cesta* se dvěma hlasy. V rámci pohlaví bez rozdílu věku je nejoblíbenějším

titulem dívek kniha *Hvězdy nám nepřály*, na druhém místě *Hledání Aljašky* a na třetím místě s pěti hlasy *Harry Potter*. Co se týká chlapců, ti mají nejvíce v oblibě dílo *Pán prstenů*.

Pokud se podíváme na jmenované nejoblíbenější tituly z hlediska žánrového, zjistíme, že nejvíce knih patří do žánrové kategorie *sci-fi a fantasy* (např. knihy *Harry Potter*, *Pán prstenů*, *Hunger Games*, *Hra o trůny*,...). Tento výsledek koresponduje s údaji z grafu 22, z nichž vyplynulo, že právě sci-fi a fantasy je pro adolescenty nejoblíbenějším žánrem. Druhým nejčtenějším žánrem je podle uvedených nejoblíbenějších knih *dívčí či ženský román*. Sem spadají například knihy *Šťěstí na dosah*, *Nejdelší jízda*, *Pýcha a předsudek*, *Hvězdy nám nepřály*, *Hledání Aljašky*,...). Preference knih tohoto žánru je zapříčiněna četbou dívek, chlapci k tomuto žánru neinklinují. Výsledky opět korelují s daty z grafu 22, kdy byl ženský román označen za druhý nejoblíbenější žánr jak dívek prvních, tak čtvrtých ročníků. Třetím žánrem, do něhož byly zařazeny knihy zvolené respondenty, je *klasická literatura* (např. knihy *Strakonický dudák*, *Utrpení mladého Werthera*, *Malý princ*, *Oliver Twist atd.*). Adolescenti rovněž vykazují zájem o *dobrodružnou literaturu* (např. knihy *Napříč Aljaškou*, *Robinson Crusoe*, *Strýček Indián*, *Tobiáš Lolness*, ...) a *autobiografii* (např. *Musela jsem zemřít*, *Heroinové deníky*, *S písni kolem světa*,...).

V tabulce níže je představen souhrnný seznam nejoblíbenějších knih bez rozdílu pohlaví a věku, které byly označeny za nejoblíbenější titul alespoň dvěma žáky. Seznam tedy zobrazuje nejoblíbenější knihy adolescentů litomyšlských středních škol.

Tituly	Počet
<i>Hvězdy nám nepřály</i> (John Green)	7
<i>Hledání Aljašky</i> (John Green)	6
<i>Harry Potter</i> (Joanne Rowlingová)	6
<i>Pán prstenů</i> (J.R.R. Tolkien)	5
<i>My děti ze stanice ZOO</i> (Christiane F.)	5
<i>Hra o trůny</i> (G.R.R. Martin)	3
<i>Papírová města</i> (John Green)	3
<i>Hunger Games</i> (Suzanne Collins)	3
<i>Padesát odstínů šedi</i> (E.L. James)	3
<i>Narnie</i> (C.S. Lewis)	3
<i>Pýcha a předsudek</i> (Jane Austen)	3
<i>Malý princ</i> (Antoine de Saint-Exupery)	3
<i>Eragon</i> (Christopher Paolini)	3
<i>Děti z Bullerbynu</i> (Astrid Lingrenová)	2
<i>Twilight saga</i> (Stephenie Meyerová)	2
<i>Dracula</i> (Bram Stoker)	2
<i>Kushielova střela</i> (Jacqueline Carey)	2
<i>1984</i> (George Orwell)	2
<i>Musela jsem zemřít</i> (Anita Moorjani)	2
<i>Honzíkova cesta</i> (Bohumil Říha)	2

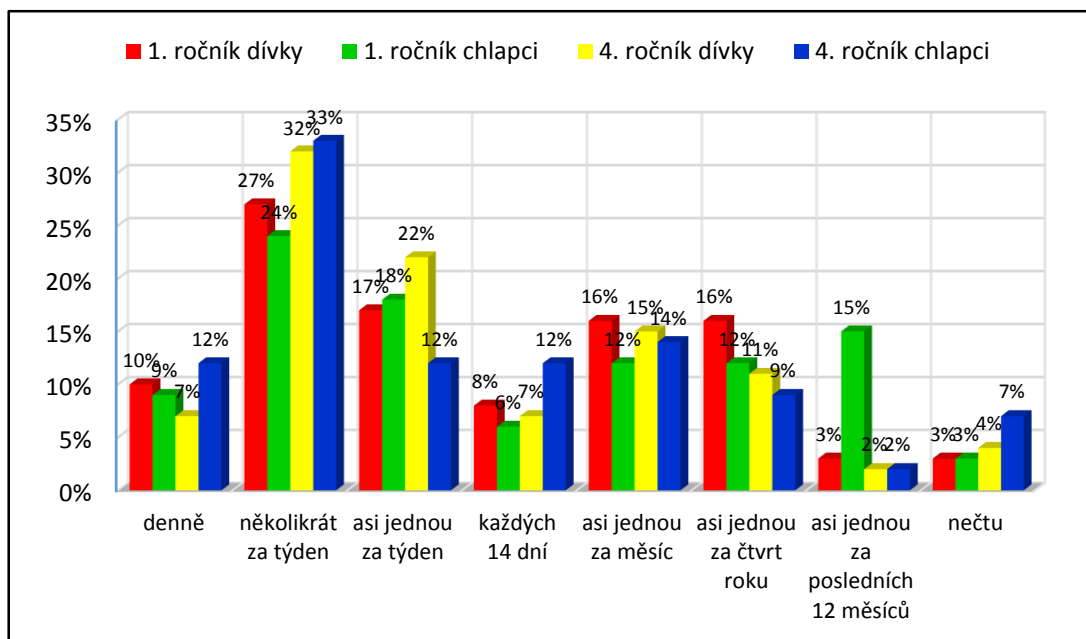
Tabulka 3: Nejoblíbenější knihy (souhrn)

Nejoblíbenější knihou adolescentů litomyšlských škol je titul *Hvězdy nám nepřály*. S přihlédnutím k předchozí tabulce lze konstatovat, že tento titul se dostal na první příčku zásluhou dívek prvních ročníků. Stejně tak druhé nejoblíbenější dílo *Hledání Aljašky* získalo své umístění díky dívkám prvních ročníků. Druhé místo náleží rovněž knize *Harry Potter*. Tato kniha je na druhé příčce již díky širšímu okruhu adolescentů. Třetí místo patří knihám *Pán prstenů* a *My děti ze stanice ZOO*.

První dvě knihy v seznamu patří do žánru román pro ženy. Tento žánr se stal jedním z nejoblíbenějších dívek prvních ročníků. Tyto knihy k sobě poutají mladé čtenářky svoji tematikou dospívání, hledání sama sebe, nemoci, prvních lásek. Právě tato témata se stávají u 15-16ti letých čtenářek nejvyhledávanějšími. *Harry Potter* a *Pán prstenů* patří do nejoblíbenějšího žánru adolescentů – sci-fi a fantasy. Tento výsledek koresponduje s výsledky výzkumu Jiřího Trávníčka (2014). V roce 2013 obsadila kniha *Harry Potter* druhou příčku a *Pán prstenů* čtvrtou příčku mezi nejoblíbenějšími knihami respondentů. V součtu výsledků z let 2007, 2010 a 2013 se stal *Harry Potter* pátou nejoblíbenější knihou a *Pán prstenů* desátou (Trávníček, 2014). Obliba těchto knih souvisí právě s oblibou žánru fantasy. Adolescenty poutají nereálná témata, kouzla, nadpřirozené bytosti, atd. Kniha *My děti ze stanice ZOO* poutá mladé čtenáře svoji složitou a aktuální tematikou, jakou jsou drogy. O této problematice slyší mladí lidé téměř každý den ze všech stran. Kniha je může lákat tím, že se jedná o autobiografický příběh, který odhaluje pro mnohé neznámé prostředí drog.

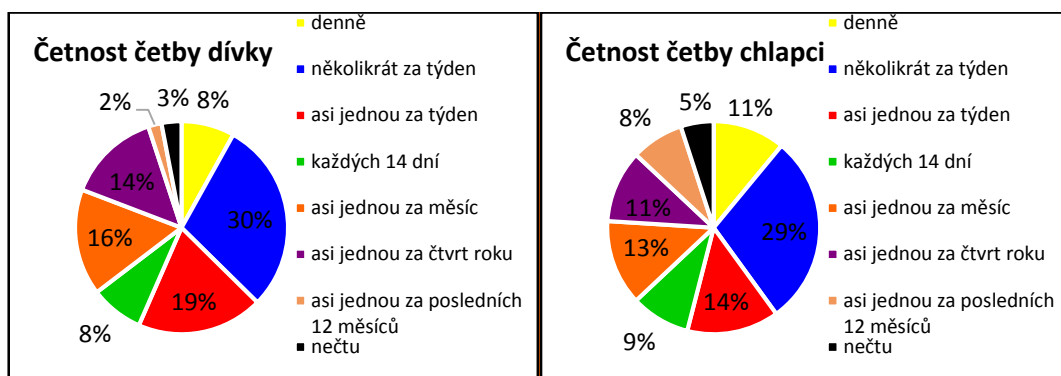
5.1.7 Jak často čtete - z vlastního zájmu? (otázka č. 8)

Graf 24: Četnost četby

Graf výše vypovídá o tom, jak často se adolescenti věnují četbě. V grafu lze vidět, že četnost četby je u žáků obou pohlaví a obou ročníků relativně vyrovnaná. Z výsledků je patrné, že se dospívající čtenáři uchylují k četbě nejčastěji několikrát za týden, konkrétně 1/3 žáků čtvrtých ročníků bez rozdílu pohlaví a zhruba 1/4 žáků prvních ročníků. Denně čte okolo 10% všech respondentů, stejně tak každých 14 dní. Nejmenší počet respondentů četl asi jednou za posledních 12 měsíců nebo nečte vůbec. V souvislosti s výsledky otázky č. 2 zpracovanými v grafu 2 by k nejvášnivějším čtenářům měly patřit dívky prvních ročníků, naopak k nejméně často čtoucím čtenářům chlapci prvních ročníků. Po zanalyzování odpovědí bylo zjištěno, že k čtenářům, kteří nejčastěji sahají po knize (denně či několikrát za týden), patří chlapci čtvrtých ročníků. V tomto případě se nám tedy výsledky rozcházejí a nekorrespondují s výsledky v grafu 2. Nejméně často čtou chlapci prvních ročníků (15%), což potvrzuje zjištění plynoucí z grafu 2. Svým nečtenářstvím výrazně převyšují ostatní respondenty. Možnost „nečtu“ vybralo nejvíce chlapců čtvrtých ročníků (7%), a 4% dívek čtvrtých ročníků. Můžeme se domnívat, že jejich nezájem o četbu z vlastního zájmu souvisí s povinnostmi do školy a s množstvím povinných titulů, které musí číst k maturitní zkoušce.

Z výsledků vyplývá, že více jak polovina respondentů všech kategorií se ke čtení dostává alespoň jednou za týden a častěji. Toto zjištění je potěšující a odporuje všeobecné představě, že mladí lidé dnes čtou velmi málo či vůbec.

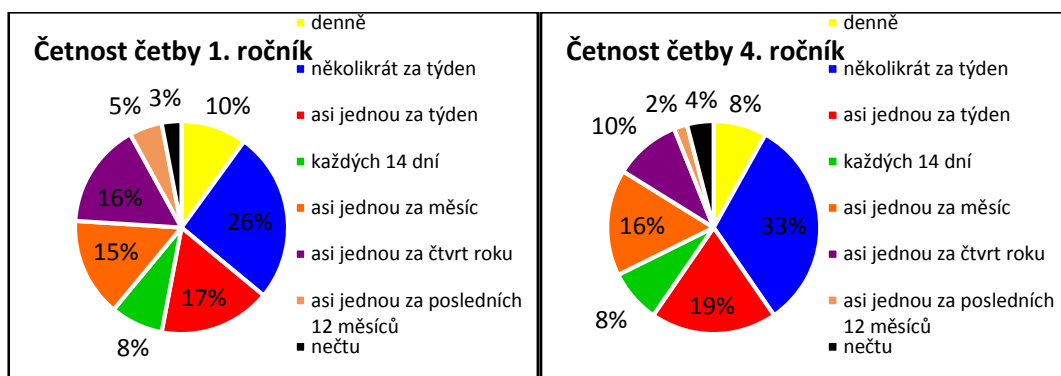

Graf 25: Četnost četby dívky

Graf 26: Četnost četby chlapci

Výsledky v rámci pohlaví ukazují, že nejsou v četnosti četby výrazné rozdíly mezi dívkami a chlapci. Obě pohlaví čtou nejčastěji několikrát za týden, naopak nejméně adolescentů se přiklání k možnosti, že nečte. Patrnější rozdíl nastává v četbě „jednou za posledních 12 měsíců“, kdy tuto možnost zvolily 2% dívek, za to 8% chlapců.

Z výsledků plyne, že mezi čtenářstvím dívek a chlapců nejsou výrazné rozdíly. Obě pohlaví čtou přibližně stejně často.

Graf 27: Četnost četby 1. ročník

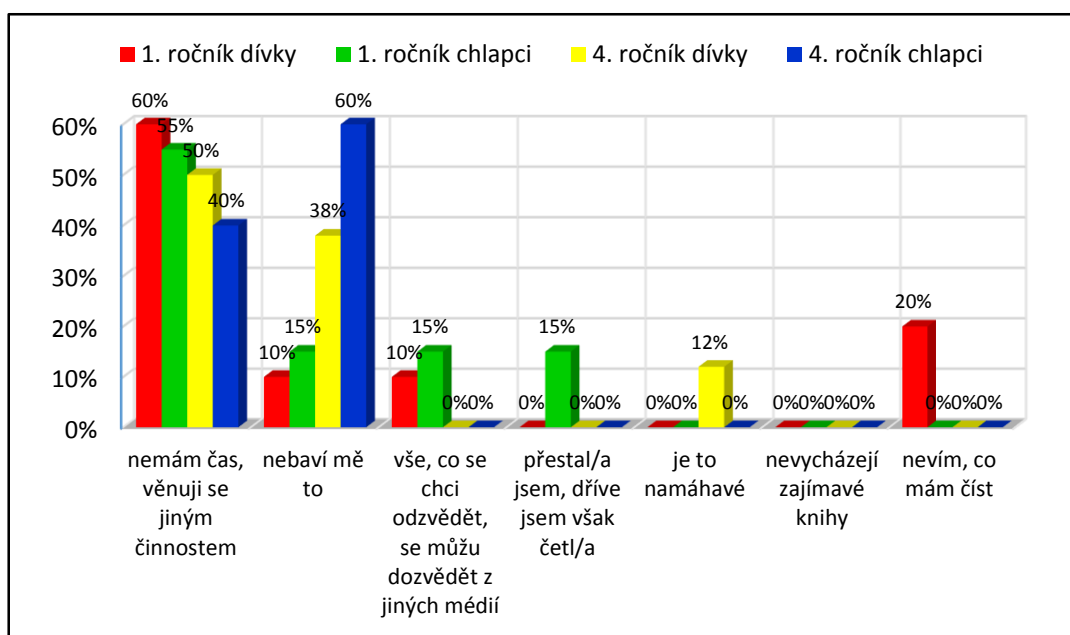
Graf 28: Četnost četby 4. ročník

Žáci prvních a čtvrtých ročníků sahají po knihách z vlastního zájmu rovněž přibližně stejně často. Opět převládá četba několikrát za týden. Lze říci, že čím jsou žáci starší, tím se z nich stávají častější čtenáři – zvyšuje se počet jedinců čtoucích několikrát za týden a jednou za týden, naopak s přibývajícím věkem ubývá adolescentů, kteří sahají po knize pouze jednou za čtvrt roku nebo za rok. Pokud použijeme kritérium jednoho týdne (adolescenti čtoucí alespoň jedenkrát za týden) zjistíme, že žáci čtvrtého ročníku jsou na tom s četbou lépe než žáci prvních ročníků –

alespoň jedenkrát za týden čte 60% žáků čtvrtých ročníků, zatímco 53% žáků prvních ročníků.

5.1.8 Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a nečtu, z jakého důvodu nečtete? (otázka č. 9)

Tato otázka souvisí s předchozí otázkou. Pokud žáci odpověděli na otázku č. 8 „nečtu“, měli odpovídat na tuto otázku č. 9, ostatní ne. Možnost „nečtu“ vybralo 12 respondentů, ovšem na tuto otázku odpovíдало celkem 44 respondentů, konkrétně 10 dívek prvního ročníku, 13 chlapců prvního ročníku, 16 dívek čtvrtého ročníku a 5 chlapců čtvrtého ročníku. Lze tedy říci, že si někteří žáci protiřečí, na jedné straně se vyjádřili k četnosti jejich četby a na straně druhé označili důvod, proč vlastně nečtou. Výpočet procent tedy provádíme z celkového počtu 44 respondentů.

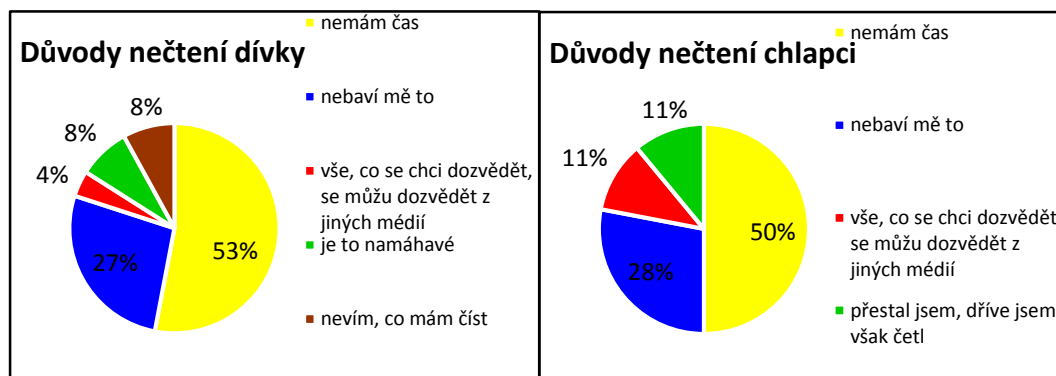

Graf 29: Důvody nečtení

V této otázce nás zajímaly důvody, proč se adolescenti nevěnují čtení. Při pohledu na graf vidíme, že naprostá většina (60% dívek prvních ročníků, 55% chlapců prvních ročníků, 50% dívek čtvrtých ročníků a 40% chlapců čtvrtých ročníků) respondentů nečte, protože na to nemá čas, věnuje se jiným činnostem. 60% chlapců čtvrtých ročníků nečte, protože je to nebaví. Žáci prvních ročníků bez rozdílu pohlaví nečtou, protože se veškeré informace mohou dozvědět prostřednictvím jiných médií (televize, internetu, atd.). 15% chlapců prvních ročníků uvedlo, že dříve četlo, ale se čtením již

přestali. Pro 12% dívek čtvrtých ročníků je čtení namáhavé, proto po knihách nesahají. 20% dívek prvních ročníků nečte, protože nevědí, co mají číst. Pro ani jednoho respondenta není důvodem nečtení nedostatek zajímavých knih na knižním trhu.

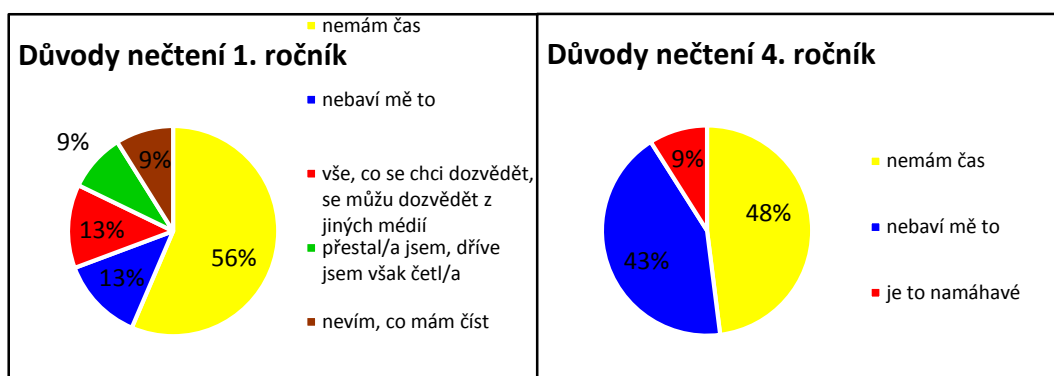
Z výsledků tedy vyplývá, že hlavním důvodem, proč dospívající čtenáři nečtou, je nedostatek času. Dnešní doba nabízí mladým lidem nepřeborné množství volnočasových aktivit, které jsou pro některé adolescenty poutavější než čtení. Pouze pro chlapce čtvrtých ročníků je hlavním důvodem nečtení nezáměr o četbu. Na základě dat v grafu můžeme konstatovat, že pro jedince na prahu adolescence je hlavním důvodem právě nedostatek času, čím jsou žáci starší, tím se tento důvod nečtení stává nepodstatnějším a začíná nabývat na významu důvod nezáměru o četbu.

Graf 30: Důvody nečtení dívky

Graf 31: Důvody nečtení chlapci

Důvody nečtení chlapců a dívek jsou téměř shodné. Polovina chlapců nečte, protože nemá čas, u dívek je to dokonce 53%. Z grafu 29 je patrné, že takto vysoký počet je zapříčiněn především žáky prvních ročníků. 27-28% respondentů nesahá po knize, protože je čtení nebaví. V tomto případě zvyšují výsledné procento hlavně žáci čtvrtých ročníků. Nečtení z důvodu možnosti získávání informací z jiných médií je vlastní především chlapcům, ti převyšují svým počtem dívky více jak o polovinu. Tato odpověď je zde zastoupena pouze díky žákům prvních ročníků, žáci čtvrtých ročníků tuto možnost nevybrali. Chlapci oproti dívkám uvedli, že dříve četli, ale dnes již nečtou. Dívky naopak uvedly důvody, že nečtou, protože je četba namáhavá nebo nevědí, co mají číst.

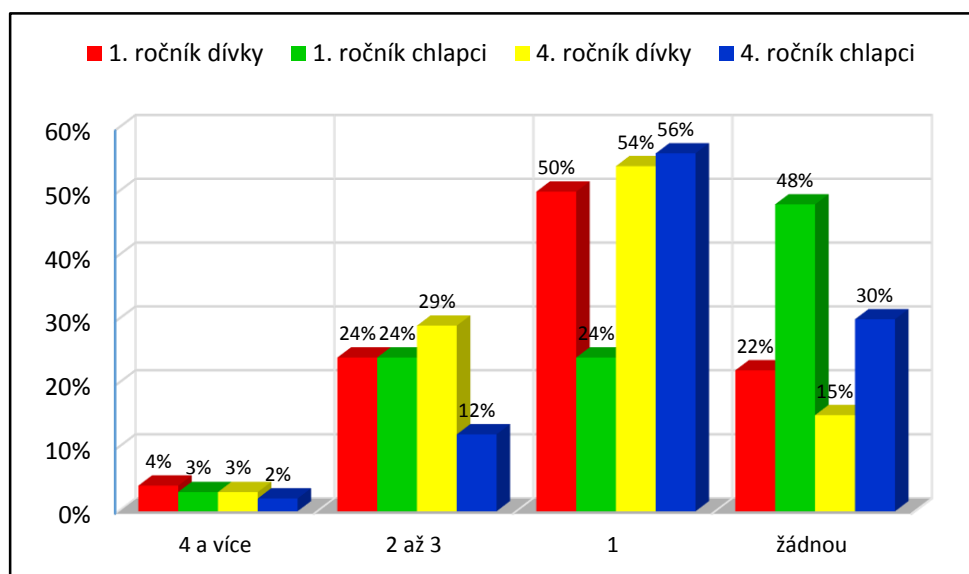

Graf 32: Důvody nečtení 1. ročník

Graf 33: Důvody nečtení 4. ročník

Žáci prvních ročníků nečtou v nadpoloviční většině proto, že nemají dostatek času. Žáci čtvrtých ročníků se s touto odpovědí ztotožnili ve 48%. S přibývajícím věkem sledujeme zvyšující se nečtení z důvodu nezájmu o četbu. Pro 9% žáků čtvrtých ročníků je čtení namáhavé, proto se ke knihám neuchylují, naopak pro žáky prvních ročníků se dalšími důvody, proč nesahají po knihách, stává nevědomost toho, co mají číst a možnost dohledání veškerých informací prostřednictvím jiných médií.

5.1.9 Kolik knih přečtete za měsíc - z vlastního zájmu? (otázka č. 10)

Graf 34: Počet přečtených knih

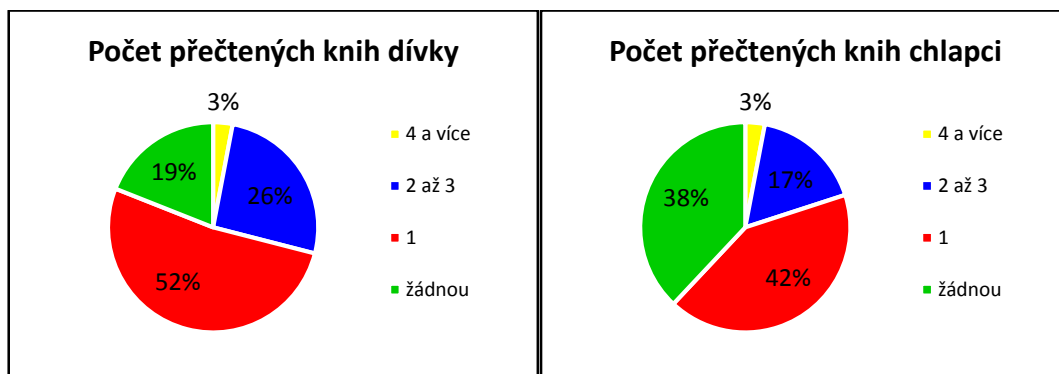
Počet přečtených knih o jedincích vypovídá, jací jsou čtenáři. Budeme vycházet z typologie čtenářů podle Jiřího Trávníčka, který rozlišuje čtyři skupiny čtenářů podle toho, kolik knih přečtou za rok: „čtenář sporadický (1 - 6 knih), čtenář pravidelný (7 - 12 knih), čtenář častý (13 a více knih) a čtenář vášnivý (50 a více knih)“ (Trávníček,

2014, s. 55). V počtu přečtených knih za měsíc dominuje 1 kniha, kterou přečte přesně polovina dívek prvních ročníků, a nadpoloviční většina (54% dívek a 56% chlapců) žáků čtvrtých ročníků. Pouze chlapci prvních ročníků se svým počtem 24% nepřibližují respondentům z ostatních kategorií. Pokud se podíváme na delší časový úsek, konkrétně jeden rok, přečte většina respondentů okolo 12 knih ročně. Podle typologie Jiřího Trávnička by tedy náleželi do skupiny pravidelných čtenářů. Výrazný pokles nastává v možnosti 2 – 3 knihy přečtené za měsíc. 2 – 3 knihy přečte asi ¼ dívek a chlapců prvních ročníků. V případě chlapců se jedná o stejný počet jako u možnosti 1 přečtená kniha za měsíc. Tento počet zastupují nejvyšším počtem dívky čtvrtých ročníků (29%). Naopak jejich spolužáci čtou 2 – 3 knihy za měsíc pouze ve 12%. Pokud přepočítáme 2-3 přečtené knihy za měsíc na počet knih přečtených během roku, získáme 24-36 knih. Tím se čtenáři čtoucí 2-3 knihy měsíčně řadí mezi čtenáře časté. Minimum respondentů přečte měsíčně 4 a více knih, konkrétně 3% chlapců prvních a dívek čtvrtých ročníků, 4% dívek prvních ročníků a 2% chlapců čtvrtých ročníků. Tato skupina adolescentů by spadala ještě do čtenářů častých nebo už do čtenářů vášnivých, záleží na intenzitě čtení. Poměrně početně je zastoupena ta možnost, kdy jedinci nepřečtou žádnou knihu za měsíc. Jedná se především o chlapce prvních ročníků (48%) a chlapce čtvrtých ročníků (30%). Dívky tuto možnost volily méně.

Pokud si sestavíme pomyslný žebříček podle hojnosti odpovědí v počtu přečtených knih za měsíc, na první příčce se dostává jedna přečtená kniha, na druhou příčce žádná kniha, na třetí 2-3 knihy a na poslední jsou 4 knihy přečtené za měsíc. Podle typologie čtenářů jsou mezi adolescenty tedy nejčastěji čtenáři pravidelní, poté nečtenáři či čtenáři sporadictí, dále čtenáři častí a v nejmenším zastoupení jsou čtenáři vášniví. Nelze ale považovat tyto údaje za přesnou charakteristiku čtenářství adolescentů. Musíme brát v potaz například rozsah knih. Jsou tituly, které mají okolo 500 stran a díla o rozsahu 150 stran. Je tedy třeba přihlížet i k této skutečnosti, než čtenáře zařadíme do některé ze skupin čtenářů.

Z výsledků vyplývá, že v rámci pohlaví po knihách častěji sahají dívky než chlapci, v rámci věku se mezi častější čtenáře řadí žáci prvních ročníků. Naopak nejslabšími čtenáři či nečtenáři jsou jednoznačně chlapci prvních ročníků. Tyto výsledky korespondují s výsledky získanými již z předchozích grafů. Dívky výrazně předčily chlapce v zájmu o četbu (viz graf 3) a většina dívek čte proto, že je to baví (viz graf 8), oproti chlapcům. S tím souvisí vyšší počet přečtených knih za měsíc než

v případě chlapců. Naproti tomu 63% chlapců prvních ročníků uvedlo, že četba nepatří mezi jejich zájmy (viz graf 2) a když už čtou, tak nejraději časopisy a komiksy (viz graf 22). To vypovídá o nulovém počtu přečtených knih za měsíc.

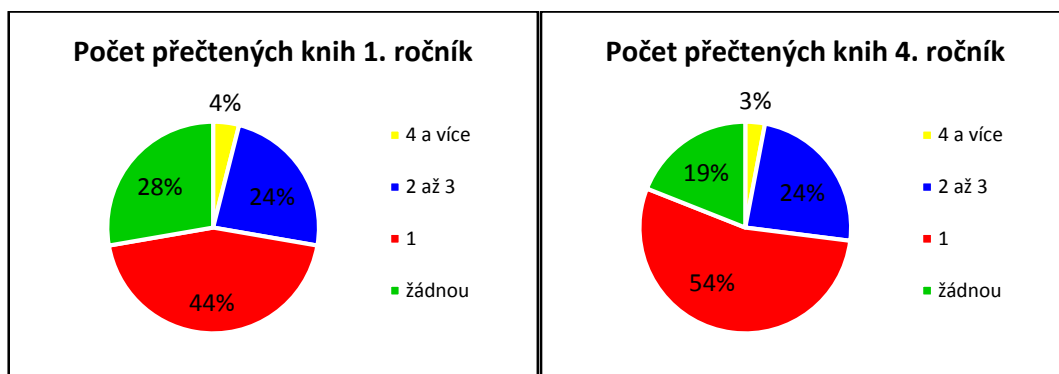

Graf 35: Počet přečtených knih dívky

Graf 36: Počet přečtených knih chlapci

Grafy 35 a 36 dokládají naše tvrzení, že dívky přečtou za měsíc více knih než chlapci. Mezi dívkami je 29% těch, které přečtou 2 a více knih za měsíc, u chlapců to je 20%. Nejčastěji přečtou adolescenti obou pohlaví 1 knihu za měsíc. Chlapci naopak převyšují dívky nepřečtenými knihami, neboť 38% chlapců nepřečte žádnou knihu za měsíc, u dívek je to o polovinu méně (19%).

Z výsledků vyplývá, že dívky jsou vášnivějšími čtenářkami než chlapci.

Graf 37: Počet přečtených knih 1. ročník

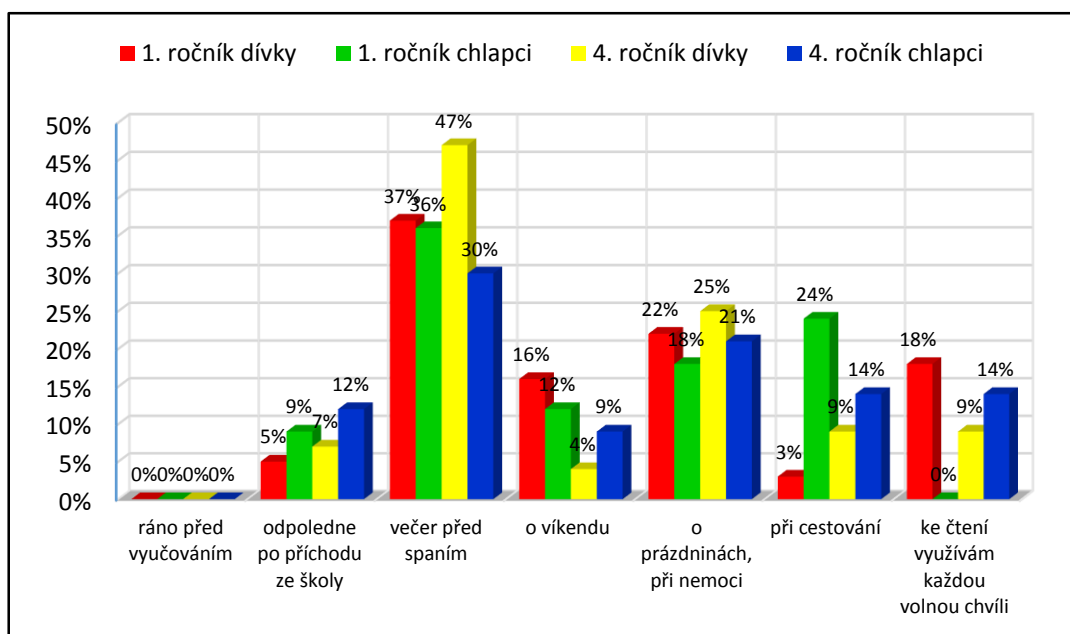
Graf 38: Počet přečtených knih 4. ročník

U žáků prvních a čtvrtých ročníků lze vidět stejné procentuální zastoupení v počtu 2 a více přečtených knih za měsíc, 2 a více knihy za měsíc přečte 27,28% respondentů obou věkových kategorií. Výsledky se nám rozcházejí v případě jedné přečtené knihy za měsíc. Tu přečte více žáků čtvrtých ročníků (54%) než prvních (44%). 1 kniha se zároveň stává nejčastější variantou mezi počtem přečtených knih za měsíc. Žádná přečtená kniha za měsíc dominuje u žáků prvních ročníků.

Z grafů 37 a 38 plyne, že čím jsou žáci starší, tím častěji sahají po knize a tím se snižuje počet jedinců, kteří za měsíc nepřečtou ani jednu knihu.

5.1.10 Kdy nejčastěji čtete? (otázka č. 11)

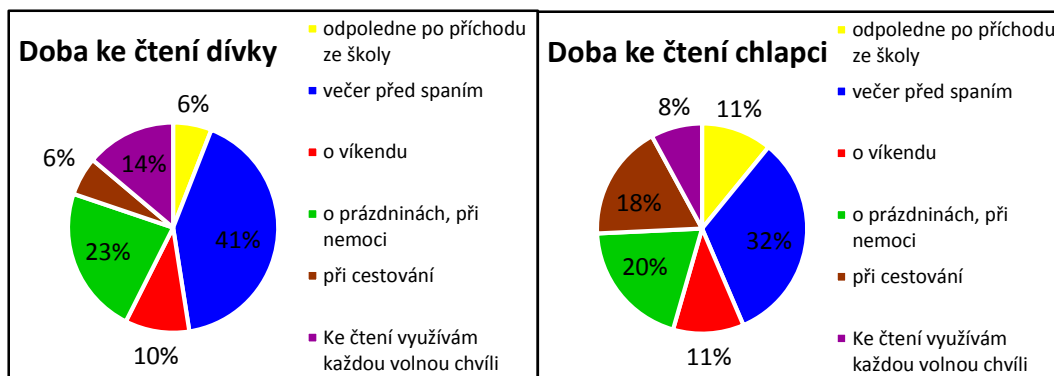

Graf 39: Nejčastější doba ke čtení

V této otázce nás zajímalo, jakou dobu pro čtení adolescenti preferují a kdy čtou nejčastěji. Nejvíce dospívajících čtenářů čte večer před spaním, a to skoro polovina dívek čtvrtých ročníků a přibližně 1/3 ostatních žáků. Druhá nejpreferovanější doba pro čtení jsou prázdniny nebo nemoc, toto období využívá ke čtení kolem 20% respondentů všech skupin, nejvíce opět dívky čtvrtých ročníků (25%). Při cestování čte nejraději ¼ chlapců čtvrtých ročníků, stejně staré dívky využívají cestování ke čtení pouze ve 3%. Potěšující je, že nezanedbatelný počet žáků využívá ke čtení každou volnou chvíli, z nich nejvíce dívky prvních ročníků (18%) a chlapci čtvrtých ročníků (14%). To opět vypovídá o dívkách prvních ročníků jako o nejsilnějších čtenářkách. Tento výsledek jistě souvisí s tím, že pro tyto dívky je ve 14% četba největším zájmem (viz graf 2), čtou proto, že je to baví (viz graf 7) a 10% z nich čte denně (viz graf 24). I chlapci čtvrtých ročníků patří mezi časté čtenáře, to, že ke čtení využívají každou volnou chvíli, koresponduje se zjištěním, že patří mezi čtenáře, kteří nejčastěji sahají po knize – 12% chlapců čte denně a 33% několikrát za týden (viz graf 24). Ani jeden adolescent nevyužívá dobu ráno před vyučováním ke čtení.

Z výsledků vyplývá, že doba pro čtení je velmi individuální. Každý si nejraději čte při jiné příležitosti. Nejvíce adolescentů však sahá po knize večer před spaním, kdy už

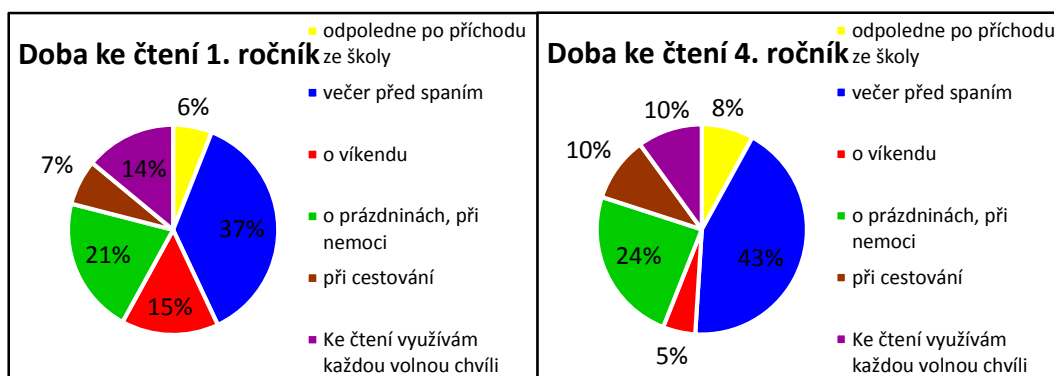
mají hotové domácí úkoly, jsou naučené do školy a mají „prosurfovaný“ internet. Rovněž je pro ně nejvhodnější doba o prázdninách nebo při nemoci, kdy nemusí dělat věci do školy, nemusí se učit, tak jim zbývá čas na čtení.

Graf 40: Nejčastější doba ke čtení dívky

Graf 41: Nejčastější doba ke čtení chlapci

Tyto grafy potvrzují vše, co bylo uvedeno výše. Jak dívky, tak chlapci čtou nejčastěji večer před spaním. Druhým nejvhodnějším okamžikem pro čtení jsou pro obě pohlaví prázdniny a nemoc. Pro chlapce je rovněž vhodným okamžikem, kdy se uchylují ke knize, cestování. Dívky oproti chlapcům více využívají ke čtení každou volnou chvíli.

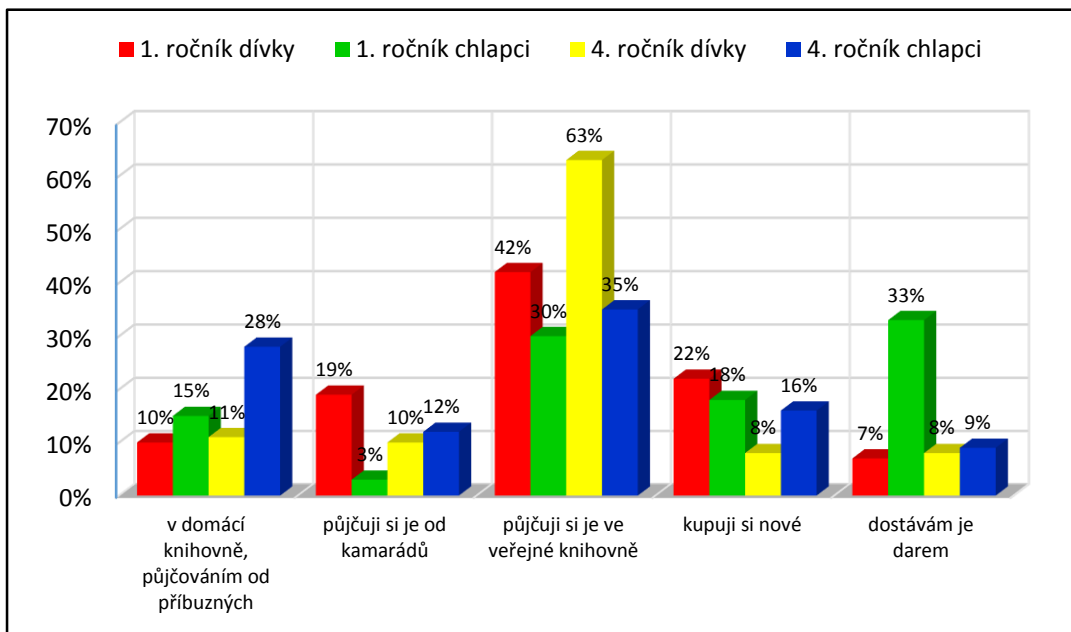
Graf 42: Nejčastější doba ke čtení 1. ročník

Graf 43: Nejčastější doba ke čtení 4. ročník

Doba ke čtení v rámci ročníků je relativně shodná. Nejčastěji čtou jak žáci prvních, tak čtvrtých ročníků večer před spaním. Rovněž je pro ně vhodná doba ke čtení o prázdninách nebo při nemoci. Žáci prvních ročníků čtou v 15% o víkendu, zatímco pouze 5% žáků čtvrtých ročníků. Ke čtení využívá každou volnou chvíli 6% žáků prvních ročníků a o dvě procenta více žáků čtvrtých ročníků.

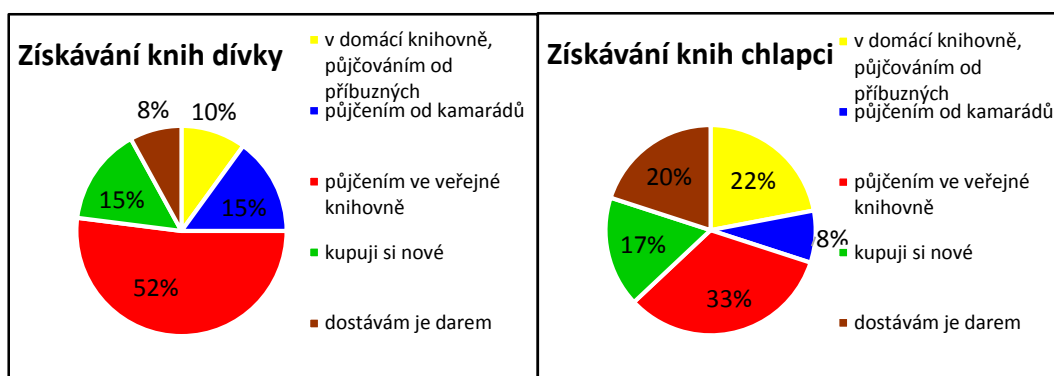
Z výsledků tedy vyplývá, že s přibývajícím věkem se preference dob pro čtení výrazně nemění.

5.1.11 Jak knihy nejčastěji získáváte? (otázka č. 12)

Graf 44: Získávání knih

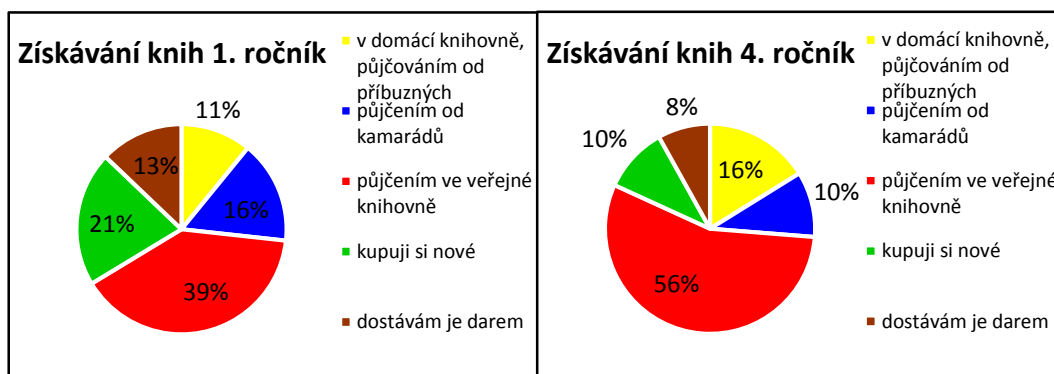
Většina respondentů získává knihy půjčováním ve veřejné knihovně. Ve výzkumech popsaných v teoretické části bylo právě půjčování ve veřejné knihovně nejčastějším způsobem nabývání knih, naši adolescenti tedy nejsou výjimkou. Nejčastěji získávají knihy prostřednictvím knihovny dívky čtvrtých ročníků (63%), jejich počet je o polovinu vyšší než počet chlapců obou ročníků. Chlapci čtvrtých ročníků získávají v 28% knihy v domácí knihovně či půjčením od příbuzných, čímž převyšují ostatní respondenty o polovinu, v případě dívek o více jak polovinu. Dívky prvních ročníků naopak získávají knihy často půjčením od svých kamarádů. Chlapci prvních ročníků výrazně převyšují ostatní probandy svým počtem nabývání knih prostřednictvím daru (33%). Překvapující je, že si relativně vysoký počet adolescentů kupuje nové knihy. Žáci středních škol obvykle nemívají moc peněz pro svoji útratu, výsledky v grafu ale ukazují, že okolo 20% dospívajících čtenářů (s výjimkou dívek čtvrtých ročníků) získává nové knihy tím, že si je koupí.

Graf 45: Získávání knih dívky

Graf 46: Získávání knih chlapci

Výsledky ukazují, že pro dívky je návštěva knihovny s cílem půjčení knih častější variantou nabývání knih než pro chlapce. Chlapci si naopak v hojnějším počtu půjčují knihy od příbuzných, nalézají je v domácí knihovně nebo je dostávají darem. Dívky tedy spíše preferují veřejnou cestu získávání knih, zatímco chlapci soukromou. Může to souviset s tím, že dívky se za svůj zájem o četbu nestydí, proto pro ně není problém zajít si pro knihy do veřejné knihovny. Ale chlapci se zřejmě neradi ukazují na veřejnosti s knihou a nechťejí dávat svůj zájem o knihy najevo.

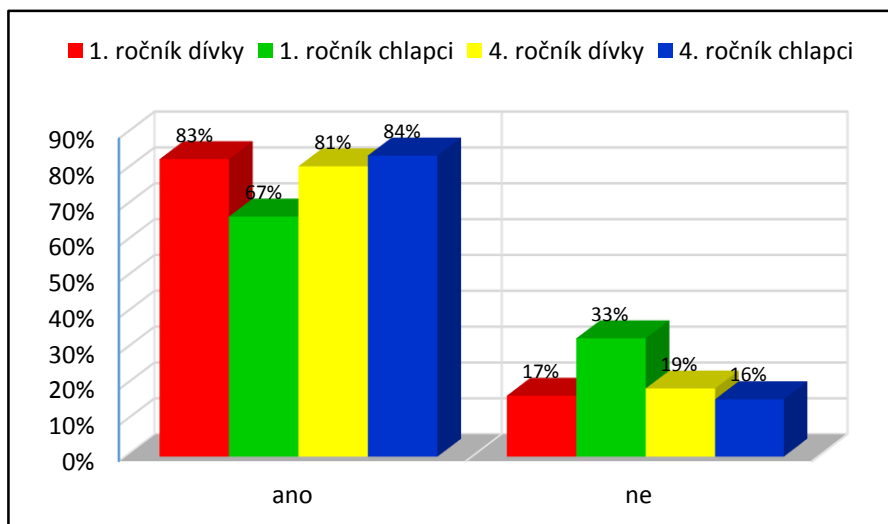
Graf 47: Získávání knih 1. ročník

Graf 48: Získávání knih 4. ročník

V rámci ročníků opět dominuje půjčování knih ve veřejné knihovně, a to především u žáků čtvrtých ročníků, kteří zde nabývají knihy o 20% více než žáci prvních ročníků. Žáci prvních ročníků si naopak častěji knihy kupují než žáci čtvrtých ročníků. Pokud jde o půjčování knih, žáci prvních ročníků si je častěji půjčují od kamarádů, zatímco žáci čtvrtých ročníků od příbuzných, či je nacházejí v domácí knihovně.

Zde platí, že čím jsou adolescenti starší, tím méně si knihy kupují a půjčují od kamarádů, a tím více je získávají ve veřejné knihovně, v domácí knihovně či u příbuzných.

5.1.12 Máte vlastní knihovničku? (otázka č. 13)

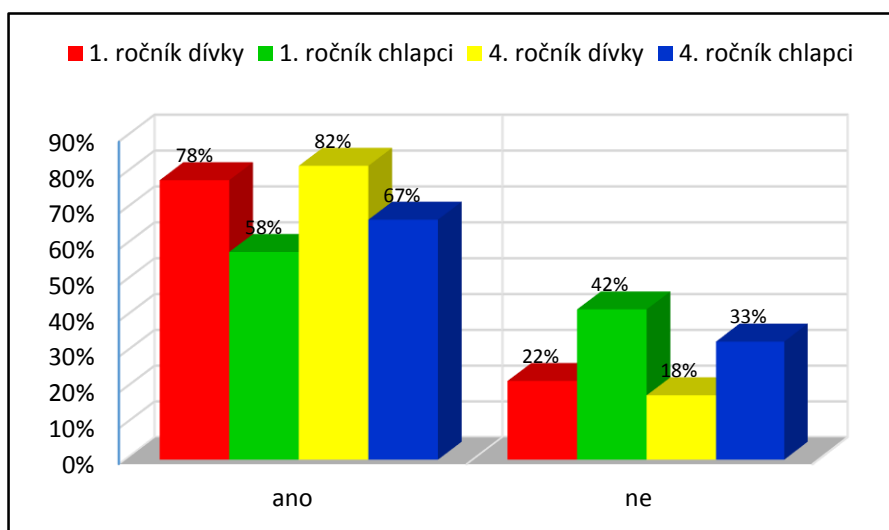

Graf 49: Vlastní knihovnička

Čtenářství nepochybně souvisí i s vlastní knihovnou. Každý vášnivý čtenář má doma alespoň pár knih, které patří k jeho nejoblíbenějším. Adolescenti litomyšlských škol mají v naprosté většině vlastní knihovnu. Jejich počet je téměř vyrovnaný – 83% dívek prvních ročníků, 81% čtvrtých ročníků a 84% chlapců čtvrtých ročníků. Pouze chlapci prvních ročníků svým počtem 67% tvoří výjimku. Chlapci prvních ročníků se tedy stávají nejpočetnější skupinou, která nevlastní knihovnu. Opět to souvisí s poznatky získanými o čtenářství adolescentů z předchozích grafů. Chlapci prvních ročníků jsou nejpočetnější skupinou, která nemá zájem o četbu (viz graf 2), čtou nejméně často ze všech dotazovaných respondentů (viz graf 24) a skoro polovina z nich nepřečte žádnou knihu za měsíc (viz graf 34).

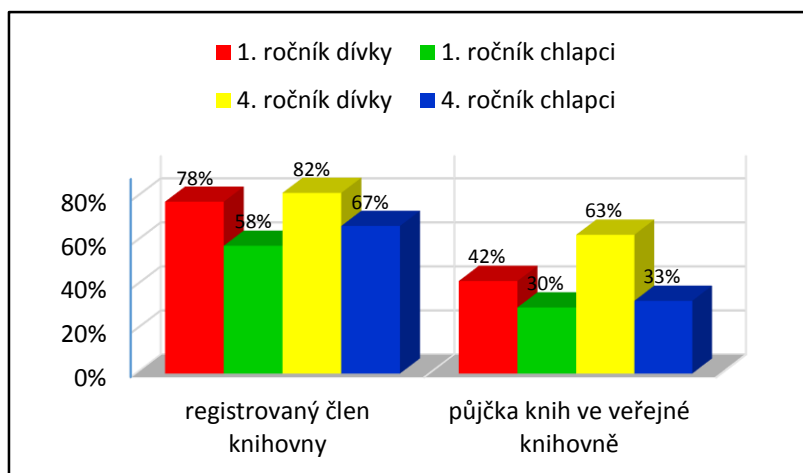
Z výsledků tedy vyplývá, že knihovna se těší stále velké oblibě. I když dnes již existují elektronické knihy, čtečky, knihovna těmito technickým prostředkům dokáže konkurovat a zájem o ni ze strany adolescentů je stále značný.

5.1.13 Jste registrovaným čtenářem v knihovně? (otázka č. 14)

Graf 50: Registrace v knihovně

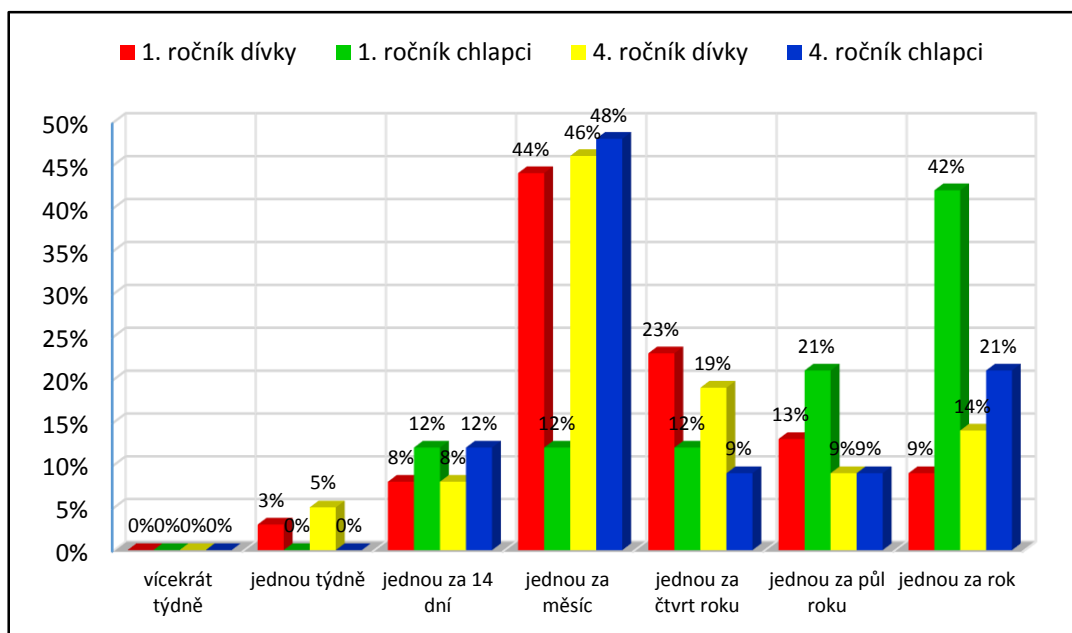
Z dat v grafu je patrné, že většina dospívajících čtenářů je zaregistrována ve veřejné knihovně. Dívky opět převyšují svým počtem chlapce. 1/3 chlapců čtvrtých ročníků není členem knihovny, v případě chlapců prvních ročníků je to skoro polovina. Tyto údaje korelují s výsledky v grafu 44. Zjistili jsme, že chlapci získávají knihy z knihoven méně často než dívky, tomu odpovídá i jejich registrace v knihovnách, která je rovněž nižší. Můžeme porovnat počet registrovaných členů knihoven s počtem adolescentů, kteří nejčastěji nabývají knihy v knihovně. Zde dojdeme ke zjištění, že tyto dva faktory spolu nesouvisí. Počet registrovaných členů knihovny je vyšší než počet jedinců, pro které se knihovna stává hlavním zdrojem nabývání knih (viz graf 50). Svoji registraci nejvíce využívají dívky čtvrtých ročníků, kdy je 82% dívek členem knihovny a 63% využívá služby této instituce k nejčastějšímu získávání knih. Naopak největší rozdíl vidíme u dívek prvních ročníků, v jejich případě je registrováno 78% dívek, z nichž pouze 42% získává knihy nejčastěji právě z knihovny. V rámci ročníků vidíme nepatrný rozdíl mezi žáky prvních a čtvrtých ročníků. V porovnání jsou registrovanými čtenáři o 4% více žáci čtvrtých než prvních ročníků. To může souviset s nutností četby k maturitní zkoušce, kdy je knihovna tou nejlepší cestou, jak získat díla klasické literatury.

Graf 51: Registrovaný člen knihovny – půjčka knih v knihovně

5.1.14 Pokud chodíte do knihovny, jak často? (otázka č. 15)

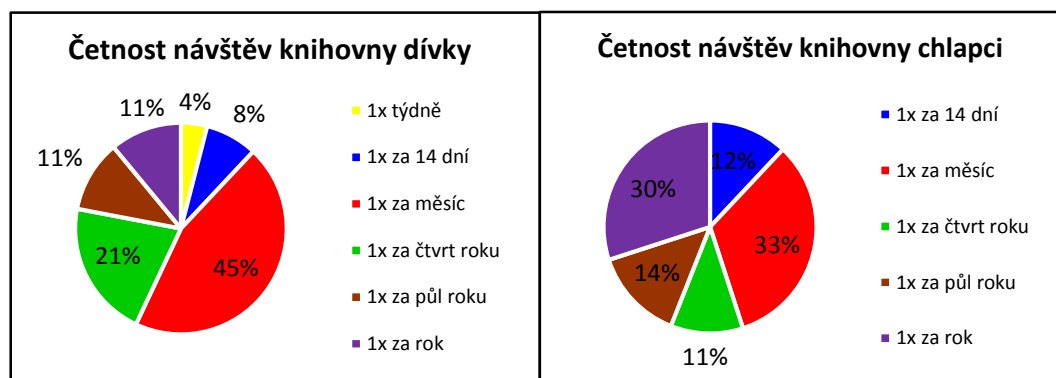
Na tuto otázku měli odpovídat pouze jedinci, kteří navštěvují knihovnu a půjčují si v ní knihy. Z otázky č. 14 jsme se dozvěděli, že mezi našimi adolescenty je 223 těch, kteří jsou registrovanými členy knihovny. Na otázku č. 15 ale odpovídalo 269 respondentů. Z toho tedy vyplývá, že je mezi adolescenty 46 těch, kteří navštěvují knihovnu i přesto, že nejsou jejími členy. Výsledná procenta jsme tedy počítali z celkového počtu 269.

Graf 52: Četnost návštěv knihovny

Skoro polovina žaček prvních ročníků a žáků čtvrtých ročníků bez rozdílu pohlaví navštěvuje knihovnu nejčastěji jednou za měsíc. Stejný počet chlapců prvních ročníků ji navštěvuje jednou za rok. To může souviset s tím, že pro 15-16ti leté chlapce je v 50% hlavním zdrojem získávání knih domácí knihovna či darování knihy (viz graf 44), nepotřebují tedy zřejmě tak často chodit do knihovny. Rovněž 1/5 chlapců ze čtvrtých ročníků chodí do knihovny jednou za rok. Chlapci prvních ročníků převyšují svým počtem ostatní respondenty i v případě docházení do knihovny jednou za půl roku. Naopak dívky obou ročníků docházejí do knihovny jednou za čtvrt roku častěji než chlapci. Jednou za 14 dní zavítá do knihovny 12% chlapců obou ročníků a 8% dívek obou ročníků. Ani jeden respondent nenavštěvuje knihovnu vícekrát týdně, pouze malé procento dívek si najde cestu do knihovny jednou týdně.

Z výsledků vyplývá, že dívky obou ročníků navštěvují knihovnu přibližně stejně často, naopak chlapci prvních ročníků se svým docházením do knihovny liší od starších chlapců. Mladší chlapci spíše do knihovny moc nechodí, když už, tak nejčastěji jednou za půl roku či jednou za rok, na rozdíl od starších chlapců, kteří ji navštěvují nejčastěji jednou za měsíc. V případě chlapců tedy můžeme konstatovat, že s přibývajícím věkem stoupá i četnost návštěv knihovny.

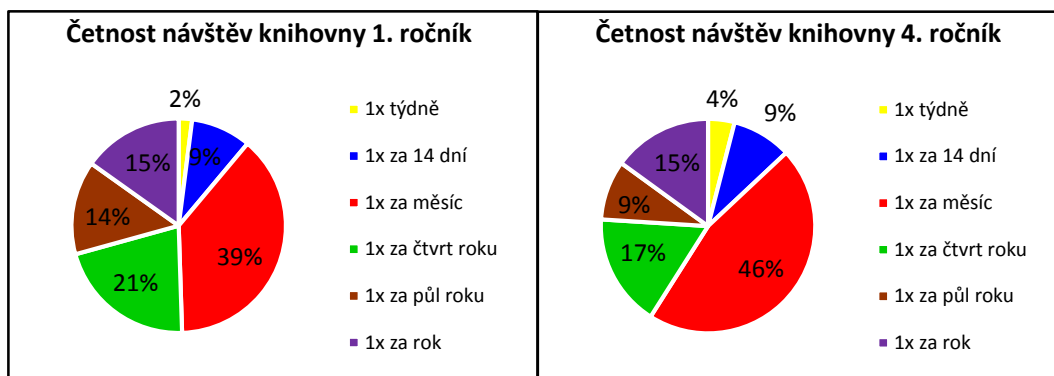

Graf 53: Četnost návštěv knihovny dívky

Graf 54: Četnost návštěv knihovny chlapci

Dívky chodí do knihovny nejčastěji jednou za měsíc (45%), rovněž u chlapců dominuje návštěvnost 1x za měsíc, ale pouze o 3% méně chlapců navštěvuje knihovnu 1x za rok. Jak jsme konstatovali u grafu 52, na tak vysokém počtu návštěvnosti knihovny 1x za rok mají podíl především chlapci prvních ročníků. Dívky navštěvují knihovnu častěji než chlapci 1x za čtvrt roku a oproti chlapcům chodí do knihovny i 1x týdně, ti knihovnu každý týden nenavštěvují. Z výsledků tedy vyplývá, že dívky chodí do knihovny častěji než chlapci.

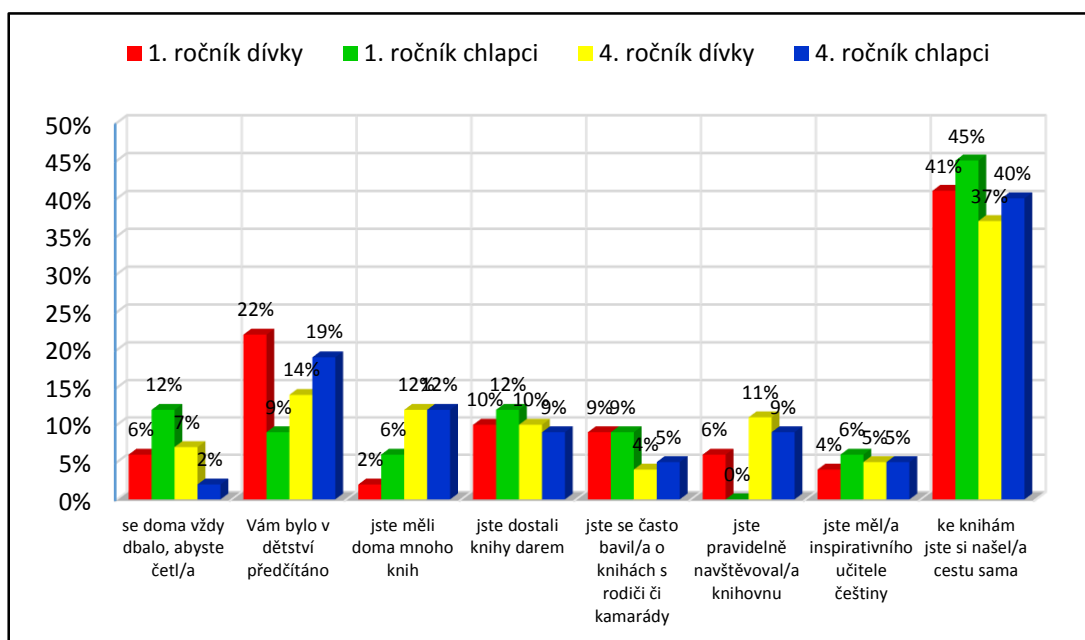

Graf 55: Četnost návštěv knihovny 1. ročník Graf 56: Četnost návštěv knihovny 4. ročník

Tyto grafy nepřinášejí žádné nové poznatky. Žáci obou ročníků chodí do knihovny nejčastěji jedenkrát do měsíce, jak už tu bylo několikrát řečeno. Můžeme vidět, že žáci čtvrtých ročníků jsou na tom s návštěvností knihovny o něco lépe. O 2% více žáků čtvrtých než prvních ročníků chodí do knihovny 1x týdně. Stejně procento chodí 1x za 14 dní, ale opět o 7% více žáků čtvrtých ročníků než prvních navštíví knihovnu 1x za měsíc. Jak už bylo řečeno výše, může častější návštěvnost knihovny žáky čtvrtých ročníků souviset s maturitní zkouškou a nutností načítat povinné tituly, a právě knihovna je institucí, která tyto tituly nabízí.

5.1.15 Vaši četbu nejvíce ovlivnilo to, že... (otázka č. 16)

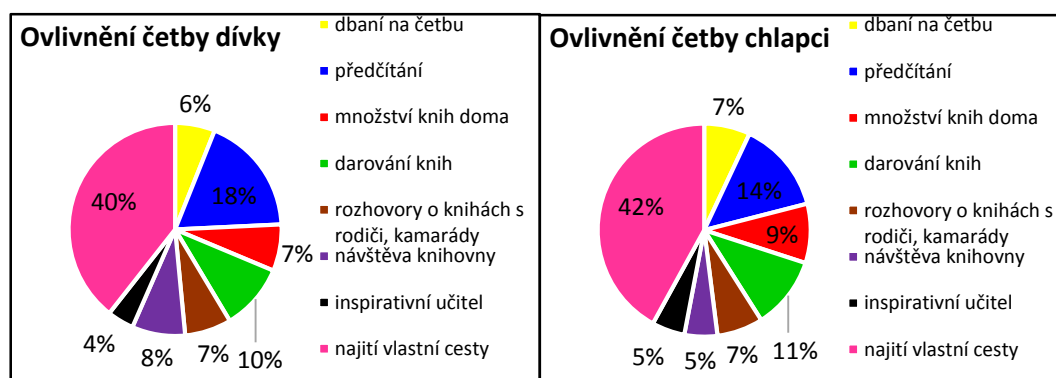

Graf 57: Ovlivnění četby

V této otázce jsme zjišťovali, kdo nebo co přivedl/o žáky ke čtení. Opět vidíme velmi individuální přístup, neboť ke každé možnosti se přihlásil ať už třeba malý počet žáků. Probandi se v naprosté většině shodli na možnosti, že si ke čtení našli cestu sami, jedná se skoro o polovinu respondentů všech skupin. Tento počet je na jednu stranu znepokojující, že se o vytvoření vztahu ke čtení nezasloužili rodiče, na druhé straně potěšující, že i přes to, že žáky ke čtení nikdo nevedl, si k němu našli cestu sami. Rovněž adolescenty ovlivnilo předčítání ze strany rodičů v dětství, a to nejvíce dívky prvních ročníků (22%) a nejméně chlapce prvních ročníků (9%). Kolem 10% všech respondentů uvedlo, že jejich četbu nejvíce ovlivnilo dostávání knih darem. Asi nejméně žáky ovlivnili jejich učitelé češtiny.

Pokud se podíváme na tři nejdůležitější aspekty, které přivedly adolescenty jednotlivých skupin ke čtení, dostaneme tyto výsledky: Na prvním místě si žáci našli ke čtení cestu sami, na druhém místě ovlivnilo respondenty (kromě žáků prvních ročníků) předčítání v dětství, v případě žáků prvních ročníků je to dostávání knih darem a zároveň skutečnost, že se doma vždy dbalo na čtení. Třetí místo zaujímá u dívek prvních ročníků darování knihy, u chlapců prvních ročníků předčítání v dětství a povídání si o knihách s blízkými a shodně u dívek a chlapců čtvrtých ročníků množství knih vyskytujících se v domácnosti. Vidíme tedy poměrnou pestrost v činitelích podporujících čtenářství.

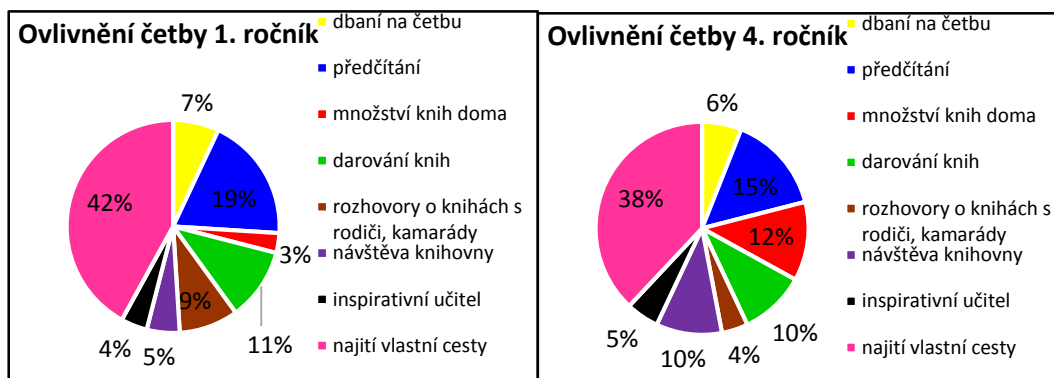
Z výsledků tedy vyplývá, že skoro polovina všech respondentů vykazuje v cestě ke čtenářství samostatnost a spoléhá se zcela sama na sebe. Na druhou polovinu adolescentů již zapůsobili především rodiče a žáky ovlivnilo jejich vedení dětí k čtení a vytváření vztahu ke knize.

Graf 58: Ovlivnění četby dívky

Graf 59: Ovlivnění četby chlapci

V rámci pohlaví vidíme velmi podobné výsledky. Jak již bylo uvedeno výše, jak dívky, tak chlapci si ke čtení ve 40% našli cestu sami. V 18% v případě dívek a ve 14% v případě chlapců si vytvořili vztah ke čtení na základě předčítání v dětství. Třetím faktorem, který se podílí v 10-11% na utváření vztahu ke knihám, je darování knih. Jak na dívky, tak na chlapce má nejmenší vliv učitel, nejméně se podílí na vytváření vztahu žáka ke knize. Tato skutečnost je poměrně znepokojující, učitel by se měl spolu s rodiči nejvíce podílet na ovlivňování žáků a vedení je k četbě.

Graf 60: Ovlivnění četby 1. ročník

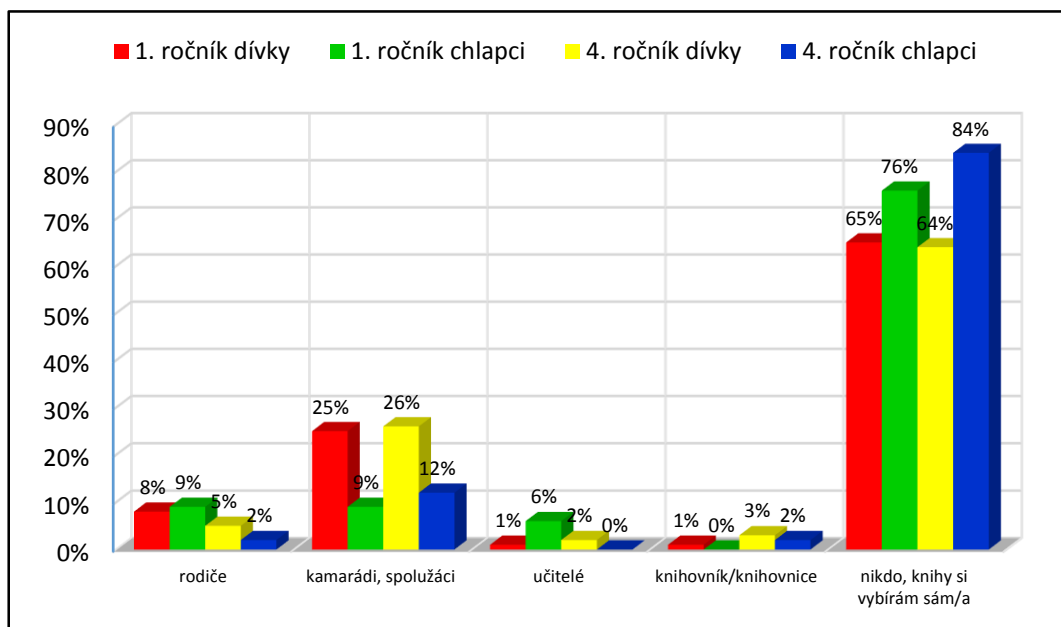
Graf 61: Ovlivnění četby 4. ročník

V rámci ročníků lze pozorovat menší rozdíly mezi faktory ovlivňujícími četbu žáků prvních a čtvrtých ročníků. U obou ročníků opět dominuje možnost, že si ke čtení našli cestu sami. Na druhém místě figuruje předčítání a jeho vliv na 19% žáků prvních a 15% žáků čtvrtých ročníků. Rozdíl 9% vidíme ve vlivu knih a jejich množství vyskytujících se v domácnosti. Množství knih v rodinné knihovně ovlivnilo 12% žáků čtvrtých ročníků, zatímco pouze 3% žáků prvních ročníků. Nejmenší vliv na četbu žáků prvních ročníků má vedle již zmíněného množství knih v domácnosti opět učitel. Žáky čtvrtých ročníků ovlivnilo nejméně povídání si o knihách s rodiči či s kamarády.

Z možností zvolených žáky na tuto otázku jsme se dozvěděli, že žáci preferují samostatnost a spíše se nenechávají nikým ovlivňovat a hledají si vlastní cestu ke čtení. Tato skutečnost je znepokojující, neboť rodiče by měli být primárním činitelem, který vede děti již od útlého věku ke vztahu ke knize a k následnému čtenářství. Na této činnosti by se měl po nástupu dítěte do školy podílet rovněž učitel. Z výsledků našeho průzkumu ale vyplynulo, že realita je jiná. Důvodem může být nezáměr některých rodičů o čtení a s tím spojené zanedbávání výchovy dítěte v této oblasti. Rodiče nemají potřebu číst a nemají tudíž ani potřebu pěstovat ve svých dětech zájem o čtení. Dalším důvodem může být nedostatek času na čtení s dětmi. Dnešní doba je hektická a

málokdo si najde čas na společné čtení s dětmi. V případě učitele se jedná o nedostatek času na rozvíjení čtenářství u žáků.

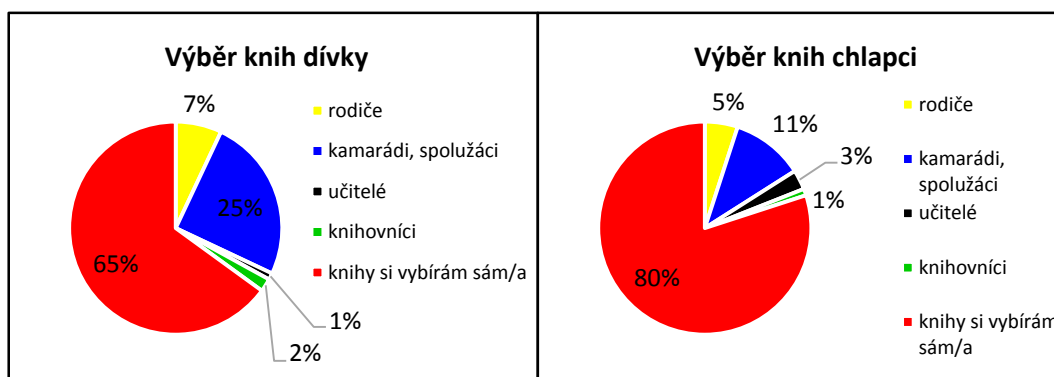
5.1.16 Kdo Vám s výběrem knih nejčastěji pomáhá? (otázka č. 17)

Graf 62: Výběr knih

Samostatnost se projevuje i v oblasti výběru knihy. Adolescenti se v naprosté většině spoléhají sami na sebe a vybírají si knihy podle vlastního uvážení. Nejvíce samostatní jsou chlapci čtvrtých ročníků, z nichž 84% si vybírá knihy ke čtení podle vlastního zájmu. Následují chlapci prvních ročníků s 76%, a poté jsou dívky obou ročníků, z nichž 65% nepotřebuje při výběru knihy pomoc druhých. Především dívky (25% dívek prvních a 26% dívek čtvrtých ročníků) se spoléhají při volbě četby na pomoc kamarádů či spolužáků, z chlapců je to pouze 9% žáků prvních a 12% čtvrtých ročníků. Už menší počet respondentů se nechává při výběru ovlivňovat svými rodiči, největší vliv mají rodiče na chlapce prvních ročníků (9%) a nejmenší na chlapce čtvrtých ročníků (2%). Velmi malé množství adolescentů si nechává pomoc s výběrem knih od učitelů nebo od pracovníků knihoven.

Z výsledků vyplývá, že se adolescenti o své četbě neradi s někým radí a raději si vybírají podle sebe. ¼ dívek obou ročníků si ovšem nechává poradit i od svých kamarádů. To souvisí se skutečností, že se dívky nestydí povídat si o četbě a o jejich zájmu o knihy s kamarády. Chlapci jsou v tomto směru opatrnější a svůj zájem o četbu neprojevují tolik navenek.

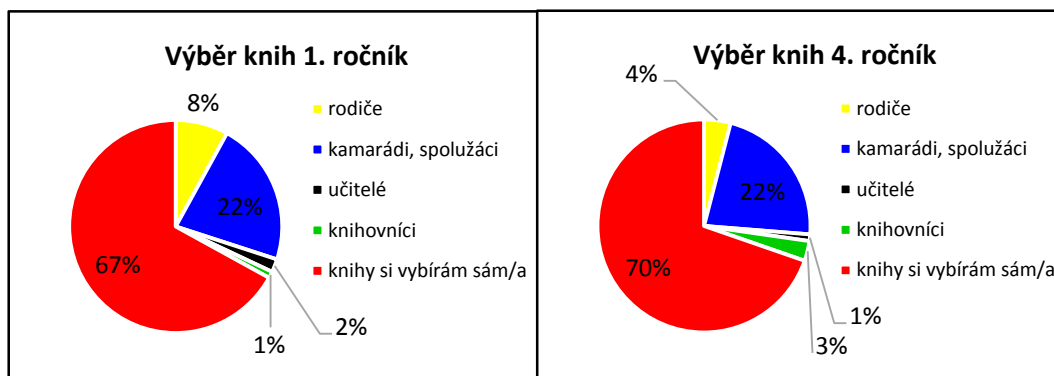

Graf 63: Výběr knih dívky

Graf 64: Výběr knih chlapci

Grafy 63 a 64 ukazují, že naprostá většina respondentů si vybírá knihy nejčastěji sama, konkrétně se jedná o 65% dívek a 80% chlapců. Chlapci tedy v této oblasti převyšují o 15% dívky. Dívky (25%) se naopak častěji obrací s výběrem knih na své kamarády či spolužáky, to činí pouze 11% chlapců. Rodiče sehrávají při výběru knih jejich dětí pouze malou roli, dívky spoléhají na rodiče v 7%, chlapci v 5%. Jak u dívek, tak u chlapců je ovlivnění výběru knih učiteli a pracovníky knihoven minimální.

Z výsledků je tedy patrné, že dívky jsou vůči radě druhých otevřenější a přijímají pomoc ostatních. Chlapci jsou naopak uzavřenější a nemají potřebu se s ostatními radit o výběru vhodné knihy ke čtení.

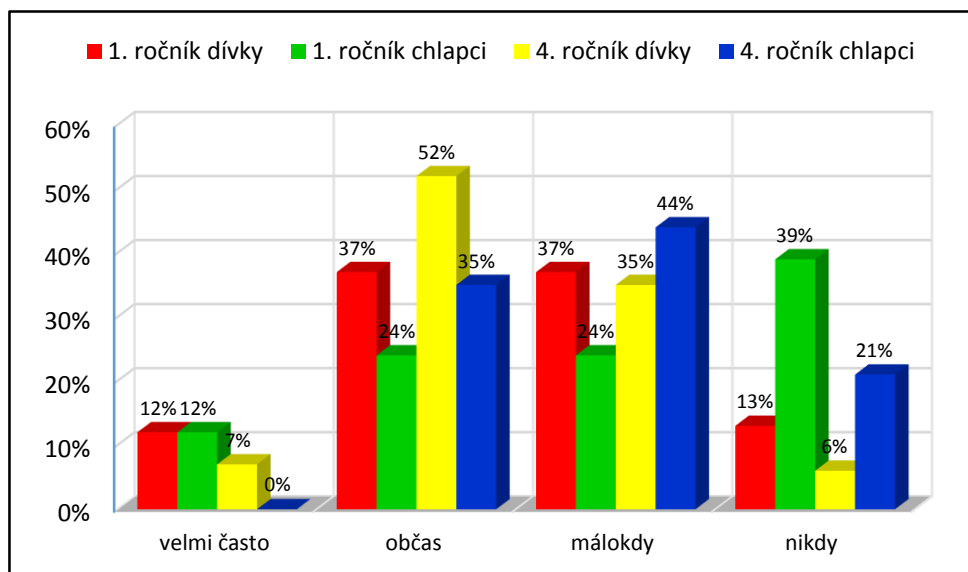

Graf 65: Výběr knih 1. ročník

Graf 66: Výběr knih 4. ročník

V rámci ročníků jsou výsledky vyrovnanější. Přibližně stejný počet žáků si knihy vybírá sám (67% žáků prvních ročníků a 70% žáků čtvrtých ročníků) a totožný počet (22%) respondentů obou ročníků se radí o četbě a knihách s kamarády a spolužáky. O polovinu více žáků prvních ročníků než čtvrtých ročníků si chodí pro radu ke svým rodičům. Opět minimální počet žáků se nechává ovlivňovat učitelem či knihovníkem.

5.1.17 Povídáte si s kamarády o tom, co čtete? (otázka č. 18)

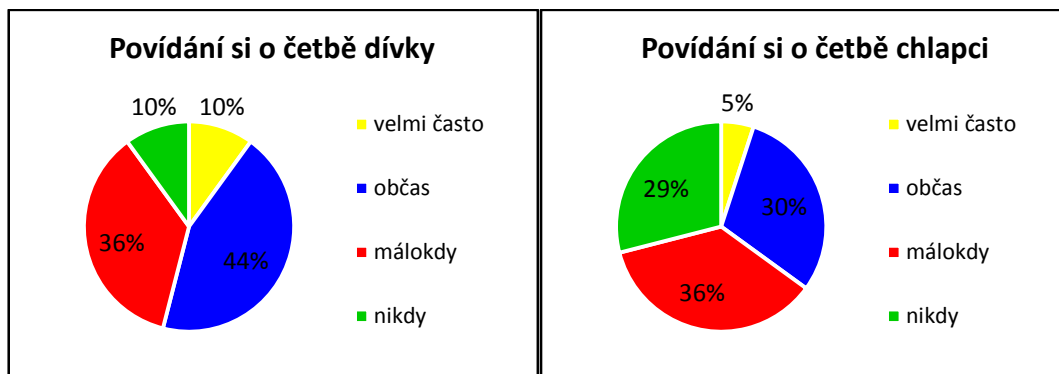

Graf 67: Povídání si o četbě

Zájem o povídání si o četbě s kamarády závisí jak na věku, tak na pohlaví. V grafu vidíme pestrost volených odpovědí respondenty. Je potěšující, že se mezi adolescenty najde pár jedinců, kteří si se svými kamarády povídají o knihách velmi často, jsou to především žáci prvních ročníků obou pohlaví (12%), už nižší počet dívek čtvrtých ročníků (7%) a v případě chlapců čtvrtých ročníků si nikdo s kamarády o své četbě nepovídá velmi často. Dívky obecně si s kamarády nejvíce povídají o četbě občas, jde o 37% dívek prvních ročníků a o více jak polovinu dívek prvních ročníků (52%), u chlapců je to 24% žáků prvních a 35% žáků čtvrtých ročníků. Stejný počet chlapců prvních ročníků si s kamarády o četbě a knihách povídá málokdy, stejnou možnost zvolilo nejvíce chlapců čtvrtých ročníků, ti řeší čtení s kamarády málokdy skoro v polovičním počtu. Už menší počet dívek nikdy nehovoří o své četbě s kamarády, naopak nárůst lze pozorovat v případě chlapců, 1/5 chlapců čtvrtých ročníků a více jak 1/3 chlapců prvních ročníků se s kamarády nikdy nebaví o tom, co čtou. Tato skutečnost může souviset s faktem, který jsme zjistili v grafu 4, a to, že pro více jak polovinu chlapců nepatří čtení mezi zájmy. Proto tedy zřejmě nemají potřebu se s kamarády bavit o něčem, co je nezajímá a k čemu nemají bližší vztah.

Z výsledků tedy vyplývá, že dívky prvních ročníků preferují ne tak časté povídání si o četbě, knihy řeší, ale pouze zřídka, pár těchto dívek dokonce referuje s kamarády o četbě velmi často. Dívky čtvrtých ročníků jsou na tom obdobně. Spíše si o knihách povídají, pouze malý počet z nich řeší četbu velmi často, anebo nikdy. V případě

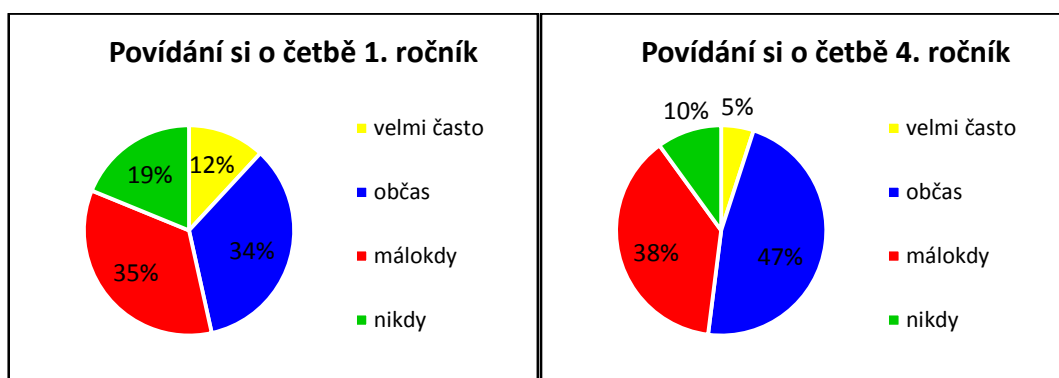
chlapců prvních ročníků spíše dominuje nezájem o povídání si o knihách, pro chlapce čtvrtých ročníků nejsou rovněž rozhovory o četbě s kamarády tak lákavé. Je potěšující, že se naprostá většina žáků alespoň někdy baví se svými kamarády o tom, co čtou a sdělují si své poznatky.

Graf 68: Povídání si o četbě dívky

Graf 69: Povídání si o četbě chlapci

Z grafů vidíme, že pro dívky je povídání si o četbě relativně přirozené, těmto rozhovorům se nebrání. Nadpoloviční většina dívek si o četbě se svými kamarádkami povídá velmi často nebo občas, to koreluje se zjištěnou skutečností, že pro 65% dívek je četba zájmem (viz graf 3), a proto se o ní častěji baví než chlapci. U chlapců naopak dominuje především nezájem bavit se o četbě s kamarády. To souvisí jak s jejich nezájmem o četbu, tak s faktem, že 15% chlapců prvních ročníků čte pouze 1x za 12 měsíců a 7% chlapců čtvrtých ročníků nečte vůbec (viz graf 24). Pokud chlapci nečtou, nemají proč se o knihách bavit.

Graf 70: Povídání si o četbě 1. ročník

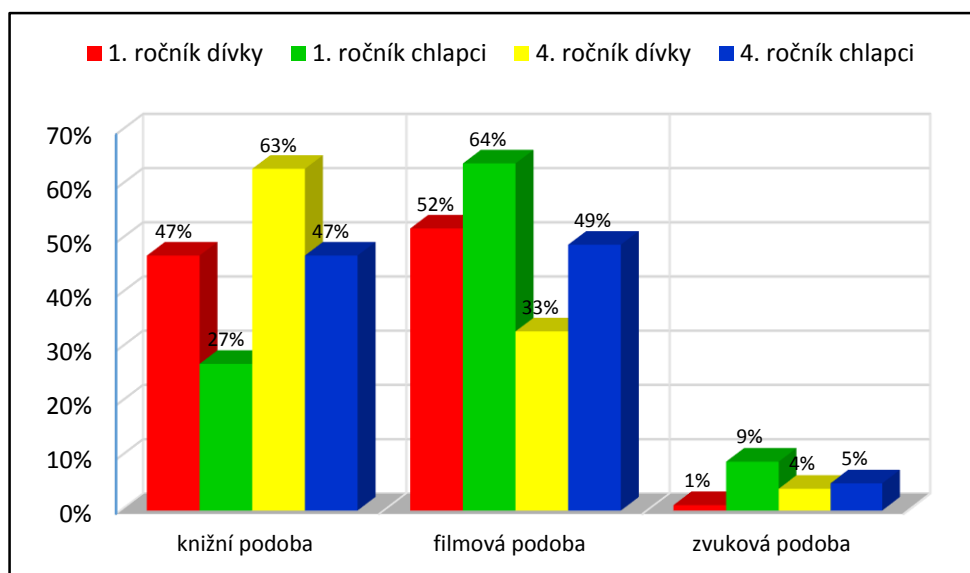
Graf 71: Povídání si o četbě 4. ročník

Žáci prvních ročníků si se svými kamarády povídají ve 12% velmi často o četbě. Z grafu 67 je zřejmé, že se na celkovém počtu podílí polovinou dívky i chlapci. Obě pohlaví si povídají se svými kamarády o četbě velmi často stejným počtem. Pokud jde

o žáky čtvrtých ročníků, celkový počet 5% je způsoben dívkami, ty si povídají o knihách velmi často v 7%, v případě chlapců to není ani jeden. U žáků čtvrtých ročníků dominuje občasné řešení četby. U žáků prvních ročníků zastupuje možnost *občas* a *málokdy* stejný počet respondentů - zhruba 1/3. Nikdy si o četbě nepovídá 19% žáků prvních a 10% žáků čtvrtých ročníků.

Z výsledků vyplývá, že jak žáci prvních, tak čtvrtých ročníků mají snahu a zájem se někdy bavit o knihách a četbě. Za svůj zájem se nestydí a otevřeně sdělují své dojmy.

5.1.18 Jakou podobu literárního díla preferujete? (otázka č. 19)

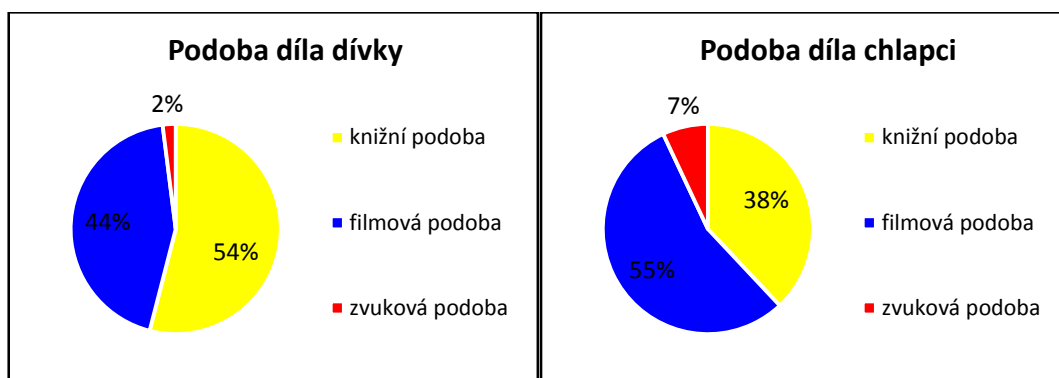
Graf 72: Podoba díla

Před vyhodnocením této otázky jsme předpokládali, že žáci budou spíše preferovat filmovou podobu děl. Data v grafu nám ale ukazují, že preference jsou relativně vyrovnané, pokud jde o knižní a filmovou podobu děl, o zvukovou podobu žáci spíše neprojevují zájem, největší zájem vykazují chlapci prvních ročníků, kdy v 9% upřednostňují právě auditivní díla. Žáci prvních ročníků se spíše přiklánějí k filmům, konkrétně se o filmové ztvárnění zajímá 52% dívek a 64% chlapců. U chlapců nás tento počet nepřekvapuje. Zjistili jsme, že mezi zájmy 15-16ti letých chlapců četba spíše nepatří, v jejich případě je tedy upřednostnění filmové podoby děl pochopitelné. Menším překvapením jsou dívky prvních ročníků, které po celou dobu vykazovaly zájem o četbu, u nich bychom tedy předpokládali větší zájem o knižní podobu děl. Rovněž pro chlapce čtvrtých ročníků je audio-vizuální podoba díla poutavější, rozdíl

od počtu chlapců preferujících knižní zpracování je ale minimální, pouze 2%. Naopak dívky čtvrtých ročníků vyjádřily větší zájem o knižní podobu než o ostatní formy zpracování díla. Celých 63% se přiklání spíše ke knihám.

Z výsledku tedy vyplývá, že knižní podoba díla je poutavější především pro dívky, a to dívky čtvrtých ročníků. Filmové zpracování upřednostňují především chlapci prvních ročníků a i ti vedou v preferenci zvukové podoby.

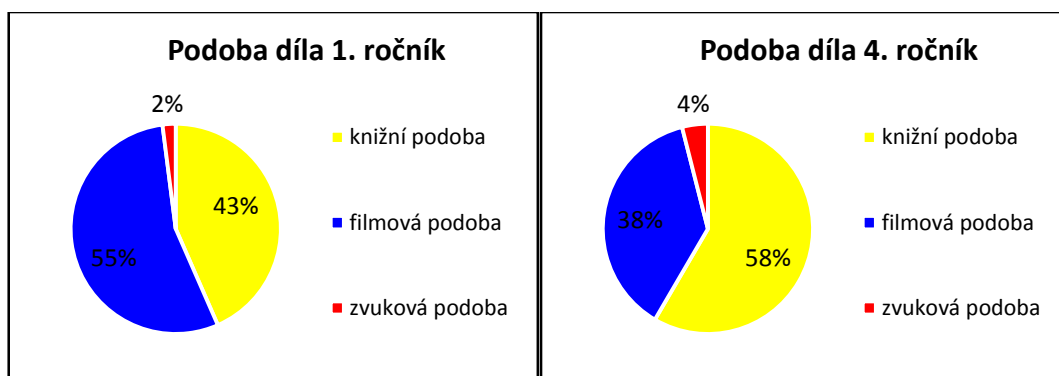

Graf 73: Podoba díla dívky

Graf 74: Podoba díla chlapci

Dívky bez rozdílu věku preferují spíše knižní podobu díla, k této možnosti se přiklání nadpoloviční většina (54%) dívek. Naopak chlapci upřednostňují v 55% filmovou podobu díla. O zvukové zpracování projevuje zájem pouze malé procento žáků a spíše chlapci než dívky.

Lze tedy konstatovat, že dívky jsou klasičtější založené a stále má pro ně vedoucí místo kniha. Spíše si dílo přečtou, než aby koukaly na jeho filmovou variantu. Chlapci jsou naopak pohodlnější a raději se uchylují k filmům. Tato možnost je bezpochyby pohodlnější a časově úspornější.

Graf 75: Podoba díla 1. ročník

Graf 76: Podoba díla 4. ročník

Pokud se podíváme na preferenci děl v rámci ročníků, zjistíme, že žáci prvních ročníků se soustředí spíše na filmovou podobu děl, zatímco žáci v nadpoloviční většině inklinují ke knižnímu zpracování. Můžeme tedy říci, že čím jsou žáci starší, tím více preferují knihy a upouští od filmových podob děl.

6 VERIFIKACE HYPOTÉZ

Hypotéza 1: Hlavní důvod, proč dívky čtou, je pro zábavu.

Z analýzy výsledků otázky č. 3 vyplynulo, že 50% dívek prvních ročníků a 45% dívek čtvrtých ročníků čte, protože je to baví. Po vyhodnocení dat v rámci pohlaví bez rozdílu věku bylo zjištěno, že 47% dívek čte pro zábavu. Už menší počet dívek čte z jiných důvodů.

Hypotéza se potvrdila.

Hypotéza 2: Hlavní důvod, proč chlapci čtou, je kvůli škole.

Analýza dat z otázky č. 3 přinesla zjištění, že 30% chlapců prvních ročníků čte proto, že je to baví, o 3% méně čte kvůli škole. Chlapci čtvrtých ročníků jsou k četbě ve 35% motivováni školou. Z výsledků analýzy v rámci pohlaví bez věkového rozdílu vyplynulo, že největší počet chlapců (31%) čte právě z důvodu školních povinností.

Hypotéza se potvrdila.

Hypotéza 3: Dívky mají o četbu větší zájem než chlapci, z toho důvodu i více čtou.

Z výsledků otázky č. 2 vyplývá, že 65% dívek projevuje zájem o četbu, naopak pouze 49% chlapců řadí četbu mezi svoje zájmy. Grafy 35 a 36 vztahující se k otázce č. 10 dokládají, že 81% dívek přečte za měsíc 1 a více knih, u chlapců je to 62%. 38% chlapců uvedlo, že za měsíc nepřečte ani jednu knihu, zatímco pouze poloviční počet dívek (19%) se přiklání k této odpovědi.

Hypotéza se potvrdila.

Hypotéza 4: Dívky obou ročníků upřednostňují četbu ženského románu.

Výsledky otázky č. 6 zpracované v grafu 22 dokládají, že dívky prvního ročníků v největším počtu (28%) sahají po dobrodružném románu, četba ženského románu je na druhém místě (24%). Dívky čtvrtých ročníků upřednostňují stejným počtem (16%) četbu dobrodružného románu a sci-fi či fantasy. Ženský román považuje za nejoblíbenější žánr 12% dívek.

Hypotéza se nepotvrdila.

Hypotéza 5: Chlapci obou ročníků upřednostňují četbu sci-fi a fantasy.

Z výsledků grafu 22 vyplývá, že jak pro chlapce prvních ročníků (33%), tak pro chlapce čtvrtých ročníků (25%) je nejoblíbenějším žánrem jednoznačně sci-fi a fantasy.

Hypotéza se potvrdila.

Hypotéza 6: 1 a více knih přečte za měsíc z vlastního zájmu větší počet žáků prvních ročníků než žáků čtvrtých ročníků.

Z grafů 37 a 38 vyplývá, že 1 a více knih přečte za měsíc z vlastního zájmu 72% žáků prvního ročníku a 81% žáků čtvrtého ročníku. Naopak žádnou knihu nepřečte 28% žáků prvních a 19% žáků čtvrtých ročníků. I přes skutečnost, že žáci čtvrtých ročníků musí načítat povinné tituly k maturitní zkoušce, sahají po knize (z vlastního zájmu) častěji než žáci prvních ročníků.

Hypotéza se nepotvrdila.

Hypotéza 7: Četbu žáků nejvíce ovlivnilo, že jim bylo v dětství předčítáno.

Data v grafu 57 ukazují, že většina žáků si našla cestu ke čtení sama (41% dívek a 45% chlapců prvních ročníků a 37% dívek a 40% chlapců čtvrtých ročníků). Pouze poloviční počet žáků uvedl, že jejich četbu ovlivnilo předčítání v dětství.

Hypotéza se nepotvrdila.

7 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Shrnutí výsledků výzkumu bude provedeno prostřednictvím vytvoření profilů respondentů jednotlivých zkoumaných kategorií (1. ročník chlapci, 1. ročník dívky, 4. ročník chlapci, 4. ročník dívky) na základě zjištěných informací z výzkumu. Tím bude charakterizováno čtenářství adolescentů.

Dívky 1. ročník

Pro dívky prvního ročníku je četba zájmem, ale jiné zájmy mají před čtením jednoznačně přednost. Čtou proto, že je to baví, a to především zábavnou literaturu. Knihy si vybírají podle tématu. Jejich nejoblíbenějším žánrem je dobrodružný román. Dívky mají svoji nejoblíbenější knihu, a to konkrétně titul Hvězdy nám nepřály od Johna Greena. Z vlastního zájmu čtou několikrát za týden, a pokud nečtou, tak je to z důvodu nedostatku času a že se věnují jiným činnostem. Čtou nejčastěji večer před spaním a měsíčně přečtou z vlastního zájmu jednu knihu. Knihy si půjčují především ve veřejné knihovně, kde jsou registrovanými členy. Do knihovny docházejí asi jednou za měsíc. Knihy nacházejí rovněž ve vlastní knihovničce. Cestu ke knihám a ke čtení si našly samy, rovněž s výběrem knih jim nikdo nepomáhá a vybírají si především samy. Občas si s kamarády povídají o tom, co čtou. Preferují zejména filmovou podobu díla.

Chlapci 1. ročník

Pro chlapce prvního ročníku není četba zájmem, ke čtení se ovšem občas dostanou. Čtou proto, že je to baví, a to jak zábavnou literaturu, tak časopisy a komiksy. Knihy si vybírají podle tématu. Jejich nejoblíbenějším žánrem je fantasy a sci-fi. Většina chlapců nemá nejoblíbenější knihu, pro chlapce, kteří uvedli, že mají nejoblíbenější knihu, je to titul Narnie od C. S. Lewise. Z vlastního zájmu čtou několikrát za týden, a pokud nečtou, tak je to z důvodu nedostatku času a že se věnují jiným činnostem. Čtou nejčastěji večer před spaním a měsíčně nepřečtou z vlastního zájmu ani jednu knihu. Knihy získávají především prostřednictvím daru. Chlapci jsou registrovanými členy knihovny, kam docházejí asi jednou za rok. Knihy nacházejí i ve vlastní knihovničce. Cestu ke knihám a ke čtení si našli sami, rovněž s výběrem knih jim nikdo nepomáhá a vybírají si především sami. Se svými kamarády si nikdy nepovídají o četbě. Preferují zejména filmovou podobu díla.

Dívky 4. ročník

Pro dívky čtvrtého ročníku je četba zájmem, ale jiné zájmy mají před čtením jednoznačně přednost. Čtou proto, že je to baví, a to především zábavnou literaturu. Knihy si vybírají podle tématu. Jejich nejoblíbenějšími žánry jsou dobrodružný román, fantasy a sci-fi. Většina dívek nemá nejoblíbenější knihu, pro dívky, které uvedly, že mají nejoblíbenější knihu, je to titul Harry Potter od J. K. Rowlingové a Pýcha a předsudek od Jane Austenové. Z vlastního zájmu čtou několikrát za týden, a pokud nečtou, tak je to z důvodu nedostatku času a že se věnují jiným činnostem. Čtou nejčastěji večer před spaním a měsíčně přečtou z vlastního zájmu jednu knihu. Knihy si půjčují především ve veřejné knihovně, kde jsou registrovanými členy. Do knihovny docházejí asi jednou za měsíc. Knihy nacházejí rovněž ve vlastní knihovničce. Cestu ke knihám a ke čtení si našly samy, rovněž s výběrem knih jim nikdo nepomáhá a vybírají si především samy. Občas si s kamarády povídají o tom, co čtou. Preferují zejména knižní podobu díla.

Chlapci 4. ročník

Pro chlapce čtvrtého ročníku je četba zájmem, ale jiné zájmy mají před čtením jednoznačně přednost. Čtou zvláště kvůli škole, pro svoji četbu upřednostňují zábavnou literaturu. Knihy si vybírají podle tématu. Jejich nejoblíbenějším žánrem je fantasy a sci-fi. Chlapci mají svoji nejoblíbenější knihu, a to konkrétně tituly Eragon od Christophera Paoliniho, Pána prstenů od J. R. R. Tolkiena a Honzíkovu cestu od Bohumila Říhy. Z vlastního zájmu čtou několikrát za týden, a pokud nečtou, tak je to z důvodu, že je to nebaví. Čtou nejčastěji večer před spaním a měsíčně přečtou z vlastního zájmu jednu knihu. Knihy si půjčují především ve veřejné knihovně, kde jsou registrovanými členy. Do knihovny docházejí asi jednou za měsíc. Knihy nacházejí rovněž ve vlastní knihovničce. Cestu ke knihám a ke čtení si našli sami, rovněž s výběrem knih jim nikdo nepomáhá a vybírají si především sami. Se svými kamarády si o tom, co čtou, povídají málokdy. Preferují zejména filmovou podobu díla.

8 DOPORUČENÍ PRO VÝCHOVU KE ČTENÁŘSTVÍ ADOLESCENTŮ

V této kapitole budou nastíněny návrhy, jak vést žáky ke čtenářství a jak podporovat jejich zájem a pozitivní vztah ke knize a čtení. Vycházet budeme z článku Jitky Kmentové (2004) *Hrstka zkušeností s výchovou ke čtenářství na víceletém gymnázium*, ve kterém uvádí některé příklady z praxe, jak se snaží vést své žáky ke čtenářství.

Při výchově ke čtenářství velmi záleží na učiteli a na jeho přístupu a odpovědnosti. Je nutné, aby ve svých hodinách usiloval nejen o to, předat žákům teoretické poznatky o literatuře, jednotlivých autorech a dílech, ale aby v nich pěstoval zájem o četbu, schopnost přemýšlet nad přečteným textem a způsobilost k vedení diskuze s ostatními o knihách. Cílem každého učitele by mělo být, „*aby se jeho studenti stali pozornými čtenáři, kteří mají potřebu číst a odnášet si z četby pro sebe co nejvíce*“ (Kmentová, 2004, s. 46). Tento cíl je ovšem znemožňován nedostatkem času a věnování se především literární teorii než výchově ke čtenářství.

Jednou z možností, jak podporovat u žáků kladný vztah ke čtení, je organizování **čtenářských dílen**. Žáci si přinesou z domu nějakou oblíbenou knihu, nebo jim učitelka nějakou zapůjčí ze školní knihovny a s tou v hodině pracují. Žáci dostanou čas, cca 20 minut, aby se uchýlili s knihou, kam jen chtějí, k oknu, pod lavici, do koutku, atd. Ke čtení si mohou sednout, lehnout, stoupnout, zvolit si tedy mohou polohu a místo jaké chtějí. Po dobu 20 minut bude ve třídě ticho, žáci se budou věnovat četbě, po uplynutí doby se sesednou do kroužku a budou plnit zadané úkoly či diskutovat o tom, co četli. Tyto čtenářské dílny je možné pořádat např. vždy po dobraném tématu.

Pro žáky je velmi přínosné, když mají možnost povídat si o přečtených knihách, o jejich dojmem, sdílet s někým své názory, vyslechnout si jiné názory, doporučení na zajímavé knihy. Proto je velmi důležité, aby si učitel častěji se žáky povídal o tom, co čtou, projevoval o jejich četbu zájem a dával jim najevo, že je pro něho jejich četba žádoucí. Ve třídách mohou vzniknout **seznamy zajímavých knih**, které si žáci navzájem doporučují. Autorka článku uvádí, že v jejich třídě existují seznamy knih pod následujícími kategoriemi:

„Kniha, která mě v poslední době ovlivnila

Kniha, ke které se vracím

Kniha, kterou bych dal jako dárek

Kniha, která mě rozesmála

Kniha, která mě rozplakala

Kniha mého srdce“ (Kmentová, 2004, s. 47)

Důležitým aspektem při výchově ke čtenářství jsou **rozhovory o knihách**. Je možné přesáhnout hranice třídy a zapojit do aktivity i např. rodiče. Tématem k rozhovoru mohou být např. *Nejstarší kniha v naší rodině, Co četli moji rodiče, když byli v mém věku*. Tato témata vyžadují, aby je žáci nejprve prokonzultovali se svými rodiči, čímž se na výchově ke čtenářství podílí i rodiče, až poté se může rozprout diskuze ve třídě.

Další aktivitou podporující rozvoj čtenářství je tzv. **knižní veletrh**. Žáci si připraví reprezentativní plakát o jimi zvolené knize, kterou vystavují ve svém „stánku“. Poté se procházejí po veletrhu, zastavují se u stánků a diskutují o knihách.

Vhodné a motivující je rovněž využívání **filmu** ve výuce a porovnávání literárních děl s jejich filmovým ztvárněním. V rámci výuky je možné si nejprve přečíst nějakou povídku, či si doma žáci v rámci povinné četby přečtou nějakou knihu a poté zhlédnout filmovou adaptaci. Poté následuje diskuze o obou podobách literárního díla, hledání shodných rysů, rozdílů, atd.

Dalšími možnostmi, jak vychovávat žáky ke čtenářství je například **dramatizace, zhudebnění díla, sepsání filmového scénáře**. Pokusy o **překlad cizojazyčného díla** či **o ilustrace přečteného textu**.

Možností je rovněž **zapojení žáků do nejrůznějších projektů**, např. kdy čtou starší žáci mladším žákům nebo mohou předčítat seniorům v domovech důchodců nebo v nemocnicích nemocným. Je možné do školy pozvat např. některé autory a zúčastnit se autorského čtení a besedy s literárními tvůrci. Eventualitou je i zúčastnění se nejrůznějších scénických čtení, jako je například již zmíněné Listování.

To vše jsou možnosti, jak lze působit na dospívající čtenáře a na jejich vztah ke čtení, vychovávat je ke čtenářství a vychovat z nich přemýšlivé, pozorné a vášnivé čtenáře.

ZÁVĚR

Cílem naší práce bylo zjištění vztahu adolescentů k četbě a jejich čtenářských preferencí a dále porovnání výsledků v rámci ročníků (prvního a čtvrtého) a pohlaví.

Teoretickou část jsme pojali jako vhled do tématu, kdy jsme definovali základní pojmy a blíže se jimi zaobírali. V kapitole o čtenářství jsme se zabývali nejprve vývojovými etapami čtenářství úzce souvisejícími s ontogenetickým vývojem jedince, dále faktory, které se podílejí na utváření vztahu člověka ke knize a ovlivňujícími čtenářství. Kapitola o adolescentech byla zacílena v souvislosti s tématem práce především na čtenářství dospívajících a jejich čtenářské preference. Pozornost jsme věnovali rovněž výzkumům orientovaným na adolescenty a jejich čtenářství a projektům na podporu čtenářství.

Praktická část se stala pro naši práci klíčovou. Zde jsme se věnovali výzkumu, jeho charakteristice a především výsledkům z něho plynoucích. K dosažení našeho cíle jsme využili dotazníkovou metodu, na základě níž jsme získali množství dat, které jsme následně vyhodnocovali, analyzovali a porovnávali. Výzkumu se zúčastnilo 324 respondentů, tento počet považujeme za poměrně vysoký, a proto můžeme náš výzkum považovat za hodnověrný. Výsledky výzkumu přinesly potěšující zjištění, a to, že většina respondentů projevuje zájem o četbu a četba patří mezi jejich hobby. K četbě se respondenti výzkumu uchylují několikrát za týden a přečtou cca 1 knihu měsíčně. Dívky ovšem projevují o četbu větší zájem než chlapci, v rámci ročníků je zájem vyrovnaný. Po analyzování výsledků jsme dospěli k závěru, že nejlépe, pokud jde o vztah k četbě, jsou na tom dívky prvních ročníků. Ty vykazovaly v porovnání s odpověďmi ostatních respondentů největší zájem o četbu. Naopak nejmenší zálibu v četbě mají chlapci prvních ročníků. Lze tedy konstatovat, že zájem o četbu na počátku adolescence je odvislý od pohlaví. Dívky vnímají četbu jako svůj koníček a věnují se jí proto, že je to baví, chlapci naopak spíše knihy nevyhledávají.

Čtenářství všech věkových kategorií je v dnešní době stále více ohrožováno technickými vymoženostmi, které zaujímají především mladé jedince a stávají se pohlcovačem jejich volného času, s tím souvisí i zužování prostoru pro četbu. Je proto nezbytně nutné, aby byl v dětech už od mala budován pozitivní vztah ke knize a ke čtení a aby se nejen rodiče, ale i učitelé stali mentory pro své svěřence a pomáhali jim najít cestu k četbě.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje:

ČUŘÍN, M.; BUBENÍČKOVÁ, P. et al. *Čtenářství v souvislostech*. 1. vyd. Ústí nad Orlicí: OFTIS, 2013. 96 s. ISBN 978-80-7405-327-6.

FREY, J. *Psychologie čtenáře*. Hodonín: F. Landgráf, 1929. 138 s.

HAMAN, A. *Literatura z pohledu čtenářů*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1991. 176 s. ISBN 80-202-0281-1.

HOMOLOVÁ, K. *Čtenářská propedeutika*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009a. 85 s. ISBN 978-80-7368-657-4.

HOMOLOVÁ, K. Úspěšní (ne)čtou: O individuální a společenské hodnotě čtení a bytí čtenářem. In: *Současnost literatury pro děti a mládež: Liberec 25. - 26. března 2009*. 1. vyd. Liberec: Bor, 2009b. S. 25-30. ISBN 978-80-86807-79-9.

HYHLÍK, F. *Četba a její vliv na utváření osobnosti (Psychologie čtenáře)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1958. 108 s.

HYHLÍK, F. *Psychologie mladého čtenáře*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. 139 s.

CHALOUPKA, O. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a. s., 1995. 104 s. ISBN 80-85865-40-8.

CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 1993. 257 s.

KMENTOVÁ, J. Hrstka zkušeností s výchovou ke čtenářství na víceletém gymnáziu. In: *Čtením ke vzdělání*. 1. vyd. Praha: Svoboda Servis, spol. s. r. o., 2004. S. 46-47. ISBN 80-86320-36-7.

LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 4. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

LEDERBUCHOVÁ, L. *Dítě a kniha*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004. 179 s. ISBN 80-86898-01-6.

MACEK, P. *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 208 s. ISBN 80-7178-348-X.

MANGUEL, A. *Dějiny čtení*. 1. vyd. Brno: Host, 2007. 480 s. ISBN 978-80-7294-231-2.

MARHOUNOVÁ, J. *Čtenářem se člověk stává*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství technické literatury, 1987. 112 s. ISSN 0139-8121.

MATĚJČEK, Z. Vývoj dítěte a čtení. In: *Čtením ke vzdělání*. 1. vyd. Praha: Svoboda Servis, spol. s. r. o., 2004. S. 7. ISBN 80-86320-36-7.

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie čtenáře I. díl*. Praha: Ústřední dům armády, 1965. 72 s.

PŘÍHODA, V. *Ontogeneze lidské psychiky II: vývoj člověka od patnácti do třiceti let*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967. 234 s.

TOMAN, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992. 98 s. ISBN 80-7040-055-2.

TOMAN, J. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1999. 22 s. ISBN 80-7204-111-8.

TRÁVNÍČEK, J. *Čteme? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize*. 1. vyd. Brno: Host, 2008. 207 s. ISBN 978-80-7294-270-1.

TRÁVNÍČEK, J. *Čtenáři a internauti. Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. 1. vyd. Brno: Host, 2011. 191 s. ISBN 978-80-7294-515-3.

TRÁVNÍČEK, J. *Překnížkováno. Co čteme a kupujeme (2013)*. 1. vyd. Brno: Host, 2014. 190 s. ISBN 978-80-7491-256-6.

TRÁVNÍČEK, J. Výzkum čtenářství. Příloha časopisu *Host*, 2008, 2, s. 2-39.

TRÁVNÍČEK, J. Polské výzkumy čtenářů a čtení - důvod k respektu. *Česká literatura*. 2007, roč. 55, č. 4. s. 600-605.

VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, L. Dětské čtenářství a prvky, které jej ovlivňují. In: *Čtením ke vzdělání*. 1. vyd. Praha: Svoboda Servis, 2004. S. 16-26. ISBN 80-86320-36-7.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

VÁŠOVÁ, L. *Čtenáři a uživatelé informací (Základy psychologie a pedagogiky čtenáře)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 194 s.

VÁŠOVÁ, L., ČERNÁ M. *Bibliopedagogika*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. 132 s.

ZACHOVÁ, A. et al. *Rozměry čtenářství*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012. 87 s. ISBN 978-80-7435-233-1.

Internetové zdroje:

Co je to Listování? *Listování, cyklus scénických čtení* [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z WWW: <http://www.listovani.cz/clanky-listovani/co-je-to-listovani.html>

Čtení pomáhá [online]. 2015 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z WWW: <http://www.ctenipomaha.cz/>

DOUBRAVOVÁ, V. *Analýza čtenářství na Gymnáziu Přelouč – případová studie* [online]. Hradec Králové, 2014. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Pedagogická fakulta. Katedra českého jazyka a literatury. Dostupné z WWW: https://ris.uhk.cz/flexpaper/flexpaper/simple_document.aspx?doc=17714.pdf

EVJÁKOVÁ, R. Co je to adolescence. In: *Zkola* [online]. Červenec 28, 2006 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z WWW:

<http://www.zkola.cz/rodice/vychovadeti/adolescence/Stranky/Co-je-to-adolescence.aspx>

GABAL, I.; VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, L. *Jak čtou české děti?* [online]. Praha: Gabal, Analysis & Consulting, 2003. [cit. 2016-03-14]. Dostupné z WWW: <http://www.adam.cz/dokumenty/2006/jak-ctou-ceske-deti.pdf>

HAVLOVÁ, L., KORDASOVÁ, V., PETÝRKOVÁ, K., RYBNÍČKOVÁ, S., VENTUROVÁ, S. a ZEMANOVÁ, K. Čte(Sy)Rád - ČTENářův SYmpatický RÁDce. *Inflow* [online]. Listopad 7, 2009 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z WWW:

<http://www.inflow.cz/ctesyrad-ctenaruv-sympaticky-radce>

HOMOLOVÁ, K. Význam a smysl knihovny v pojetí dětí a dospívajících. *Knihovna* [online]. 2014, roč. 25, č. 2, s. 59-75 [cit. 2016-03-19]. ISSN 1801-3252. Dostupné z WWW: <http://full.nkp.cz/nkkr/knihovna142/142095.htm>

HRDLIČKOVÁ, M. Adolescenti čtou. Ale mají co? *Muni, měsíčník Masarykovy univerzity* [online]. Prosinec 13, 2014 [cit. 2016-03-13]. ISSN 1801-0814. Dostupné z WWW: <https://www.online.muni.cz/komentare/5482-adolescenti-ctou-ale-maji-co>

KONESZOVÁ, B. Faktory ovlivňující čtenářské dovednosti. In: *Knihy v 21. století* [online]. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2006. [cit. 2016-03-14]. S. 53-55. Dostupné z WWW:

<http://k21.fpf.slu.cz/wp-content/uploads/2012/01/Sborn%C3%ADk-K21-2006.pdf>

O projektu ČTESYRÁD: ČTENářův SYmpatický RÁDce. *Čtenářův sympatický rádce* [online]. 2009-2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z WWW: <http://www.ctesyrad.cz/o-projektu-ctesyrad>

ŠIMKOVÁ, G., PĚŘŠALOVÁ, L. Lukáš Hejlík: "Zažil jsem v životě různé kotrmelece, ale LiStOVáNí jde zatím se mnou jako ten vůbec nejvěrnější partner." *Inflow* [online]. Červen 4, 2011 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z WWW: <http://www.inflow.cz/lukas-hejlik-listovani>

Týden knihoven. *Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP)* [online]. 2010-2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z WWW: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/tyden-knihoven>

Velké říjnové společné čtení. *Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP)* [online]. Duben 6, 2010 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z WWW:

<http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/propagace-cetby-a-knihoven/2010-2011/velke-rijnove-spolecne-cteni-2010/?searchterm=velk%C3%A9%20C5%99%C3%ADjnov%C3%A9%20spole%C4%8Dn%C3%A9%20C4%8Dten%C3%AD>

WILDOVÁ, R. Rozvoj čtení a čtenářství v ČR a Společnost CzechRA. *Kritické listy* [online]. 2002, č. 7 [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty7_czechra

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Seznam grafů

Graf 1: Přehled respondentů (procentuální zastoupení).....	48
Graf 2: Zájem o četbu.....	49
Graf 3: Zájem o četbu dívky.....	50
Graf 4: Zájem o četbu chlapci.....	50
Graf 5: Zájem o četbu 1. ročník.....	50
Graf 6: Zájem o četbu 4. ročník.....	50
Graf 7: Důvod četby.....	51
Graf 8: Důvod četby dívky.....	52
Graf 9: Důvod četby chlapci.....	52
Graf 10: Důvod četby 1. ročník.....	52
Graf 11: Důvod četby 4. ročník.....	52
Graf 12: Upřednostňovaná četba.....	53
Graf 13: Upřednostňovaná četba dívky.....	54
Graf 14: Upřednostňovaná četba chlapci.....	54
Graf 15: Upřednostňovaná četba 1. ročník.....	55
Graf 16: Upřednostňovaná četba 4. ročník.....	55
Graf 17: Výběr knih.....	56
Graf 18: Výběr knih dívky.....	57
Graf 19: Výběr knih chlapci.....	57
Graf 20: Výběr knih 1. ročník.....	57
Graf 21: Výběr knih 4. ročník.....	57
Graf 22: Nejoblíbenější žánr.....	58
Graf 23: Nejoblíbenější kniha.....	61
Graf 24: Četnost četby.....	66
Graf 25: Četnost četby dívky.....	67
Graf 26: Četnost četby chlapci.....	67
Graf 27: Četnost četby 1. ročník.....	67
Graf 28: Četnost četby 4. ročník.....	67
Graf 29: Důvody nečtení.....	68
Graf 30: Důvody nečtení dívky.....	69
Graf 31: Důvody nečtení chlapci.....	69
Graf 32: Důvody nečtení 1. ročník.....	70
Graf 33: Důvody nečtení 4. ročník.....	70
Graf 34: Počet přečtených knih.....	70
Graf 35: Počet přečtených knih dívky.....	72
Graf 36: Počet přečtených knih chlapci.....	72
Graf 37: Počet přečtených knih 1. ročník.....	72
Graf 38: Počet přečtených knih 4. ročník.....	72
Graf 39: Nejčastější doba ke čtení.....	73
Graf 40: Nejčastější doba ke čtení dívky.....	74
Graf 41: Nejčastější doba ke čtení chlapci.....	74
Graf 42: Nejčastější doba ke čtení 1. ročník.....	74
Graf 43: Nejčastější doba ke čtení 4. ročník.....	74
Graf 44: Získávání knih.....	75
Graf 45: Získávání knih dívky.....	76
Graf 46: Získávání knih chlapci.....	76

Graf 47: Získávání knih 1. ročník.....	76
Graf 48: Získávání knih 4. ročník.....	76
Graf 49: Vlastní knihovnička.....	77
Graf 50: Registrace v knihovně.....	78
Graf 51: Registrovaný člen knihovny – půjčka knih v knihovně.....	79
Graf 52: Četnost návštěv knihovny.....	79
Graf 53: Četnost návštěv knihovny dívky.....	80
Graf 54: Četnost návštěv knihovny chlapci.....	80
Graf 55: Četnost návštěv knihovny 1. ročník.....	81
Graf 56: Četnost návštěv knihovny 4. ročník.....	81
Graf 57: Ovlivnění četby.....	81
Graf 58: Ovlivnění četby dívky.....	82
Graf 59: Ovlivnění četby chlapci.....	82
Graf 60: Ovlivnění četby 1. ročník.....	83
Graf 61: Ovlivnění četby 4. ročník.....	83
Graf 62: Výběr knih.....	84
Graf 63: Výběr knih dívky.....	85
Graf 64: Výběr knih chlapci.....	85
Graf 65: Výběr knih 1. ročník.....	85
Graf 66: Výběr knih 4. ročník.....	85
Graf 67: Povídání si o četbě.....	86
Graf 68: Povídání si o četbě dívky.....	87
Graf 69: Povídání si o četbě chlapci.....	87
Graf 70: Povídání si o četbě 1. ročník.....	87
Graf 71: Povídání si o četbě 4. ročník.....	87
Graf 72: Podoba díla.....	88
Graf 73: Podoba díla dívky.....	89
Graf 74: Podoba díla chlapci.....	89
Graf 75: Podoba díla 1. ročník.....	89
Graf 76: Podoba díla 4. ročník.....	89

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled respondentů.....	48
Tabulka 2: Nejoblíbenější knihy (4 skupiny).....	63
Tabulka 3: Nejoblíbenější knihy (souhrn).....	64

PŘÍLOHY

Příloha A: Dotazník

Příloha A: Dotazník

**DOTAZNÍK ADOLESCENTNÍHO ČTENÁŘSTVÍ
pro žáky středních škol**

Vážený žáku, vážená žačko,
obracím se na Vás s žádostí o vyplnění následujícího dotazníku, jehož výsledky
poslouží pro výzkum *problematiky čtenářství v adolescentním věku*.

Dotazník je anonymní, získané údaje budou použity pouze pro účely výzkumu.

**V každé otázce zakroužkujte vždy jen JEDNU odpověď, u zjišťovacích otázek
svou odpověď doplňte.**

Děkuji za Vaši ochotu a spolupráci.

Bc. Veronika Vondrová

Věk:.....

Třída:.....

1. Pohlaví

- a) žena
- b) muž

2. Patří četba mezi Vaše zájmy?

- a) četba je mým největším zájmem
- b) čtu rád/a, ale jiné zájmy (kroužky, sport, hudba, televize, kamarádi) mají jednoznačně přednost
- c) nepatří, ale ke čtení se občas dostanu
- d) nepatří, dobrovolně knihy nečtu

3. Z jakého důvodu čtete?

- a) kvůli škole
- b) chci se dozvědět něco nového
- c) baví mě to
- d) hledám únik z reality
- e) protože se ve volném čase nudím

4. Upřednostňujete četbu:

- a) zábavné literatury (povídky, fantasy, romány, dobrodružné příběhy, ...)
- b) naučné literatury (encyklopedie, ...)
- c) časopisů či komiksů

5. Podle čeho si knihy vybíráte?
- podle autora
  - podle tématu
  - podle žánru
  - podle doporučení známých
  - podle kritiky a mediálního ohlasu
  - nic z uvedeného, vybírám si náhodně
6. Označte jeden žánr, který pro svoji individuální četbu považujete za nejoblíbenější:
- dobrodružný román
  - historický román
  - válečný román
  - společenský román
  - psychologický román
  - hororový román
  - ženský román
  - humoristický román
  - detektivka
  - literatura faktu (životopisy, deníky, cestopisy)
  - fantasy, vědeckofantastická povídka (sci-fi)
  - komiks
  - básně
  - mýtická literatura (pověsti, legendy, báje)
  - naučná literatura
7. Máte nějakou nejoblíbenější knihu?
- ano je to (uveďte název).....
  - ne, nemám žádnou nejoblíbenější knihu
8. Jak často čtete? (z vlastního zájmu)
- denně
  - několikrát za týden
  - asi jednou za týden
  - každých 14 dní
  - asi jednou za měsíc
  - asi jednou za čtvrt roku
  - asi jednou za posledních 12 měsíců
  - nečtu

9. Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a **nečtu**, z jakého důvodu nečtete?
- a) nemám čas, věnuji se jiným činnostem
  - b) nebaví mě to
  - c) vše, co se chci dozvědět, se můžu dozvědět z jiných medií, televize, rozhlasu, tisku, internetu
  - d) přestal/a jsem, dříve jsem však četl/a
  - e) je to namáhavé
  - f) nevycházejí zajímavé knihy
  - g) nevím, co mám číst

10. Kolik knih přečtete za měsíc? (z vlastního zájmu)
- a) 4 a více
  - b) 2 – 3
  - c) 1
  - d) žádnou

11. Kdy nejčastěji čtete?
- a) ráno před vyučováním
  - b) odpoledne po příchodu ze školy
  - c) večer před spaním
  - d) o víkendu
  - e) o prázdninách, nebo když jsem nemocný/á
  - f) při cestování (např. při jízdě do školy)
  - g) ke čtení využívám každou volnou chvíli

12. Jak knihy nejčastěji získáváte?
- a) v domácí knihovně, půjčováním od příbuzných
  - b) půjčuji si je od kamarádů
  - c) půjčuji si je ve veřejné knihovně
  - d) kupuji si nové
  - e) dostávám je darem

13. Máte vlastní knihovničku?
- a) ano
  - b) ne

14. Jste registrovaným čtenářem v knihovně?
- a) ano
  - b) ne

15. Pokud **chodíte** do knihovny, jak často?

- a) vícekrát týdně
- b) jednou týdně
- c) jednou za 14 dní
- d) jednou za měsíc
- e) jednou za čtvrt roku
- f) jednou za půl roku
- g) jednou za rok

16. Vaši četbu nejvíce ovlivnilo to, že:

- a) se doma vždy dbalo, abyste četl/a
- b) Vám bylo v dětství předčítáno
- c) jste měli doma mnoho knih
- d) jste dostali knihy darem
- e) jste se často bavil/a o knihách s rodiči či kamarády
- f) jste pravidelně navštěvoval/a knihovnu
- g) jste měl/a inspirativního učitele češtiny
- h) nic z toho – ke knihám jste si našel/a cestu sám/sama

17. Kdo Vám s výběrem knih nejčastěji pomáhá?

- a) rodiče
- b) kamarádi, spolužáci
- c) učitelé
- d) knihovník/knihovnice
- e) nikdo, knihy si vybírám sám/sama

18. Povídáte si s kamarády o tom, co čtete?

- a) velmi často
- b) občas
- c) málokdy
- d) nikdy

19. Jakou podobu literárního díla preferujete?

- a) knižní podoba
- b) filmová podoba
- c) zvuková podoba